Anul VI. 15 August—1 Octomvrie, 1912. Nr. 14—17.

# REVISTA TEOLOGICĂ

## ORGAN PENTRU ȘTIINȚA ȘI VIEAȚA BISERICEASCĂ.

— APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ. —

REDACTOR:

Dr. NICOLAE BĂLAN.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: SIBIIU, STRADA REISSENFELS, 11.

CUPRINSUL:



SIBIIU.

TIPARUL TIPOGRAFIEI ARHIDIECEZANE.

1912.

Anul VI. 15 August—1 Octomvrie, 1912. Nr. 14—17.

# REVISTA TEOLOGICĂ

organ pentru știința și vieața bisericească.

Abonamentul: Pe un an 10 cor.; pe o jumăt. de an 5 cor. — Pentru România 12 Lei.
Un număr 50 fil.

## SĂ JERTFIM PENTRU SEMINARUL „ANDREIAN“.

«De a avut vre-odată eparhia noastră de ceva lipsă, lipsa aceasta a fost și este: *lipsa unui Seminar*, în care candidații ceice se pregătesc spre treapta preoției, să se crească potrivit chemării lor cei sfinte și înalte, și să se adape cu învățăturile trebuincioase pentru un păstor sufletesc, ca apoi puindu-se în fruntea turmei, pe care li-o încredințează biserica, să o știe povățuì pe calea adevărului și a virtuților creștinești. Biserica noastră este asemenea unei corăbii aflătoare între valurile cele mari ale mării, deci are lipsă de corăbieri buni și iscusiți, pentruca să nu lovească în vre-o stâncă, sau să se afunde în adâncul apelor. Dacă cugetăm mai departe, că datoriile și sarcinele unui preot din zi în zi tot mai tare se înmulțesc și se fac mai grele, lesne se convinge ori și cine despre neapărata trebuință pentru o creștere a preoțimii mai potrivită duhului timpului și împrejurărilor de astăzi ale bisericii și ale poporului.»

Aceste cuvinte convingătoare le trimiteà mitropolitul Șaguna în anul 1852 clerului și poporului eparhiei sale, ca să-l înduplece la jertfe în scopul cumpărării unei case corespunzătoare pe seama Seminarului clerical de atunci. Glasul arhiereului, care știà pune în mișcare inimile credincioșilor săi, n'a sunat în pustie, căci în scurt timp s'a adunat o sumă chiar mai mare de cum o cereà el, din care s'a cumpărat casa ce servește astăzi ca reședință arhiepiscopească.

Ceva mai târziu, când trebuințele Seminarului s'au înmulțit, Șaguna *din averea sa privată* a cumpărat pe seama aceluia o altă casă, mai corespunzătoare, ca educația viitoarei preoțimi și

învăţătorimi să nu pătimească din cauza unei clădiri. In această casă şi în clădirile adăugate la ea de atunci încoace, se adăposteşte şi astăzi Seminarul «Andreian».

Dar pe lângă toate adaptările şi întregirile ce s'au făcut la acea casă, ea astăzi nici decum nu mai corespunde postulatelor igienice şi pedagogice ale şcoalei pe care are să o servească, şi astfel, după şase-zeci de ani încheiaţi de când a scris mitropolitul Şaguna cuvintele citate mai sus, ele au ajuns atât de actuale, încât parecă anume pentru noi le-a scris. Aceia cari petrecem zi de zi în această şcoală şi îi cunoaştem neajunsurile cu cari are să lupte, iar de altă parte cunoaştem şi mulţimea trebuinţelor bisericii şi poporului nostru, pentru a căror satisfacere trebue pregătiţi viitorii preoţi şi învăţători, ne simţim în drept să exclamăm cu cuvintele mitropolitului Şaguna, că: «De are arhidieceza noastră astăzi vre-o trebuinţă, această trebuinţă este clădirea unui nou edificiu pe seama Seminarului «Andreian», în care să se crească corăbieri buni şi iscusiţi, cari să poată conduce cu înţelepciune şi energie corabia bisericii şi a neamului nostru printre valurile potrivnice cari o ameninţă din toate părţile!»

Este adevărat că nu zidurile sunt lucrul de căpetenie pentru o şcoală, ci *spiritul* care trăieşte între pereţii ei. Dar nu ne însufleţim nici noi de dragul unor ziduri mai frumoase, ci pentruca între acele ziduri să putem creşte *suflete mai frumoase.* Căci precum sufletul are trebuinţă de un corp sănătos ca să poată desvoltă o activitate rodnică, întocmai aşa are trebuinţă şi o şcoală de un edificiu corespunzător scopurilor de educaţie şi instrucţie ale ei. Edificiul Seminarului nostru este însă de multă vreme un corp nesănătos, care nu corespunde cerinţelor igienice, de studiu şi disciplină ale unei şcoale cu internat, în care au să petreacă zilnic peste două sute de elevi.

E lucru limpede că într'un edificiu vechiu şi fără întocmiri speciale în vederea trebuinţelor unei şcoale, într'un edificiu întregit cum s'a putut în decursul timpului, cu săli umede, strâmte, scunde şi lipsite de lumină, în cari au să trăiască împreună câte 20—30 de tineri veniţi dela şcoli diferite şi cu înclinări diferite, — zic — într'un astfel de edificiu îţi periclitezi sănătatea corporală, nu poţi introduce destulă ordine, curăţenie, disciplină şi prin urmare nici o atmosferă spirituală superioară. Pentruca să

faci studiul teologiei şi al pedagogiei cu succes, ca să poţi ajunge preot şi învăţător destoinic, trebue să ai putinţa de a te concentrà, de a medità în linişte netulburată şi a te aprofundà în adâncurile învăţăturilor de cari te ocupi şi în sensul cărora ai să-ţi regulezi propria ta cugetare. Ba ceva şi mai mult: trebue să-ţi conformezi întreaga *vieaţă* cu acele învăţături, începând încă din şcoală. Numai în acest chip se vor preface ele în adânci convingeri ale sufletului tău, cari te vor povăţuì apoi în activitatea ta. Este lucru cunoscut că o învăţătură religioasă-morală ori un principiu de educaţie numai aşa îl îmbrăţişăm cu tot sufletul, dacă pe lângă convingerea teoretică ne-am câştigat, din propria-ne experienţă, şi o *convingere practică* despre valoarea şi puterea lui asupra minţii, a inimei şi a vieţii noastre. Tocmai în aceasta constă scopul şcolilor cu internat de categoria Seminarului nostru, ca să formeze caracterul şi să îndrume din şcoală vieaţa elevilor în sensul învăţăturilor pe cari vor fi chemaţi să le reprezinte şi aplice în activitatea lor publică. Prin urmare: dacă voim să creştem preoţi şi învăţători cu convingeri în sensul chemării lor, dacă voim să creştem *caractere întregi* de preoţi şi învăţători pe seama bisericei şi a poporului nostru, atunci trebue să le creiem condiţii favorabile de studiu şi condiţii favorabile pentru ale îndrumà încă din şcoală întreaga vieaţă în conformitate cu învăţăturile ce li-se predau de pe catedră şi pe cari vor aveà să le aplice în cariera lor. Lipsind însă asemenea condiţii din Seminarul nostru, el nu-şi poate îndeplinì frumoasa misiune în măsura cerută de necesităţile vieţii de astăzi.

Adeseori am auzit pronunţându-se aspre judecăţi asupra preoţimei şi a învăţătorimii noastre, îndeosebi asupra celeia din generaţia mai tinără, pentru ale cărei scăderi se aruncă vina asupra educaţiei ce o primeşte în Seminare. Unii merg atât de departe, încât, în ce priveşte pe preoţi, sunt de părerea că ar fi poate mai bine să ne întoarcem la starea culturală inferioară a preoţimii noastre din veacurile trecute.

Mărturisesc că asemenea judecăţi mi-au dat mult de gândit. Ce e drept, ele sunt uneori exagerate, întrucât pornesc dela cazuri izolate de purtare nedeamnă a câtorva preoţi şi fac apoi încheieri nefavorabile asupra întregii preoţimi; altele izvoresc din concepte unilaterale ori chiar greşite despre ceeace trebue să fie un preot. Intâlnim însă şi aprecieri drepte a preoţimii noastre,

constatări juste a unor defecte și scăderi de cari preoțimea noastră ar trebuì să fie liberă. Cea mai mare scădere a multora dintre preoții noștri constă în lipsa unei înțelegeri mai adânci a problemelor vieții religioase-morale și în lipsa unei conștiințe mai depline a apostolatului creștin. Preoții noștri se ostenesc și aduc mari jertfe morale și materiale ca să clădească biserici frumoase și edificii școlare corespunzătoare în satele noastre, știu să deie poporului pilde bune și povețe folositoare pentru o mai rațională lucrare a pământului și pentru purtarea gospodăriei, știu să îndeplinească cu demnitate slujbele bisericești, se identifică cu soartea poporului și la bine și la rău, dar pe lângă toate aceste lucruri *foarte folositoare* ce le îndeplinesc, ***este prea mic numărul acelora cari știu să pătrundă și în adâncurile vieții sufletești a turmei lor pentru a trezì la o nouă vieață, la o vieață mai superioară și mai creștinească puterile religioase morale cari stau ascunse în acele adâncuri și la a căror suprafață se răsfață buruiana multor păcate.*** In această împărăție mare a sufletelor preotul nostru are de făcut încă multe cuceriri. Păstorirea de suflete la noi are să facă încă mari progrese; ea trebue să-și desăvârșască încă mult metoadele pentru a face să se coboare în vieața poporului și să devină o realitate vie principiile înalte și creatoare de cultură și civilizație ale evangeliei Mântuitorului. Am fi nesinceri față de noi înșine și ne-am face incapabili de îndreptare, dacă n'am recunoaște aceste scăderi.

Dar sunt oare răspunzătoare numai Seminarele pentru scăderile preoțimii noastre? Fără îndoială poartă și ele o mare parte din această răspundere, dar totuși nu poartă întreaga răspundere, fiindcă cultura și activitatea preoțimii noastre e determinată și de alți factori. Ea e determinată de educația ce o primesc tinerii noștri în familie și în școlile prin cari au trecut înainte de a intrà în Seminar, apoi, mai târziu, e determinată de împrejurările între cari își îndeplinesc chemarea în vieața practică.

Educația din familie astăzi nu mai este ca înainte vreme, când se făceà în spiritul unor moravuri patriarhale, dar lăsà pentru o vieață întreagă adânci urme morale în suflete. Dar asta ca asta. Și mai defectuoasă este, mai ales în vederea pregătirei pentru chemarea preoțească, educația religioasă-morală cu care se aleg tinerii noștri din școalele medii. In aceste școli se

predau multe cunoştinţe folositoare, dar prea e negligat acel lucru despre care zice Scriptura că îndeosebi *trebueşte*. Urmările stricăcioase ale creşterii în şcolile străine le vedem mai bine aceia, cari avem să pregătim tineri veniţi dela acele şcoli pentru chemarea de preot român. Trebue să dărâmi mai întâiu multe din cele ce le-a lăsat în suflete acele şcoli, pentruca să începi o operă de clădire din nou, o nouă lucrare educativă în vederea scopului ce-l urmăreşti. Şi la sfârşitul acestei lucrări adeseori te întrebi cu oarecare îndoială, de ai fost în stare să paralizezi influinţele rele ale creşterii străine de mai înainte şi să sădeşti în locul lor însuşirile bune ale unui adevărat preot ortodox român.

Cred că e sosit timpul ca să luăm măsuri pentru a preîntimpinà acest rău, care devine din ce în ce tot mai ameninţător. Alte confesiuni, convingându-se că nu ori şi care şcoală medie poate pregătì în mod suficient tinerimea pentru preoţie, susţin ele şcoli medii, în cari educaţia religioasă-morală e preocupaţia de căpetenie şi din cari îşi recrutează apoi elevi pentru Seminare. Romano-catolicii, spre pildă, au astfel de licee susţinute de dânşii, în cari, pe lângă aceia că în toate clasele se pune mare pond pe educaţia religioasă-morală, dar în clasele ultime elevii sunt crescuţi anume în vederea preoţiei. Chiar dacă nu toţi îmbrăţişează cariera preoţească, o asemenea educaţie e folositoare, căci dă bisericii oameni cu credinţa mare şi dintre mireni. De ce n'am puteà urmà şi noi acest exemplu? Noi de preoţi binepregătiţi cu sufletul pentru preoţie avem cea mai mare lipsă. Ce ne-ar împedecà să dăm, d. e. liceului nostru confesional din Braşov un astfel de caracter şi o astfel de organizaţie în vederea trebuinţelor speciale ale bisericei noastre? Aceasta s'ar puteà face cu atât mai uşor cu cât pe lângă acel liceu s'a înfiinţat şi un internat. Bine să fiu înţeles: eu nu vreau să zic că liceul nostru din Braşov astăzi nu ar fi bun şi bine organizat, ci eu mă cuget la o anume organizaţie ce i-am puteà-o da, fără a-i schimbà întru nimic însuşirea de şcoală medie, pentru a preîntâmpinà cu folos relele de cari am vorbit mai sus. Având noi o şcoală medie astfel organizată, la primirea în seminar vor fi apoi preferiţi elevii cari vor fi studiat la acea şcoală, iar prin aceasta părinţii cari vor dorì să-şi fericească copiii pe cariera preoţească, ar fi îndemnaţi să-i crească acolo. Chiar dacă numai o parte din elevii

cari vin la teologie ar aduce cu sine o asemenea creştere religioasă-morală mai bună, câştigul ar fi foarte mare. Prin această măsură s'ar evità, măcar în parte, urmările rele şi din ce în ce tot mai stricăcioase ale şcolilor străine, urmări ce se resimt cu deosebire în sufletele celor ce se pregătesc pentru cariera preoţească, dar se resimt destul de dureros şi în cultura păturei intelectualilor noştri mireni.

Spuneam că nici împrejurările între cari ajung tinerii absolvenţi ai Seminarului la parohii şi între cari au să-şi desvoalte activitatea nu sunt destul de favorabile pentru a-i formà mai departe sufleteşte. Deja şicanele pe cari trebue să le îndure până ce ajung să fie întroduşi în parohii, în foarte multe cazuri le sdrobesc idealismul cât l-au putut câştigà din şcoală şi pe care li-l dă tinereţa, lăsându-i cu amărăciune în suflet şi cu prestigiu moral sdruncinat dela început în faţa poporului. In privinţa aceasta ar fi multe de spus. Preotul începe a se formà dela pasul cel dintâi pe care l-a făcut în parohie. Şcoala îl pregăteşte, dar ea nu poate face pe nimeni preot gata. Spre aceasta se cere contactul cu vieaţa şi cu factorii ei. Dar dacă cel dintâi contact cu vieaţa i-a produs amare desamăgiri şi descurajări morale, ce poţi aşteptà să devină el?

Şi ce poţi aşteptà să devină, dacă şi de aici încolo, de *vieaţa lui spirituală*, de lumea lui sufletească, de ideile şi năzuinţele, de năcazurile şi greutăţile lui nu prea are cine să se intereseze. Nu fac imputări nimănui. Constat însă un fapt, pe care l-am constatat de repeţiteori, că: *în biserica noastră nu se face o înţelegătoare păstorire spirituală şi pentru preoţi*, nu se face acea educaţie de trezire şi susţinere a unei intensive vieţi spirituale în sânul preoţimii, fără de care preoţimea, la rândul ei, nu este în stare să propage o mai superioară vieaţă spirituală în sânul poporului. Pe câtă vreme se va negligà un factor atât de important, să nu ne mirăm, că la noi nu merg trebile bisericeşti cum am dorì să meargă. Numai prin circulare şi prin agende de administraţie nu se poate susţineà puterea şi coheziunea sufletească în sânul preoţimii, nici nu se poate produce o vieaţă superioară în biserică. Aceasta ni-o dovedesc, între altele, mişcările din urmă ale preoţilor noştri din unele părţi, precum şi neîncrederea, nepăsarea şi lipsa de entuziasm ce s'a încuibat în sufletele lor şi sub care

tânjesc aproape toţi. Dacă pe lângă aceasta preotul va mai fi copleşit şi de mizeriile traiului zilnic, cum sunt cei mai mulţi dintre preoţii noştri, atunci ajunge apăsat din două părţi: din o parte care nu-i dă razimul moral şi puterea sufletească de care are lipsă în chemarea lui spirituală, iar din alta, care-i istoveşte şi puterea sufletească ce o are prin sine în grijile zilnice ale traiului. Dacă de aceste din urmă nu-l putem eliberà deocamdată noi din al nostru, atunci măcar să grijim mai mult de cea dintâiu.

Iată deci atâţia factori — mai sunt şi alţii — cari înfluinţează în sens nefavorabil cultura preoţimii noastre. Nu i-am amintit pentruca să scot Seminarele nevinovate de răspunderea ce o au şi ele, ci tocmai pentruca să arăt cât de mare şi grea este problema şi răspunderea lor astăzi, şi, prin urmare, cât de bine trebue să fie ele organizate şi provăzute cu toate cele necesare şi conduse cu înţelepciune, ca prin lucrarea lor să acopere deficitele educaţiei din familie şi din şcoala pregătitoare şi să toarne atâta putere în sufletul viitorilor noştri preoţi, încât ajungând în vieaţa practică *ei* să fie în stare să o stăpânească şi să o apropie de idealul sfânt ce-i însufleteşte, iar *nu relele ei să-i copleşească dela primul pas pe dânşii.* Am convingerea că o îndreptare spre bine şi o reformă în vieaţa preoţimii şi a bisericei noastre poate să vină înainte de toate prin Seminariile noastre, cari trebue să fie foculare de cultură rodnică şi de însufleţire curată, din cari să se adape ceice au să iee asupra-şi sarcina de apostoli ai poporului. *Deci nu întorcându-ne la starea primitivă a preoţimii noastre celei vechi, cu care între împrejurările schimbate ale vremii noastre n'ai mai puteà conduce biserica şi poporul, ci ferindu-ne de primejdia unei culturi pe cât de falşe şi superficiale pe atât şi de pretenţioase, să înzăstrăm pe viitorii noştri preoţi cu o creştere religioasă-morală şi naţională sănătoasă şi temeinică, făcută în spiritul tradiţiilor de cultură ale bisericii şi poporului nostru* — iată de unde ne poate venì mântuirea! Numai prin o asemenea creştere a preoţimii noastre se poate păstrà legătura de continuitate cu trecutul, se poate face faţă postulatelor prezentului şi se poate susţine preoţimea în rolul de conducătoare a afacerilor noastre publice şi culturale, din care rol în vremea din urmă în mare parte a fost scoasă de alţi factori. Şi iarăşi: numai prin o asemenea creştere se mai poate ţineà preoţimea noastră de

azi și cea viitoare în legăturile strânse sufletești în cari trăià preoțimea cea veche cu poporul și se vor puteà paralizà tendințele de aservire ale altora prin mijlocul banului la care este avizată, dar pe care noi astăzi nu i-l putem dà. Noi vrem *sufletul preoțimii*, bine știind că pe câtă vreme îl vom aveà pe acesta, ea va rămâneà *a noastră*, — a bisericii și a poporului!

Cu această motivare am ținut să însoțesc *apelul* ce l-a publicat P. Ven. Consistor arhidiecezan în scopul unei colecte pentru zidirea unui nou edificiu pe seama Seminarului «Andreian». Acel apel se adresează în rândul prim preoților și învățătorilor și, prin ei, tuturor credincioșilor bisericei noastre. Un templu al culturii noastre creștinești și românești, cum este Seminarul, trebue ridicat prin jertfele tuturora, prin banul săracului și prin suta și mia bogatului. Ajutorul ce-l vom dà cu toții va fi un act de proprie ajutorare și, în proporție cu averea fiecăruia, va fi o măsură pentru dragostea ce o avem față de preoțimea, de biserică și de cultura poporului nostru.



In anul trecut s'au împlinit o sută de ani dela înființarea Seminarului nostru. In acest restimp sute și mii de preoți și învățători și-au adăpat sufletele din izvorul limpede al învățăturilor evangheliei și al tradițiilor noastre de cultură națională în această școală, din care s'au răspândit în toate părțile locuite de fiii bisericei noastre. Acum, când vreà să se înoiască, acum când ea vreà să țină pas cu vremea, ca să fie folositoare și în viitor, cu glas de *alma mater* se adresează către toți fiii săi și aducându-le aminte de dragostea cu care i-a adăpostit la sânul său și de căldura cu care le-a dat povețele vieții celei bune, îi roagă fierbinte să nu o uite cu nerecunoștință, ci să-i sară într'ajutor în trebuințele ei. Iubiților mei fii — le zice ea — dacă mai trăește în inimile voastre vre-o amintire călduroasă despre *alma mater* a voastră, acum e timpul să vă arătați recunoștința voastră și în schimbul bunurilor sufletești și morale cu cari v'a înzestrat ea, să-i dați mâna de ajutor ca să-și plinească o mare și arzătoare lipsă a ei. Nu vreà să-și plinească această lipsă de azi pe mâne, prin un lucru lesne trecător, ci vreà să-și ridice un templu durabil, în care să adăpostească pe veacuri de aici înainte multe șiruri de generații viitoare a fiilor, nepoților și strănepoților voștri!

Sinodul arhidiecezan din anul jubilar al Seminarului a decis cu însufleţire, ca noul edificiu seminarial să se clădească pe grădina cea mare din strada Schewis, cumpărată încă de mitropolitul Şaguna din banii ce i-au întrecut din colecta făcută în anul 1852 tot pentru Seminar. Astfel se va realiză o vie dorinţă a marelui ierarh şi o dorinţă cu care au ieşit din edificiul necorespunzător de azi toate generaţiile de elevi ai Seminarului.

Inceputul colectei s'a făcut într'un mod strălucit prin marinimozitatea şi nobleţa inimei acelui bărbat, pe care de o vreme încoace ni l-a trimis Dumnezeu ca pe un înger păzitor, ca să ne încurajeze şi prin pildă vie să ne îndemne şi înveţe cum trebue să aducem jertfe pe altarul binelui şi a culturii neamului nostru. *Dl Vasile Stroiescu* a binevoit să contribue la colecta pentru Seminar cu frumoasa sumă de *100,000 coroane.* Îi mulţămim pentru această mare dragoste ce ne-a arătat-o şi-l asigurăm că ea va fi, pentru profesori şi elevi, un nou îndemn la muncă stăruitoare şi devotată binelui obştesc.

Acum e rândul nostru, al tuturora. Dacă anul acesta aducător de pagube materiale nu ne permite să jertfim după cum am dorì cu inima, totuşi să nu ne lăsăm dorinţa inimei neîmplinită, ci să făgăduim cu gând curat că o vom împlinì la anul şi peste doi ani, pe cari ni-i va trimite Dumnezeu mai buni şi mai îmbelşugaţi. Cu considerare la catastrofele elementare de cari au fost cercetaţi şi încercaţi în anul acesta mai ales cei ce trăesc din gospodărie, ar fi de dorit ca P. Ven. Consistor arhidiecezan să prelungească terminul colectei încă cu un an. Dar aceasta nu opreşte pe nimeni ca să se angajeze de pe acum cu anumite sume, pe cari le va plătì pe rând, chiar în decurs de câţiva ani. Prin această măsură şi oamenii mai săraci au putinţa să se angajeze cu sume mai mărişoare. Dar în privinţa aceasta au valoare cuvintele sf. Ap. Pavel: «Iară aceasta zic: celce samănă puţin, puţin va şi secerà, iară celce samănă întru binecuvântare (dărnicie), întru binecuvântare va şi secerà. Fieştecarele precum se îndură cu inima, nu dintru părere de rău, sau de silă, că pe dătătorul de bună voie iubeşte Dumnezeu (II. Corint. 9, 6—8).»

**Dr. Nicolae Bălan.**

Nr. 5559 Plen. 1912.

# CIRCULAR

*către toate oficiile protopresbiterale şi parohiale din arhidieceza gr.-or. română a Transilvaniei şi către toţi fiii drept credincioşi ai bisericii noastre române ortodoxe.*

Creşterea clerului a fost una din preocupaţiunile de căpetenie ale tuturor preasfinţiţilor Episcopi şi Mitropoliţi ai bisericii noastre.

Fericitul Episcop Moga, îndată dupăce a ocupat scaunul episcopesc al Ardealului a iniţiat la 1816 o colectă cu scopul ca să cumpere o casă pentru reşedinţă şi Seminar, colectă din care a rezultat încassarea unei sume de 36,000 fl., cu care s'a cumpărat în anul 1821 casa din strada Cisnădiei Nr. 7, care s'a întocmit, parte pentru trebuinţele reşedinţei episcopului, parte straformându-se în sală de prelegeri, pentru ceice se pregăteau pentru tagma preoţiei şi pentru cariera învăţătorească.

În casa aceasta s'au ţinut prelegeri cu curs de 6 săptămâni, apoi de un an, şi de doi şi de 3 ani pentru preoţi până la anul 1864 — când fericitul Şaguna în şedinţa a 2-a a sinodului a adus la cunoştinţa acestuia, că a cumpărat din averea sa proprie cu 29.235 florini casa Nr. 24 din strada Măcelarilor, pe care o a donat bisericii din Ardeal, care apoi prin hotărîrea consistorială dela 22 Iunie 1864 s'a destinat pentru trebuinţele Seminarului, cărui scop a servit şi serveşte până în ziua de azi.

Nu putem trece cu vederea faptul, că fericitul Şaguna încă în 1850 a iniţiat o colectă în eparhia întreagă pentru Seminar, obţinând şi încuviinţarea guvernului din care colectă până în 1852 s'a încassat 26,062 florini, dar din aceşti bani s'a cumpărat dela baronul Apór tot în strada Măcelarilor casa Nr. 32, actuala reşedinţă arhiepiscopească.

Greutăţile ce au întimpinat primii arhierei ai bisericii noastre la cumpărarea acelor case, aparţin istoriei şi nu le vom scoate acum la iveală.

Înmulţindu-se numărul elevilor în proporţie cu lipsa cea mare de preoţi şi învăţători, şi ridicându-se cursul teologic dela 6 luni la 1 an, apoi dela 1 la 2 — şi în 1862 dela 2 la 3 ani — cum şi cursurile pedagogice dela 1 la 2 ani, apoi dela 2 la 3 şi în 1908 dela 3 la 4 ani; şi stabilindu-se sub fericitul Arhiepiscop şi Mitropolit Miron Romanul că toţi elevii seminarului au să petreacă timpul studiilor în internat, pe lângă casa Nr. 24, s'au cumpărat alte 2 case în strada Măcelarilor, şi alte case în strada Spinarea-cânelui, cari s'au demolat şi edificat de nou în anul

1896, folosindu se ca dormitorii şi prânzitorii pentru elevii adăpostiţi în Seminar.

Paralel cu aceste lucrări în anul 1882 s'a hotărît prin Sinodul arhidiecezan ca fondul Seminarului care aveà să capitalizeze şi el ca alte fonduri 20% să capitalizeze numai 10%, iar 10% să se folosească pentru întemeierea unui fond de zidire, care fond azi este de 180,000 coroane.

Sulevându-se în Sinodul arhidiecezan din acest an chestia zidirii unui Seminar nou şi respective chestia adaptării actualului Seminar, sinodul, prin concluzul Nr. 72 dela 6/19 Aprilie, a decis ca să se zidească un Seminar nou, pe terenul din strada Schewis Nr. 21, teren cumpărat de fericitul Şaguna cu 6000 fl. în 1852 deodată cu reşedinţa arhiepiscopească de iarnă, — care s'a crezut că este mai acomodat, având o întindere de circa 6 jugăre catastrale, şi fiind în faţa reşedinţei de vară a Arhiepiscopului.

Capitalul de zidire disponibil, faţă cu recerinţele de cel puţin *un milion* ne îndeamnă să păşim şi noi pe urmele fericiţilor înaintaşi şi să facem un călduros apel la publicul nostru de pretutindenea ca să contribue la fondul pentru zidirea unui Seminar cum s'a contemplat prin concluzul sinodal, ca în timpul posibil cel mai scurt să adunăm fondul de zidire indispensabil.

Actualul edificiu în starea de acum fiind necorăspunzător, deci necesitatea zidirii este de cea mai arzătoare urgenţă.

Poftind deci pe oficiile noastre protopresbiterale ca să transpună la fiecare parohie câte o coală de subscrieri ·/. în scopul amintit, coalele umplute să se provadă cu subscrierile parohului şi epitropilor colectanţi şi să se trimită la Consistorul arhidiecezan până la 1 Decemvrie 1912, iar sumele colectate să se trimită la cassa arhidiecezană.

O atare coală de subscriere să se dee şi deputatului cercului electoral preoţesc şi mirenesc, ca să adune şi el ofrande, şi respective să subscrie ca primul suma cu care crede că poate contribuì, apoi tot astfel de coale de subscripţiuni să se dee la institutele de credit, cari se află în localitate, ori pe teritorul protopopiatului, cari coale On. D-ta să le ţini în evidenţă şi să le reclami cel mai târziu până la 1 Martie 1913, şi să le aşterni aici, rămânând ca sumele subscrise prin institutele de credit să se trimită aici deodată ori în mai multe rate cum vor află oferenţii că le pot achità mai cu uşurinţă.

Despre rezultatul colectei vei raportà la tot cazul *la 1 Martie 1913,* ca să putem şi noi face sinodului o dare de seamă amănunţită şi exactă.

În nădejde, că întreprinderea aceasta va da cele mai binecuvântate roade, şi că noi generaţia de azi, sporită la număr,

inteligenţă şi avere, nu va rămâneà îndărăptul fericiţilor înaintaşi, facem apel călduros la toţi fiii bisericei noastre, ca să contribue spre acel scop măreţ cu obolul lor, pentrucă dela un cler conştiu şi bine educat atârnă viitorul bisericii şi neamului nostru.

Sibiiu, din şedinţa plenară a consistorului arhidiecezan, ţinută la 7/20 Maiu 1912.

**Consistorul arhidiecezan.**

**Dr. Ilarion Puşcariu** m. p., arhimandrit, vicar arhiep.

**Dr. George Proça** m. p., secretar consistorial.

---

## ÎMPĂRĂŢIA LUI DUMNEZEU.

— După Petrow. —

«Vie împărăţia ta!»

Mintea omenească, de obiceiu, are multe noţiuni false, care nu corăspund deloc adevărului; comparându-le cu originalul, ele nu apar ca reprezentări reale ale lui, ci ca o imagine născocită în chip arbitrar, care nu există nicăiri decât în închipuirea noastră, ca o chimeră, ca un *idol*, cum se exprimă cunoscutul filozof englez Bacon de Verulam. Unii din aceşti idoli, cari, ca un far mincinos, pot abate din drumul cel drept pe celce caută adevărul, apare şi convingerea greşită pe care o are marea majoritate a oamenilor, când pretind că ei cunosc singuri lucrurile, pe când, de fapt, nu le cunosc deloc. Asemenea oameni cred că cunosc bine însemnarea lucrurilor dacă le dau numiri cărora le atribue adevăratul sens. Aşa sunt numele şi cuvintele cu care facem cunoştinţă mai repede decât cu natura lucrurilor însele; şi cu ajutorul lor îşi comunică oamenii unii altora ideile privitoare la lucruri. Obişnuiţi din copilărie să punem în locul lucrurilor vorbe şi să ne facem înţeleşi de toţi cu ajutorul acestor vorbe, ne mulţămim doar cu denumirile lucrurilor, ne mărginim la vorbe, fără să pătrundem bine în însemnarea lor, fără a ne pune întrebarea dacă sensul legat de noi cu un cuvânt cunoscut, corăspunde adevăratei naturi a obiectului determinat de noi cu cuvântul dat. De fapt, cuvântul nu ne spune ce-i lucrul în sine, ci ce înseamnă el pentru noi şi cum ni-l închipuim; şi, dacă ideea pe care ne-o facem noi despre obiectul în chestiune nu-i lămurită, nici denumirea nu corăspunde însemnării ei, şi nici cuvântul întrebuinţat în acest scop nu-i potrivit.

Ca o tristă ilustrare a unei asemenea apariţii putem luà şi ideea rea, foarte răspândită şi mai mult decât nelămurită, uneori chiar contrară, pe care ne-o facem despre însemnarea expresiunii din Evanghelie: «Impărăţia lui Dumnezeu». Cuvintele acestea le cunoaşte orice creştin, din cea mai fragedă copilărie. Fără a puteà cetì chiar, repetăm în rugăciunea domnească, după vorbele celor mai mari, cererea: «Vie împărăţia ta!» Mai târziu, în decursul anilor, auzim mereu în biserică, cetim şi acasă şi învăţăm şi la şcoală despre împărăţia lui Dumnezeu. Impărăţia lui Dumnezeu e ideea centrală a întregii învăţături a lui Iisus Christos, idee care creşte şi se lămureşte din ce în ce mai mult cu fiecare pagină nouă a Evangheliei. In predicarea evanghelică nu e nici un cuvânt, nici o faptă săvârşită de Mântuitorul nostru, care să nu se refere la împărăţia lui Dumnezeu. Dacă Iisus Christos predică, o face ca să aducă vestea bună a împărăţiei lui Dumnezeu şi să-i lămurească însemnarea. Când învaţă poporul de pe munte, îi predică legile acestei împărăţii. Vorbind pe marginile lacului în parabole către popor, îi pune înainte în chipuri şi icoane tainele împărăţiei lui Dumnezeu, origina şi desvoltarea ei, lupta şi biruinţa ce-i stă înainte. Când se roagă sau ne învaţă să ne rugăm, se roagă pentru venirea acestei împărăţii. Prin alegerea apostolilor a vrut ca împărăţia întemeiată de El să rămână şi după plecarea lui, asigurându-i astfel răspândirea în toată lumea. Când se schimbă la faţă înaintea câtorva dintre ucenicii lui, o face ca să le arete unde trebue să ajungă fiinţa omenească în împărăţia lui Dumnezeu. Prin înviere arată că toate puterile iadului, răutatea diavolească a celor puternici şi ura înverşunată a fariseilor nu pot sfărîmà împărăţia lui. Cu un cuvânt: în ideea împărăţiei lui Dumnezeu se cuprinde toată învăţătura Mântuitorului, toată gospodăria lui; ea e fala lui, ea explică apariţia lui pe pământ şi întregul lui spirit divin.

În consecinţă, a fi cineva creştin, sau cel puţin a se simţì îndreptăţit să judece cu autoritate asupra Evangheliei, *fără* a fi lămurit şi fără a fi înţeles bine ce e împărăţia lui Dumnezeu, pare ceva imposibil. Ar fi acelaş lucru ca atunci când cineva s'ar da drept cunoscător al filozofiei, fără a aveà ideie de Plato, Aristoteles, Kant şi Hegel. Ei bine, majoritatea acelora cari adoră Evanghelia cu evlavie, ca şi acelora cari o descompun pe cale

critică, se disting printr'o ideie extrem de nelămurită și de greșită pe care și-o fac despre împărăția lui Dumnezeu.

Începem cu faptul că, prin împărăția lui Dumnezeu, așa cum e menționată în Evanghelie, de cele mai multeori, se înțelege vieața fericită a celui drept dincolo de mormânt, adecă, ideea *împărăției lui Dumnezeu* se identifică cu ideea *împărăției cerurilor* în sens peioratic și pe baza ei creștinismul nu rareori e învinovățit de o disprețuire absurdă a bunurilor pământești, că înăbușe cu violență trebuințele înăscute ale corpului, ba chiar, că are năzuința de a răpì vieții orice colorit luminos și vesel. «Evanghelia îndreaptă privirea credinciosului numai spre cer», se zice de obiceiu în asemenea cazuri, uitând că omul e creat din pământ și că prin trup e legat de materie. Chiar și pasările, pe care le citează Evanghelia, își fac cuiburi și-și îngrijesc puii. Putem fi noi, oare, cărora ni-s'a dat trebuinți materiale mult mai mari ca pasărilor, cu totul indiferenți față de nevoile zilnice ale trupului nostru? A stăruì în asemenea pretențiuni înseamnă a lucrà împotriva naturii, a cere cu un rigorism exagerat ceva imposibil. Soarele luminos ne încălzește, aroma livezilor înflorite ne îmbată, strălucirea stelelor ne farmecă, cântecul privighitorii ne înlănțuește. Să fie oare taxată de criminală extazierea în fața frumseții pe care o găsim în întreaga natură, plăcerea față de bunurile lumii din jurul nostru? Atunci, la ce s'au creat toate astea, cu ce scop s'au împlântat în noi anumite instincte?»

La toate întrebările acestea vom da un singur răspuns: toate argumentele acestea convingătoare nu lovesc în Evanghelie, ci în aer. Mai întâi, noi observăm că în Evanghelie se face deosebire între noțiunea *vieții de dincolo de mormânt și împărăția lui Dumnezeu sau împărăția cerurilor.* În cuvântarea lui Iisus Christos despre soartea celui drept după moarte cetim: «Atunci va zice împăratul celor de-a dreapta: Veniți, binecuvântații părintelui meu, de moșteniți împărăția, *care vi-s'a gătit vouă dela începutul lumii*» (Matei XXV, 34). In ultima cuvântare pe care a rostit-o Mântuitorul către ucenicii săi la instituirea Cinei celei de taină, ca să-i mângăe din cauza plecării lui, zice: «Să nu se turbure inima voastră .... In casa tatălui meu multe locașuri sunt; *iar de nu*, aș fi spus vouă: voiu să merg să gătesc vouă loc» (Ioan, XIV, 1, 2). In ambele cazuri se face aluzie în mod evident la faptul că «îm-

părăţia cerurilor» fals concepută, în sens rău, e dejà «gata», — şi-i un fapt îndeplinit. Insă, împărăţia lui Dumnezeu, despre care s'a vorbit atât în parabole şi în rugăciunea Domnului, cât şi în referirile la scopul final al activităţii omeneşti — nu s'a arătat încă în toată deplinătatea ei: ea e opera unui viitor mai mult sau mai puţin îndepărtat. Intemeiată de Mântuitorul Christos pe pământ, împărăţia aceasta e supusă unei organizări progresive: are să vină. Noi ne rugăm: «Vie împărăţia ta!» — Nu zicem: «Facă-se împărăţia ta» sau «împărăţia ta apară desăvârşită», — ci, să «vină», fiindcă are dejà un început, dar nu cuprinde întreaga omenire, şi nu ne-a încorporat încă în domeniul ei. Cerul încă n'a sfinţit tot pământul, Dumnezeu «nu s'a sălăşluit încă» pe deplin în inima omului. Impărăţia aceasta se va ivì atunci când întreaga noastră concepţie despre lume va fi pătrunsă de spiritul Evangheliei, când întreaga direcţie a vieţii noastre va corăspunde în totul cerinţelor adevărului dumnezeesc, când toate simpatiile noastre vor transpirà numai iubirea curată a lui Christos. Ea se va ivì pentru toţi aceia cari sufăr din cauza realităţii înăbuşite atât de mult de josnicie şi murdărie, cari aşteaptă ivirea binelui şi adevărului, cari flămânzesc şi însetează după dreptate, cari doresc să birue răul. Dacă o societate, un popor întreg sau o omenire întreagă se va pătrunde de asemenea năzuinţi, împărăţia lui Dumnezeu va venì, fie pentru cercul de oameni dat, fie pentru o naţiune sau pentru o lume întreagă; dacă numai personalităţi izolate se pătrund în totul de ele, numai pentru ele va venì împărăţia lui Dumnezeu. Insă, pentru aceia cari sunt fericiţi şi mulţămiţi cu întunerecul nedreptăţii, care domneşte pe pământ pentru cei slabi, cari pun egoismul şi propriile lor pasiuni mai presus de orice, cărora năzuinţa după înfinit li-se pare ridiculă şi neînţeleasă, pentru toţi aceştia împărăţia lui Dumnezeu e necuprinsă şi înaccesibilă. Impărăţia lui Dumnezeu e organizarea ce se realizează în istorie de personalităţile, forţele şi apariţiile în care domneşte însuş Dumnezeu, în care stăpâneşte absolut numai voia lui sfântă şi raţională, sau mai simplu şi cu alte vorbe, împărăţia lui Dumnezeu e o vieaţă desăvârşită din punct de vedere moral, trăită de oameni pe pământ, produsă de Mântuitorul Christos şi întemeiată pe noua legătură a Evangheliei Lui. Triumful unei asemenea împărăţii constă în biruinţa deplină a binelui asupra răului în inima oamenilor.

Când a venit Iisus Christos să predice Evanghelia, privind cu spiritul lui vieaţa lumii şi preţuind-o după valoarea ei morală, şi-a exprimat impresia generală, făcută asupra lui, în următoarele cuvinte: «Toată lumea zace întru cel rău». (I Ioan, v, 19). Răul în forma violenţei atotstăpânitoare, a deplinei ilegalităţi pentru cei slabi, a desfrâurilor obraznice ale bogaţilor, a tâmpirii animalice a maselor poporului, a orgiilor răsfăţate ale egoismului şi a celor mai josnice patimi, toate acestea erau un fapt general şi păreau o lege universală, care stăpâneà întreaga lume. Lupta cu împărăţia aceasta a răului, învingerea ei şi crearea unei împărăţii în locul ei, — iată opera fundamentală a Mântuitorului nostru. Astfel, venise momentul pentru împlinirea primei făgăduinţi dată de Dumnezeu oamenilor: «Sămânţa femeei va sdrobì capul şarpelui» (I Moise, VI, 15).

«Voi oamenilor, cari suferiţi sub povara nedreptăţii şi ilegalităţii, cam aşa vorbeşte Iisus Christos către lume, vieaţa pe care aţi creat-o nu vă poate da fericirea posibilă şi căutată. Răul produce doar rău, însă adevărata fericire, cea mai înaltă mântuire e un bun, care vine numai din iubire şi bunătate. Dacă vreţi s'o ajungeţi, dacă vă simţiţi sdrobiţi de greaua povară a răului, care domneşte în lume, veniţi şi învăţaţi-vă dela mine. Cuvintele mele vor vărsà balsam vindecător în inimile voastre chinuite şi bolnave. Eu vă voiu arătà calea, care dă odihnă sufletelor voastre. Supuneţi-vă cu totul învăţăturii mele, urmaţi calea, pe care v'am croit-o eu, luaţi jugul meu asupra voastră şi veţi vedeà că jugul meu e blând şi sarcina mea uşoară. Odată cu întrarea mea în lume în locul nopţii lungi, sgomotoase, întunecoase şi nepătrunse se iveşte aurora unei zile liniştite şi luminoase. Până acum, în mijlocul ilegalităţii generale — marea nădejde într'un viitor mai bun stă ascunsă doar ca o schinteie în inimile puţinor aleşi. Acum trebue să se realizeze. Plinirea vremii a sosit. Împărăţia lui Dumnezeu e aproape. Da, e aproape, a sosit chiar, e lângă noi, în jurul nostru; dar trebue ca inima voastră, izvorul întregei voastre activităţi, principiul conducător în vieaţa omului s'o pătrundă şi s'o cuprindă în ea. Curăţiţi în inima voastră un loc pentru Dumnezeu, faceţi loc în vieaţa voastră adevărului şi binelui; liberaţi-vă de minciuna care domneşte în voi, de violenţa şi egoismul grosier — *pocăiţi-vă*».

«Pocăiţi-vă» — iată prima vorbă, cu care s'a îndreptat Evanghelia omului. Posibilitatea înoirii dorite a vieţii, venirea împărăţiei lui Dumnezeu în mijlocul oamenilor e condiţionată mai întâi de pocăinţă. «De nu vă veţi pocăì», ziceà dumnezeescul vestitor al vieţii celei nouă «nu veţi puteà întrà în împărăţia lui Dumnezeu». (Compară Ioan, 3 5). Cuvântul nostru: «pocăiţi-vă» nu e destul de expresiv spre a exprimà ideia pe care ar trebuì s'o exprime, îi lipseşte claritatea şi preciziunea necesară. În original în textul grecesc al Evangheliei, sensul acestui cuvânt e mai expresiv şi conţinutul lui mai evident. Tradus etimologic înseamnă: «începe-ţi a cugetà altfel, schimbaţi-vă simţirea, schimbaţi-vă ideile din temelii». In acest caz, cuvintele lui Iisus Christos, postulatul lui despre pocăinţă ca condiţie pentru întrarea în împărăţia lui Dumnezeu, are pentru noi sensul următor: Pe pământ e posibilă şi chiar trebue o altă vieaţă decât aceea pe care o duc oamenii şi sub a cărei apăsare gem; violenţa, nedreptatea, egoismul şi în genere, domnia instinctelor josnice şi grosiere apar ca nişte puteri invincibile. Alături de ele se află în om, deşì adesea ascunse, şi sentimente mai bune, mai înalte şi sfinte, sentimentele fraternităţii, iubirii devotate, aspiraţiunii după adevăr şi în genere după perfecţiunea morală. Dacă nu le înăbuşim, dacă le dăm răgaz, dacă le lăsăm să se înrădăcineze şi să se desvoalte în suflet vor acoperì vieaţa cu o strălucire orbitoare. Vieaţa se va schimbà atât de mult încât n'o vom mai puteà recunoaşte; puterea răului va fi înlocuită cu influenţa biruitoare a iubirii. Şi, împărăţia aceasta a lui Dumnezeu poate venì în orice moment în om.

Numai că oamenii cari trăesc acum nu fac nimic pentru această vieaţă nouă. Spiritul lor trebue înoit în totul. Ei trebue să întreprindă o radicală «răsturnare a tuturor valorilor», şi concepţiilor lor despre vieaţă. Trebue să înţeleagă imperfecţiunea, ba chiar josnicia aspiraţiunilor lor de mai înainte, trebue să se plece cu evlavie înaintea suflului de vieaţă, înaintea spiritului iubirii evanghelice, care înconjoară totul, înaintea blândeţii aducătoare de pace a lui Christos, înaintea năzuinţei neîntrerupte spre adevăr. Vieaţa viitoare, prescrisă de Iisus Christos, pune ca o condiţie neapărată îndatorirea ca oamenii să oglindească tipul evanghelic al adevăratului om, să caute să aibă aceeaş atitudine în vieaţă şi să se poarte faţă de feluritele apariţii ale ei ca Iisus Christos. Evanghelia

a accentuat cu multă putere o idee, care, din nenorocire nici azi nu-i înţeleasă: adecă, după cum olarul prin arta, munca şi atenţiunea lui determină calitatea oalelor lui, tot aşa şi omul prin puterile, prin particularităţile şi prin natura lui, trebue să-şi determine caracterul şi direcţiunea vieţii. Cea din urmă, sigur, nu poate luà alt caracter dacă însuşirile fundamentale, ba chiar natura omului nu se schimbă şi nu ia alt caracter. Nici o influenţă puternică din afară, nici o supunere oarbă autorităţii, nu pot efectuà o schimbare deplină şi ceeace e mai importantă, irevocabilă, a vieţii. Pentru un asemenea fel de vieaţă, pentru consacrarea deplină a vieţii în serviciul împărăţiei lui Dumnezeu, e neapărată nevoie de o înţelegere lămurită a sublimităţii idealului moral din Evanghelie şi o groază puternică faţă de felul de vieaţă de până acì, dus în serviciul instinctelor animalice ale naturii noastre inferioare, precum şi o sete după satisfacerea nevoilor mai înalte ale spiritului. Pentru lămurirea şi dovedirea acestei idei, convorbirea lui Iisus cu Nicodim e foarte caracteristică şi instructivă. Erà un fruntaş al Iudeilor cu numele Nicodim. Acesta venì la Iisus noaptea şi-i zise: Învăţătorule, ştiu că eşti dela Dumnezeu, căci nimeni nu poate face semnele pe cari le faci tu, de nu e Dumnezeu cu el. Iisus îi răspunse şi-i zise: «Adevăr, adevăr zic vouă: de nu se va naşte cineva din nou nu va puteà vedeà împărăţia cerurilor». (Ioan, III, 1—3). Dacă ne gândim mai adânc la fragmentul acesta, dacă comparăm conţinutul cuvintelor lui Nicodim cu răspunsul lui Iisus Christos vedem că Iisus, drept vorbind, nu răspunde lui Nicodim, şi nu pătrunde mai adânc în ideile vizitatorului său, ci o rupe brusc şi îndreaptă convorbirea în altă parte. Nicodim zice: «Deşì fariseii, fraţii mei, te urăsc şi duşmănesc învăţătura ta în popor, totuşi eu nu pot să nu te recunosc ca învăţător dumnezeesc. Minunile tale mă conving că eşti trimis dela Dumnezeu, eu sunt ucenicul tău şi am venit să-ţi adeveresc acest lucru». «Dacă judeci aşa», îl întrerupe Iisus, «eu nu te pot recunoaşte de ucenic al meu. Tu ai văzut minuni», cam în acest sens vorbeşte Iisus mai departe, «şi eşti surprins văzându-le, însă priceput-ai tu oare şi adâncul sens al cuvintelor mele, ai ascultat cu emoţiune apelul meu pentru împărăţia lui Dumnezeu, tremurat-a sufletul tău de bucurie în faţa tabloului luminos al iubirii, adevărului şi bunătăţii coborîte pe pământ? Înflăcăratu-te-ai de ho-

tărîrea de a părăsì toate, de a renunţà la cele mai scumpe porniri ale tale, chiar şi la legăturile de sânge, ca să te uiţi doar la realizarea cuvintelor mele pe pământ? Ai acum o dispoziţie sufletească, necunoscută până acì, sentimentul unei ruperi depline cu un trecut vrednic de ură şi dorinţa de a te dedicà fără rezerve la o vieaţă nouă? Eu n'am venit să uimesc mintea oamenilor prin minuni, ci ca prin predica mea, prin icoana vieţii mele *să le atrag inimile spre împărăţia lui Dumnezeu.* Misiunea mea e să trezesc voia cea bună, care doarme încă în ei şi să subordonez toată revărsarea vieţii lor personale şi sociale celei mai sfinte datorii, celei mai înalte minţi şi celei mai înalte iubiri, voinţei Tatălui ceresc. Nu toţi cei ce-mi zic mie: Doamne, Doamne! vor întrà în împărăţia lui Dumnezeu, ci acela ce face voia Tatălui meu celui din ceruri. (Matei, VII, 21). Inţeles-ai tu toate astea? Cel ce vrea să vie după mine, trebue să renunţe la tot cei josnic, ruşinos şi rău, trebue să moară păcatului şi să între în vieaţa cea nouă cu spiritul curat. «Adevăr, adevăr zic vouă, de nu se va naşte cineva de sus, nu va puteà să vadă împărăţia cerurilor». (Ioan III, 3).



Vieaţa, de obiceiu, e aşa cum şi-o fac oamenii. Caracterul ei e determinat de însuşirile naturii spirituale a omului. Dacă omenirea vreà ca vieaţa să devină mai bună, ca în lume suma binelui şi adevărului să se mărească, trebue să se renască spiritualmente, trebue să-şi înalţe propriul ei nivel şi să-şi mărească energia în serviciul adevărului şi iubirii.

Deaceea Iisus Christos în predica de pe munte accentuează cu deosebită energie practicarea inexorabilă a datoriilor morale ale fiilor împărăţiei lui Dumnezeu.

«Auzit-aţi că s'a zis celor de demult», — zice el — «să nu ucizi, — să nu iei vieaţa nimănui — .... Iar eu zic vouă: nu năcăjì pe aproapele tău prin mânie inutilă, fereşte-te de a-l atinge cu vorba şi de a-i atacà demnitatea omenească. — Auzit-aţi că s'a zis celor de demult: Să nu fii desfrânat, nu transformà corpul care e destinat să fie locaş al spiritului lui Dumnezeu, într'o unealtă pusă în serviciul instinctelor celor mai rele ale cărnii. Iar eu zic vouă: feriţi-vă chiar de gânduri murdare, abateţi-vă privirea dela tot ce ar puteà pătà curăţia planurilor voastre. Auzit-aţi că s'a zis celor de demult: Ţine-ţi făgăduiala dată lui D-zeu, fereşte-te

cu groază de a fi sperjur. Iar eu zic vouă: ţineţi de sfânt orice cuvânt al vostru şi totdeauna spuneţi adevărul, chiar fără jurământ. De e da, — da, şi de e nu, — nu!

Auzit-aţi că s'a zis: Ochiu pentru ochiu şi dinte pentru dinte, adecă, dacă-ţi răsbuni pe aproapele tău nu căută dobândă. Nu răsplătì ca Lamech «o rană cu moartea şi o ofensă de 77 de ori (comp. Moise IV, 24), ci răsplăteşte rana cu rană, lovitura cu lovitură. Iar eu zic vouă: Nu răsplătiţi răul cu rău. Dacă-ţi dă cineva o palmă pe obrazul drept, nu-i răspunde la fel, ci supune-te fără pretenţii prea mari, fără imputări cicălitoare voiei ofensatorului tău. Răsbunarea adaugă rău la rău, varsă ulei în foc şi aprinde flacăra duşmăniei. Blândeţea şi pacea însă desarmează ura, uşurează mânia şi face ca violenţa aspră să fie compromisă.

Auzit-aţi că s'a zis: Să iubeşti pe aproapele tău şi să urăşti pe vrăjmaşul tău. Iar eu zic vouă: Iubiţi pe *toţi* oamenii şi urîţi doar faptele lor rele. Urmăriţi răutatea, distrugeţi minciuna, nimiciţi violenţa şi fariseismul — dar fie-vă milă de aceia cari servesc unor asemenea lucruri. Prigonitorii sunt mai nefericiţi ca cei prigoniţi: împărăţia lui D-zeu lor le-a ajuns inaccesibilă. Inima li-i învârtoşată, spiritul le e tâmpit. Nu ştiu ce fac. Rugaţi-vă pentru ei şi faceţi bine celor ce vă urăsc.

Amintiţi-vă că în vieaţă, ca într'o vistierie publică, nici o faptă omenească, nici un cuvânt, nici un gând, nici o mişcare a inimii nu se pierde fără să lase vre-o urmă. Orice lucru lasă urmă; toate influenţează într'un fel sau altul, fie în bine, fie în rău, caracterul general al vieţii ce ne înconjoară. Fi-ţi dară, credincioşi legii morale atât în mic cât şi în mare. «Totdeauna şi pretutindeni căutaţi mai întâi împărăţia lui D-zeu şi dreptatea lui». Cam aşa sună, în puţine cuvinte, opera legislativă a lui Iisus. Dacă nu pătrunde în carnea şi sângele omului, dacă nu schimbă natura spirituală, dacă nu devine o forţă vitală pentru el, şi dacă puterea aceasta nu se revarsă peste el ca un izvor răcoros, pentru un asemenea om împărăţia lui D-zeu nu va venì. Pentru împărăţia lui D-zeu, vameşul care se pocăeşte, păcătoasa care a spălat picioarele lui Iisus cu lacrimile ei, e un câştig mai mare ca 99 de drepţi mândri şi liniştiţi cari cred că au atins culmea virtuţii. In aceştia torentul vieţii şi-a oprit mişcarea, a murit şi s'a acoperit cu mal; în vameş însă şi în păcătoasă, izvorul vieţii veşnice

oprit multă vreme de marea povară a pasiunilor şi instinctelor păcătoase, prin atingerea mânii Mântuitorului, s'a liberat, s'a revărsat îndată ca un fluviu mare şi lat, a înlăturat necurăţia spirituală grămădită de atâţia ani şi a oglindit în valurile lui cristaline toată strălucirea şi frumseţea vieţii evanghelice şi cu cât a mers mai mult cu atât şi-a pregătit o alvie mai adâncă în inimile acelora, cari cu puţin înainte erau monştri de răutate sau păcătoşi.

Evanghelia e săracă în amănunte, cari nu se raportă imediat la opera lui Iisus; însă, chiar puţinele trăsături pe care le găsim în povestirea despre iertarea obţinută prin pocăirea vameşului sau a păcătoasei, sunt deajuns spre a ne pune înainte actul deplinei renaşteri spirituale, care s'a săvârşit în ei. Să ne amintim de parabola vameşului şi a fariseului: «Doi oameni s'au suit la templu să se roage, unul fariseu şi altul vameş». Fariseul e un vizitator continuu şi de preţ al templului; aici toate îi sunt cunoscute şi toţi îl cunosc. Cu capul ridicat înaintează maestos călcând măreţ pe cărarea plină de evlavie, făcută de şirurile celor ce se rugau şi merge la locul cel dintâi. Faptele lui sunt virtuţi, după cum arată chiar el însuş. In templu, la rugăciune, la post şi binefaceri, totdeauna şi pretutindeni el merge în fruntea tuturora. Fiindcă şi el ştie lucrul acesta, exclamă cu sentimentul unei profunde mulţumiri de sine: «Mulţămescu-ţi Doamne, că nu sunt ca ceialalţi oameni, cum e de pildă vameşul acesta dela uşa templului».

Iată un ţel ajuns; sărăcăciosul lui ideal religios-moral e realizat; imposibil să meargă mai departe. Rămâne înţepenit în nemişcarea lui ca să se privească cu satisfacţie plină de mândrie. Acela care a zis despre sine: «Eu sunt viaţa» nu-şi găseşte în acest fariseu viaţa lui. Fariseul acesta nu-i născut pentru împărăţia lui Dumnezeu, — Altceva e cu vameşul. Incontestabil, el e un om viţios. Toată viaţa îi e plină de mari nelegiuiri. Toţi îl despreţuesc, ba şi el se preţueşte prea puţin. Azi, din cine ştie ce pornire, a venit şi el la templu cu ceilalţi. De mult nu mai fusese pe aici. Totul îi e străin şi necunoscut. Şi aruncă privirea peste bolta şi zidurile templului şi în urmă rămâne timid lângă uşe, fiindcă nu se puteà hotărî să meargă mai înainte. Un şivoiu de amintiri depărtate se revarsă asupra lui din aceste ziduri

sfinte, pe care nu le mai văzuse de mult. Işi aduse aminte cum, de mic copil, veneà aici în fiecare sărbătoare cu părinţii săi. Aici îl învăţase mamă-sa, pentru prima dată, să împreuneze mânile pentru rugăciune. Îi plăceà pe atunci să se unească în rugăciunea plângătoare a lui Israil cu grămada aceea de mii de capete în cântarea mişcătorilor psalmi a lui David. Ce frumos răsunà voceà lui de copil, câtă curăţenie sufletească, ce iubire însufleţită către Dumnezeu răsunà în fiecare ton. Cum îi tremurà inima ascultând cuvintele aprinse, desprinse din scrierile vechilor profeţi! Cum se mai certà cu ei pentru ilegalitatea celor fără de Dumnezeu şi cum se gândeà să servească lui Iehova în spiritul şi puterea lui Ilie, Isaia sau Ieremia. — Ce se făcuse cu toate astea? Ani după ani trecură prin amintirea lui într'un şir lung şi, cu cât timpul înaintà, cu atât sufletul i se întunecà mai mult. Uitate erau acum atât vorbele mamei lui cât şi templul cu rugăciunile lui, uitată şi conştiinţa şi visurile lui de copil. Ca frunzele rupte de furtună se rostogoliră tablourile trecutului în amintirea lui, aşezându-se peste el ca o piatră grea şi plecându-i capul pe piept. Inima învârtoşată îi tremurà:

> Se gândià la puterile risipite în chip ruşinos,
> Ii păreà rău de tinereţea dispărută; —

în ochii lui se strânseră lacrimi arzătoare, se revărsară într'un fluviu neîntrerupt, ca o ploaie torenţială într'o uscăciune aprinsă, înviorând sufletul chinuit al vameşului. Ele topiră în el amărăciunea şi ura împotriva oamenilor. Prin lacrămile, pe care le varsă, toate murdăriile sufletului lui se curăţiră, inima păcătoasă i se reînoì. Vameşul venise în templu ca un mare păcătos şi-l părăsì ca un fiu al împărăţiei lui Dumnezeu. «Adevăr, adevăr», zice Evanghelia», de nu vă veţi întoarce şi nu vă veţi pocăì ca vameşul, nu veţi puteà întrà întru împărăţia lui Dumnezeu».

Aşa dar, venirea împărăţiei lui Dumnezeu pe pământ şi îmbunătăţirea vieţii omeneşti e posibilă numai prin presupunerea unei renaşteri spirituale a oamenilor. Fără pătrunderea tuturor personalităţilor izolate de spiritul lui Christos, o reînoire a societăţii e imposibilă şi nu ne putem închipuì vre-un progres social real. «Impărăţia lui Dumnezeu», zice întemeietorul ei, «e asemenea cu aluatul, pe care luându-l o femeie l-a pus în trei

măsuri de făină până s'a dospit toată». (Matei XIII, 33). Şi: «când va venì împărăţia lui Dumnezeu nu va venì cu pândire; nici vor zice: iată aici, sau iată acolo! că iată împărăţia lui Dumnezeu e înlăuntrul vostru». (Luca XVII, 20, 21). Astfel, istoria împărăţiei lui Dumnezeu, luată în înţeles strâns, e o istorie a sufletului omenesc. Se naşte în ascunzişul inimii omeneşti şi trebue să prindă rădăcini mai întâi în noi înşine. Condiţiunile externe ale vieţii joacă doar un rol secundar în soarta împărăţiei lui Dumnezeu. Procesul ivirii şi creşterii ei atârnă, mai întâi, de însuşirile interne ale omului. E nevoe de o oare-care pregătire morală şi de un mijloc spiritual totodată: «Nimeni nu poate venì la mine de nu-l va atrage pe el Tatăl», (Ioan VI, 44) dacă nu-l împinge spre Tatăl o înclinare cât de nelămurită chiar. Aşa se şi explică de ce, de multeori cu toată pregătirea externă în aparenţă favorabilă primirii adevărului, un om totuş nu-l primeşte şi un altul, dimpotrivă, cu toate condiţiile nefavorabile, se dă lui în totul. Parabola sămănătorului e o excelentă ilustrare a acestui fapt. (Matei XIII, 3—8 şi 18—23). Sămănătorul împrăştie voios sămânţa pe câmp. Sămânţa toată e capabilă de a desvoltà vieaţa, însă, rezultatul e felurit! Pe pământul bătăturit sămânţa n'a pătruns în pământ şi a fost călcată în picioare; pe locurile pietroase s'a uscat; în spini s'a înăbuşit şi numai a patra parte din sămânţă, aceea care a căzut pe pământ bun, a adus rod mult. Pricina deosebirii de rod nu e în sămânţă ci în pământ. Tot aşa e şi cu împărăţia lui Dumnezeu şi sămânţa lui.

Odată aruncată în lume nu mai poate fi înăbuşită. Nu-i putem vedeà desvoltarea (pentru noi sclavii momentului, o operă care are să se săvârşească în timp de secole, pare că se opreşte în desvoltarea ei), însă ea creşte. «Aşa este împărăţia lui Dumnezeu, precum aruncă omul sămânţa în pământ şi doarme, şi se scoală, noaptea şi ziua, şi sămânţa răsare şi creşte cum nu ştie el. Căci pământul din sine rodeşte, întâi iarbă, apoi spic, după aceea deplin grâu în spic». (Marcu IV, 26—28). Sămânţa e plină de puternice sucuri de vieaţă. Ea ascunde în sine puteri necuprinse. Intr'o sămânţă mică găsim sâmburele, începutul vieţii unui pom mare şi prin el a unei dumbrăvi umbroase, dacă sămânţa a găsit un pământ potrivit ei. De [illegible]

cu cuvintele despre împărăţia lui Dumnezeu. Impărăţia lui Dumnezeu, e asemenea grăuntelui de muştar, care, când se samănă în pământ, este mai mic decât toate seminţele pământului. Iar dupăce se samănă, creşte şi se face mai mare decât toate buruenile şi face ramuri mari, încât sub umbra lui pot să locuiască pasările cerului. (Marcu IV, 31, 32).

Acum câteva veacuri într'una din piramidele egiptene s'a găsit mumia unui faraon. In locul unde se aflau resturile puternicului stăpânitor de altă-dată al Nilului, s'au descoperit şi o mulţime de unelte egiptene vechi, printre altele şi un butoi cu seminţe de grâu. In foaia de papirus, care a fost găsită acolo, s'a constatat că grâul acesta stătuse în piramidă mai mult de trei mii de ani. Când l-a sămănat însă a dat o recoltă excelentă.

Sămânţa împărăţiei lui Dumnezeu, sâmburele adevărului, cuvântul însufleţit al strigătului spre bine, cuprinde în sine, se înţelege, o însuşire vitală nu mică, ci foarte mare. Unde-i primită din inimă, mai curând sau mai târziu, va aduce rod mult. Chestiunea e dacă inima, în genere, e capabilă să primească sămânţa aceasta, dacă lumea internă a unui om, şi în genere, înclinările lui oferă un pământ potrivit pentru creşterea răsadului lui Christos. Dacă nu, trebue produs tocmai un astfel de pământ: Drumul bătăturit de picioarele trecătorilor trebue destins cu plugul şi cu grapa; locurile pietroase trebuesc acoperite cu un strat gras, spinii şi buruenile trebuesc curăţite de gunoiul îngrămădit pe ele. Datoria cea mai sfântă a tuturor acelora cari doresc din inimă venirea împărăţiei lui Dumnezeu, constă în aceea ca raportul lor cu cei indiferenţi faţă de soarta şi întemeierea ei, să realizeze neîncetat, cu cuvântul şi cu fapta, ca Ioan, antemergătorul lui Christos, adevărul cuvintelor: «Gătiţi calea Domnului, drepte faceţi cărările lui» (Luca III, 4).

Sigur că există şi oameni pierduţi pentru împărăţia lui Dumnezeu. Pentru ei lumea idealurilor luminoase şi a pornirilor înalte e neajunsă. Sufletul lor e plin de josnicia şi grosolănia instinctelor celor mai grosolane. Chiar Isus Christos a zis despre asemenea oameni: «Nu daţi cele sfinte câinilor, nici lăpădaţi mărgăritarele voastre înaintea porcilor» (Matei VII, 6). Dacă

v'aţi convins [1] că un om e surd faţă de orice apel bun, că nu se supune nici unei influenţe morale, nu vă mai cheltuiţi însufleţirea de geaba cu el, îndreptaţi aiurea focul sufletului vostru, spre un scop mai bun. Insă, asemenea monştri morali nu sunt mulţi. Nu sunt o apariţie obişnuită în omenire ci o excepţie tristă — după cum şi schilozii, monştrii şi idioţii sunt o excepţie. De obiceiu, însă, oamenii totdeauna sunt oameni, şi nimic omenesc nu li-e străin. Chiar dacă nu rareori îşi dau la iveală josnicia naturii lor inferioare, totuş, în alte timpuri, se arată capabili de cea mai extraordinară mărime spirituală. Nu înzadar a numit Pascal pe om, mândria şi blestemul universului. Se întâmplă ca vieaţa unor răutăcioşi, desperaţi şi nonvalori cunoscute să lumineze într'o frumseţe morală aşa de mare încât nu poţi să nu te pleci înaintea ei şi să nu te gândeşti foarte serios la ei. După cum izbucnirile vulcanilor ne descopăr secretele interiorului pământului, tot astfel şi aceste izbucniri întâmplătoare şi excepţionale ale unui entuziasm nobil ne arată în lumea spirituală a omului prezenţa unor puteri luminoase — deşì ascunse — ale iubirii şi adevărului. Trebue să ştim şi să dorim serios să le chemăm la vieaţă şi să le facem loc. Cunoaştem cu toţii fabula aceea cu un cocoş, care râcâind într'o grămadă de gunoi, a găsit un mărgăritar de mare preţ. Intr'un suflet omenesc sigur că se pot face descoperiri şi mai preţioase. Poate să apară inima omului chiar ca un loc contrar, totuşi, dacă săpăm cu îngrijire, vom găsì în ea nu unul ci o grămadă de mărgăritare de o frumseţe şi strălucire rară. De aceea şi Mântuitorul zice: «Vedeţi să nu despreţuiţi pe vre-unul din aceşti mai mici» (Matei XVIII, 10).

Dacă printr'o cheltuială de muncă şi cunoştinţe facem să se scurgă apa prin canale de scurgere transformând mlaştinile în câmpii înfloritoare şi deşerturile arse de soare, prin irigaţie, în ţinuturi cultivate, să nu se poată, oare, ajunge prin muncă şi în sufletul semenilor noştri progrese corespunzătoare? Marele geometru şi mecanician *Archimede*, ziceà: «Daţi-mi un punct de

---

[1] Evanghelia ne dă o explicare practică a mijloacelor de influenţă de care să ne servim pentru convertirea unui om la împărăţia lui Dumnezeu «De-ţi va greşì ţie fratele tău, mergi şi-l mustră pe dânsul între tine şi el singur; deci, de te va ascultà, ai dobândit pe fratele tău. Iar de nu te va ascultà, mai ia împreună cu tine încă pe unul sau doi, ca prin gura a două sau trei mărturii să steà tot adevărul. Iar dacă nu-i va ascultà pe ei, spune-l bisericii şi de nu va ascultà nici de biserică, să-ţi fie ţie ca un păgân şi vameş». (Matei XVIII, 15—17).

razim în afară de planeta noastră şi vă voiu întoarce pământul». Şi Evanghelia spune: «Daţi-mi în om o inimă pătrunsă de iubirea de oameni şi adevăr şi vă voiu transformà moravurile, obiceiurile şi chiar vieaţa socială».

Massa popoarelor moderne, chiar cea inteligentă, în desvoltarea ei morală a rămas grozav în urmă faţă de cultura spirituală şi estetică. Nu ne putem mirà în deajuns cât de puţină atenţie se dă grozavului contrast dintre progresul repede din punct de vedere artistic şi spiritual, deoparte şi stagnarea nivelului moral de alta. Ne uităm la şcolastica evului mediu cu un suris compătimitor, ca să nu întrebuinţez o expresie mai tare. Extaziaţi de arta lui Rafael, de virtuozitatea unui Rubinstein sau Sarasata, ne uităm cu dispreţ la începuturile artei şi ne mulţămim cu ideile noastre morale şi cu dreptul păgân al pumnului. Tocmai în zilele noastre am auzit că reprezentanţii culturii s'au hotărît să apere Evanghelia cu pumnul înarmat cu scut. Mai departe nu se poate merge! Când a trimis Iisus Christos pe ucenicii săi la propoveduire, le-a zis: «Iată eu vă trimit pe voi ca oile în mijlocul lupilor... fiţi blânzi ca porumbeii (Matei 10, 16). Insă în misiunea apostolică modernă oile s'au înlocuit cu vase de răsboiu şi porumbeii cu armele din fabrica Krupp. Şi procedeul acesta al lumii culte faţă de o asemenea mutilare nelegiuită a poruncilor fundamentale ale lui Christos e caracteristică. Dacă ar fi stropit cineva pe Madona Sixtină cu acid sulfuric, cum s'a făcut în Viena cu unul din tablourile lui Wereschtschagin, dacă ar fi sfărîmat cineva statua lui Apolo de Belvedere sau a lui Venus de Milo, dacă ar fi dărîmat cineva Vaticanul, ce groază ar fi fost atunci în toată lumea cultă, cât s'ar fi mâniat ea din pricina acestui vandalism grosolan, câte tunete şi fulgere s'ar fi aruncat atunci asupra noului erou! Insă, călcarea obraznică a celui mai înalt adevăr şi iubiri, pe care o săvârşeşte adesea toată lumea, nu mişcă conştiinţa nimănui, nu atinge nici un simţ moral, în cele mai bune cazuri provoacă doar o uşoară clătinare a masselor noastre civilizate? Cât de departe e deci chiar şi acum marea mulţime a omenirii de împărăţia lui Dumnezeu, şi cât de mare trebuinţă e de lucrători plini de spiritul lui Christos, spre a trage după ei toată massa aceasta, spre a deşteptà în mintea lor toată puterea de atracţiune a vieţii evanghelice.

«Iubire numai, cât mai multă iubire!» aşa strigă Evanghelia — «iubire atât cătră aproapele cât şi cătră adevăr în vieaţă». Impărăţia lui Dumnezeu a luat început pe pământ, însă, pentru majoritatea oamenilor, ea e încă ascunsă din cauza unei groase perdele de minciună, violenţă şi egoism. Dee Dumnezeu ca soarele iubirii neambiţioase şi devotate să împrăştie întunerecul acesta dinaintea lor. Fie că vieaţa acelora cari se declară creştini să fie o reprezentare atrăgătoare a fermecătorului ideal al adevărului evanghelic, ba chiar, un imn însufleţit, cântat în onoarea împărăţiei lui Dumnezeu şi va atrage după ea o mulţime de inimi şovăitoare, dupăcum povestirea însufleţită a călătorilor, în care se descrie admirabila frumseţe a ţărilor văzute de ei, influinţa binefăcătoare a aerului curat de munte şi a aerului de mare, orânduirile înţelepte ale vieţii în ţările străine, de obiceiu, atrag spre călătorii chiar şi pe oameni cari cu greu se mişcă din loc pentru aşa ceva.

O asemenea silinţă pentru pregătirea terenului Evangheliei, o explicare dată mediului ce ne înconjoară cu privire la importanţa împărăţiei lui Dumnezeu şi deşteptarea unui interes pentru ea, sunt cu atât mai indispensabile cu cât, deodată cu predica apropierii împărăţiei lui Dumnezeu de noi pe pământ, pe care ne-o făgădueşte Mântuitorul cu condiţia de a ne pocăi, mai avem şi o învăţătură privitoare la ajungerea vârstei de aur a mulţămirii şi prosperării generale cu ajutorul unei radicale transformări a stării sociale pe căi legislative (pacinice sau chiar violente şi revoluţionare). Partizanii acestei păreri susţin că e deajuns să schimbăm legile cari regulează vieaţa, să schimbăm societatea după principiile economice şi politice date de ei, căci numai atunci se vor schimbà oamenii în aşa fel încât progresul social să aducă cu el şi o reformă morală. Mai scurt, oamenii aceştia mută punctul de greutate al chestiunei din interiorul omului în afară. După părerea lor nu omul, nu personalitatea lui morală determină vieaţa care-l înconjoară, ci, dimpotrivă, condiţiunile externe ale vieţii: drepturile politice, dependenţa economică fac să apară cutare sau cutare tip de cetăţeni. Din natură, zic ei, oamenii se deosebesc puţin unii de alţii. Diferitele particularităţi ale oamenilor atârnă de diferenţa de educaţie şi a condiţiunilor de vieaţă. In realitate însă, deosebirea însuşirilor înăscute ale oamenilor nu e aşa de

mare, cum ne-o închipuim noi. Diferenţa dintre oamenii, cari s'au consacrat celor mai opuse ocupaţiuni, ca de pildă deosebirea dintre un hamal şi un filozof, atârnă mai puţin de natura lor decât de educaţia şi în genere de condiţiunile de vieaţă în care sunt puşi. De aceea, dacă punem pe toţi oamenii în aceleaşi condiţiuni de vieaţă, dacă din copilărie îi aducem într'un mediu comun tuturor, toată omenirea va ajunge ceeace azi e numai o minoritate aleasă.

În societatea modernă, împărţirea drepturilor şi datoriilor e foarte neegală şi nelegală: de o parte sunt grămădite toate datoriile şi aproape nici un drept, de cealaltă toate drepturile şi privilegiile şi nici o datorie. Pentru unul vieaţa e o mamă bună şi pentru altul e o mamă vitregă. Starea aceasta provoacă o nemulţumire naturală la cei atinşi. Se naşte pismă, dorinţa de a-şi procurà cu orice preţ cel puţin o fărâmă din binele, de care copiii răsfăţaţi ai soartei se bucură din gros. Dorinţa aceasta adesea e împlinită prin mijloace criminale, şi astfel un mare număr de oameni, din cauza imperfecţiunii organizaţiei sociale, sunt târîţi în viţiu; îmbulzeala vieţii dă naştere la criminali. Răul acesta din urmă sigur n'ar fi putut aveà loc dacă societatea nu s'ar fi împărţit în chip aşa de anormal în jefuitori, cari trăesc în trândăvie şi salahori jefuiţi. Când oamenii îşi vor aveà pânea existenţei şi când toţi vor luà parte egală la lucru şi la plăcerile vieţii, atunci nu vor mai existà nici ucigaşi, nici hoţi; pisma şi lăcomia vor dispăreà, egalitatea şi fraternitatea vor domnì şi vârsta de aur va începe. Toate acestea vor venì atunci, zic apostolii acestei învăţături, când se va distruge răul capital, inegalitatea apăsătoare dintre oameni, proprietatea privată, când nu vor mai existà întreprinzători şi capitalişti, ci întreaga producţiune se va concentrà în mânile societăţii şi statului care va distribuì deopotrivă diferitelor persoane atât lucrul cât şi plata lui. Cantitatea de muncă deci va creşte simţitor, fiindcă *toţi* vor lucrà; va fi posibil ca nu numai cei aleşi ci toţi să se bucure, în massă, de bunurile vieţii. Societatea cerând dela toţi ceeace pot, în conformitate cu calităţile lor, va fi în stare, să mulţămească pe fiecare după nevoile lui.

Teoria aceasta e foarte veche şi numără în rândurile întemeietorilor ei sute de spirite mari din diferite epoce şi din toate

naţiunile civilizate. Filozoful grec Platon, cancelarul englez Thomas Moore, învăţatul călugăr italian Campanella şi un mare număr de scriitori şi politiciani francezi, germani şi americani din secolul 19-lea au desvoltat până în cele mai mici detalii planul unei renaşteri a omenirii cu ajutorul unei transformări radicale a stărilor sociale. In amănunte fiecare autor îşi are particularităţile lui, însă, în genere, aproape toţi sunt de acord în recunoaşterea trebuinţei de a transformà întregul popor într'o harnică armată socială de lucrători având ca unic anteprenor şi administrator statul. Statul însă e conceput ca cel mai îndreptăţit executor şi supraveghetor nu numai al vieţii familiare ci şi al vieţii personale a cetăţenilor. Statul determină felul ocupaţiunilor fiecăruia, îi determină locul de locuinţă şi îi creşte copiii. El contractează căsătoriile, după bunul lui plac. (compară «Impărăţia soarelui», de Campanella). Cu un cuvânt, individualitatea se înlătură cu totul. Societatea şi statul o absorb în întregime. O icoană vie a unei asemenea orânduiri economice a societăţii, aşa cum e schiţată de reprezentanţii actuali ai acestei teorii, ni-o arată un roman, care a făcut mult sgomot pe vremea lui în toată lumea, romanul lui Bellamy: «O privire retrospectivă» sau «epoca viitoare». In acest roman atrăgător şi scris cu multă vioiciune, e luată în consideraţie atât organizarea locuinţelor în noul fel de vieaţă cât şi diviziunea muncii, aşa încât toate muncile, atât cele curate cât şi cele murdare, cele uşoare ca şi cele grele, se îndeplinesc deopotrivă, şi apoi vine o participare generală la toate plăcerile vieţii. Se uită însă numai *un singur lucru:* omul însuş, caracterul lumii lui interne. Planul unei construcţiuni economice viitoare ideale a societăţii, descris de Bellamy, rămâne neclintit numai cu condiţia ca fiecare personalitate să-şi împlinească datoriile impuse de stat în mod ideal. Insă, dacă admitem că marea majoritate a cetăţenilor, ne mai simţind asupra lor biciul nevoei sau al supraveghetorului, vor întrebuinţà foarte bucuroşi averea socială pentru satisfacerea trebuinţelor lor şi se vor silì din toate puterile să nu se încordeze cu lucrul după măsura capacităţilor lor, întreaga şi complicata maşină socială creată de Bellamy şi tovarăşii lui de idei, se va prăbuşì ca o căsuţă de carton, ceeace în realitate s'a şi întâmplat de multeori. Tristul sfârşit al coloniilor lui Cabet în Texas şi Illinois

şi a coloniilor lui Owen în Indiana, a falansteriilor după planul lui Fourier în Franţa şi a multor altor intreprinderi de natura aceasta, întăreşte în mod convingător părerea cunoscutului economist naţional belgian Lavelais asupra romanului «veacul viitor»: fantaziile lui Bellamy vor rămâneà deapururi o utopie, atât cât inima omului nu se va transformà în totul».

Dl Lebon, autorul «Psihologiei popoarelor şi a rasselor», zice: «numai în capetele masselor obscure ale poporului și în cercul îngust de gândire al câtorva fanatici se mai poate menţineà idea că schimbările sociale importante se pot îndeplinì prin decrete regale. Unicul rol folositor al decretelor statului constă în aceea că dă sancţiunea legală schimbărilor efectuate prin deprinderile şi obiceiurile poporului şi prin opinia publică. Ele urmează acestor schimbări dar nu le premerg. Caracterul şi gândurile oamenilor nu se schimbă prin coduri de legi. A crede că formele de guvern au o importanţă *decisivă* pentru soarta unui popor înseamnează a ne încrede unor visuri copilăreşti. Nici un popor nu se poate despărţì de ceeace vine din constituţia lui spirituală. Soarta lui stă numai în el nu în raporturile externe» — sau, cu alte cuvinte izvorul, oricărei activităţi e în inima omului. Natura morală apare ca principiul determinat al caracterului omului în vieaţa poporului. O formă desăvârșită a existenţei sociale, poate fi produsă numai de oameni desăvârşiţi moralmente. In Faptele Apostolilor citim: «mulţimea credincioşilor însă erà o inimă și un suflet; și niciunul nu ziceà despre bunurile lui că sunt ale lui, ci toate erau comune... nici nu erà vreunul între ei care să ducă lipsă; căci cum erau mulţi între ei cari aveau ogoare sau case, le vindeau și aduceau costul de-l puneau la picioarele Apostolilor, și se dà fiecăruia ceeace-i trebuià (Fapt. Apost. IV, 32—35).

Cât de departe sunt de aceste prime comunităţi creştine întemeiate de pescari galileeni și ţărani evrei, societăţile noastre moderne, culte, cari pretind a reprezentà ultimul cuvânt al înţelepciunii sociale! Oricum vor fi schimbate formele administrative, oricât de multe și oricât de noi teorii economice și politice se vor dà la iveală, totuşi lupta hărăpăreaţă pentru existenţă nu-şi pierde nimic din înverșunarea ei, omul nu încetează de a mai fì «un lup» pentru aproapele său. Așa a fost și așa va fi până

când instinctele animalice cele mai grosolane vor face loc simţirilor sublime ale iubiri universale şi blândeţei împăciuitoare, până când i se va smulge omului inima și va străluci în el chipul aproape stins al lui Dumnezeu. «Fiţi desăvârşiţi precum și Tatăl vostru cel din ceruri desăvârşit este», a zis Isus și veţi aveà o vieaţă desăvârşită.

Evanghelia, deslegând astfel chestiunea mijloacelor pentru îmbunătăţirea viitorului neamului omenesc, pune centrul de greutate al intereselor omenești în lumea morală, nu în cea externă şi materială. Silinţa oamenilor, cari tind să aducă o îmbunătăţire a vieţii omeneşti, trebue prin urmare, îndreptată mai ales spre explicarea, impropierea şi mărturisirea adevărului, pentru zidirea împărăţiei lui Dumnezeu în ei înşişi şi în aproapele. «Căutaţi mai întâi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea lui» (Matei VI, 33), zice Mântuitorul «şi toate celelalte se vor adauge vouă», dela sine.

Evanghelia nu zice: «Căutaţi *numai* împărăţia lui Dumnezeu şi adevărul», ci «căutaţi-le pe ele *mai întâi*».



Grija împărăţiei lui Dumnezeu, tendinţa spre adevăr în viaţă trebue să fie *cele dintâi* în mintea noastră fără a înlătură însă cu totul îngrijirea de trebuinţele şi nevoile corporale. După învăţătura lui Iisus Hristos folosirea de bunurile materiale și plăcerea faţă de ele nu-i imorală, imoralitatea stă numai în supunerea tuturor aspiraţiunilor şi gândurilor noastre jugului intereselor materiale. Dacă Evanghelia zice că: «nu numai cu pâne trăeşte omul» (Matei IV, 4) tot ea ne învaţă să ne rugăm: «Pânea noastră cea spre fiinţă dăne-o nouă astăzi» (Luca, XI, 3). Trebuinţele corporale trebuiesc satisfăcute, dar nu peste măsură. Tot aşa feluritele plăceri să n'ajungă trebuinţe.

Mâncarea şi băutura, locuinţa şi îmbrăcămintea sunt indispensabile omului şi, satisfăcând asemenea trebuinţi, omul n'ajunge viţios. Altceva e când necesitatea aceasta trece în desfrâu. Chiar Socrate a zis: «Să mâncăm ca să trăim» — oamenii însă adesea ar vrea să trăiască numai ca să mănânce. Mulţi caută în mâncare nu numai puterea de nutriţiune, ci şi excitaţiuni plăcute ale gustului. Trebuinţa aceasta se complică prin mulţimea poftelor cari ajung un fel de idol, care înghite în serviciul lui urît nu puţine forţe spirituale ale omului şi ne scoboară la o indiferenţă

animalică faţă de lipsa şi nevoia aproapelui. A mâncà stridii şi plăcinte de Strassburg, în vreme ce ne înconjoară o ceată flămândă de cerşetori, e o apariţie tot atât de ruşinoasă şi criminală, ca şi un dans nebunesc pe locul unui incendiu, sau un ospăţ plin de beţii pe patul unui bolnav. Exact acelaş lucru se repetă şi în băutură, în locuinţă, în îmbrăcăminte şi în multe altele. Omul, nemulţumindu-se cu băuturile, care-i potolesc doar setea, e continuu în căutarea feluritelor calităţi de idromele, bere şi vin, must de mere, şi lichioruri, pe care nu le mai bea numai pentru potolirea setei. Aici trebuinţa a trecut în exagerare şi exagerarea aceasta ajunge un tiran nemilos, căruia-i cad jertfă cele mai bune puteri ale sufletului. Toate aceste exagerări sau risipiri (cele citate sunt doar cele mai neînsemnate dintre ele), dacă cresc până la extrem, umplu cu pornirile lor ruşinoase tot sufletul omului, înăbuşe în el tot cei sublim şi sfânt şi îl transformă într'un animal. Deaceea, Evanghelia ne previne şi ne spune: «Nu vă îngrijiţi nici ziceţi: Ce vom mânca: Sau ce vom beà? Sau cu ce ne vom îmbrăcà? — Toate acestea şi păgânii le caută». (Matei VI, 31—32). Prin urmare, numai păgânii, adică oamenii cu inima învârtoşată, cu simţul moral încă nedesvoltat, se pot mulţămi cu grija exclusivă pentru interesele materiale, pot vedeà unicul scop în ele, în serviciul cărora sunt concentrate toate formele mai înalte de vieaţă, care se mai puteau desvoltà în ei.

Pentru fii împărăţiei lui Dumnezeu, însă, întreaga lume din afară cu toate bunurile ei substanţiale, trebue să fie doar un mijloc pentru ajungerea scopului lor, care e în afară şi mai presus de ea. Ei nu trebue să se despartă de lume, ci să se înalţe mai presus de ea. Toate planurile şi nădejdile lor, toate simpatiile şi silinţele lor trebuiesc îndreptate mai ales şi înainte de toate spre împărăţia lui Dumnezeu, spre întemeierea ei, spre întărirea adevărului dumnezeiesc pe pământ. Cât priveşte însă bunurile materiale şi folosirea lor, prezenţa sau lipsa lor are foarte puţină importanţă pentru partizanii Evangheliei, dacă trebuinţele zilnice ale trupului care la ei nu-s multe sunt satisfăcute.

Porticul de marmoră al templului din Ierusalim, piatra dela puţul lui Iacob şi coliba pescarului de pe marginea lacului au

fost suficiente pentru predicarea vestei celei bune a iubirii şi adevărului. Milostivirea samariteanului, pocăinţa vameşului, dedicarea femeilor care aduceau mirodenii şi credinţa femeii Cananeence — n'au fost condiţionate de felul şi croiala hainelor. Cuvintele lui Iisus Hristos totdeauna răsunau cu putere, mişcând şi înlănţuind pe ascultători prin frumuseţea lor morală, fie că şedeà la masa cu mâncări alese a fariseilor bogaţi, fie că erà la modesta nuntă din Kana, fie că luà parte la sărăcăciosul prânz al pescarilor din Galileea. In deşertul aspru, şi ars de lumina soarelui de dincolo de Iordan, pe ţărmul mării Tiberiadei, în mijlocul grămezilor de popor care scoteau strigăte de veselie la intrarea în Ierusalim, sub povara crucii pe drumul patimilor şi în urmă pe Golgota, inima Mântuitorului e plină de o iubire de oameni fără margini şi atotiertătoare şi se întristează din cauza învârtoşerii inimilor lor şi de siguranţa înoirii lor spirituale de altădată.

Evanghelia, chemând pe om în serviciul unor scopuri spirituale mai înalte, vrea să-l aşeze chiar *mai presus* de mediul material, însă, niciodată şi nicăeri nu ne învaţă să-l dispreţuim şi nici nu socoteşte plăcerea pe care o simţim faţă de el ca o crimă. Acela care a lăudat frumuseţea crinilor câmpului, care, în cele mai grele momente ale durerii lui sufleteşti, s'a retras la umbra cedrilor şi măslinilor din Ghetsimani şi acì, în mijlocul mirosului plăcut al florilor, luminat de lumina blândă a lunii, s'a frământat într'o caldă rugăciune, acela de sigur nu puteà interzice plăcerea pe care o simţim faţă de frumuseţile naturii. El nu condamnă nici înviorarea înţeleaptă şi bine întrebuinţată pe care ne-o procură darurile naturii, când el însuş a primit cu atâta bunătate dela femeie ungerea cu mirul de mult preţ, adăugând: Adevăr, zic vouă: oriunde se va predicà Evanghelia aceasta, în toată lumea, zicese-va şi ce a făcut ea întru amintirea ei» (Matei IV, 9). Nu, Evanghelia nu vrea deloc să despartă pe om de lumea din afară, de bucuriile şi bunurile ei, nu cere deloc o rupere deplină cu ele; ea vrea doar să înalţe în noi principiul spiritual mai presus de cel material. Ea zice: «Nu iubiţi lumea, nici cele ce sunt din lume» (I Ioan, II, 15), nu vă alipiţi inima de bunurile ei. Dea Dumnezeu ca inima omului, care-i destinată să fie un altar al iubirii curate şi al adevărului veşnic să se li-

bereze de idolii bădărani ai cărnii. Evanghelia ne asigură că: «De iubeşte cineva lumea (adică cu toată inima, cu toată iubirea şi devotarea vieţii lui), în acela nu e iubirea Tatălui?» (I Ioan, II, 15 la sfârşit); însă ea nu cere nicăeri ca, pentru iubirea creatorului, să urîm creaţiunea lui. Iisus Christos a zis: «De vrea cineva să vie după mine să se lepede de sine» (Matei, XVI, 24), adică, să se scape de toate instinctele inferioare, de toate pornirile josnice, să se libereze de vechiul lui «Eu», animalic şi să devină o fiinţă spirituală nouă. El n'a zis: «Scapă-te, retrage-te, dela tot ce te înconjoară». In ultima analiză, Evanghelia ne spune: «Toate sunt create spre folosul şi bucuria omului, însă nimic din cele create să nu pună stăpânire asupra lui».

Prin urmare, cine spune că creştinul e duşman tuturor impresiunilor plăcute şi luminoase ale vieţii, acela, sau nu cunoaşte Evanghelia de loc, sau nu vrea s'o înţeleagă. Kotljärevski scrie în prefaţa cărţii lui «Durerea lumii»: «Vestea cea nouă, care a pornit din Ierusalim, a fost îmbucurătoare pentru aceia cari puteau să renunţe la toate bucuriile vieţii. Ea ne învăţă la suferinţă şi la răbdare făgăduindu-ne în schimb o răsplată în ceruri; puteà face pe om fericit, dar nu aici, nu pe pământ. Veşnica şi nestinsa lumină străluciă totdeauna pe cer pentru creştin, însă, lumina aceasta nu veneà deadreptul în valea plângerii de pe pământ; şi, cu cât flacăra credinţei ardeà mai viu în inima omului cu atât mai tristă deveneà şi privirea aruncată de el asupra dureroasei văi a acestei lumi păcătoase. Să ne amintim de idealurile ascetice din primele veacuri ale erei creştine, să ne aducem aminte de evul mediu; să ne gândim la rigorismul religios al mişcării reformiste: *Bucuria simţită în faţa lui Dumnezeu n'a fost niciodată o bucurie simţită în faţa vieţii*». Astfel scrie Kotljärenski şi la acelaş autor, peste două pagini citim: «epoca primelor veacuri ale Creştinismului şi epoca mişcărilor reformiste se remarcă prin desvoltarea foarte puternică a unei direcţii şi concepţii pesimiste despre lume. Frica de răul din lume erà atât de mare atunci între oameni şi cunoaşterea propriei păcătoşenii atât de puternică încât toate bucuriile vieţii, orice plăcere chiar şi cele mai nevinovate, provenită din bucuriile şi frumseţea vieţii, păreà fără preţ şi omul, în cunoaşterea neputinţei şi păcătoşeniei lui, trebuià să privească existenţa pământească nu

ca un scop ci ca o treaptă intermediară spre o altă vieaţă, cerească, fără griji. In veşnicia ei se topiau pentru el atât importanţa cât şi excitaţiunile vieţii lui pământeşti trecătoare». — Insă, o asemenea judecare a caracterului Creştinismului e absolut falsă.

O dreaptă înţelegere a învăţăturii Evangheliei, dimpotrivă, ne convinge că, dintre toate sistemele filozofice şi religioase, nici unul nu oferă o concepţie despre lume mai luminoasă şi mai doritoare de vieaţă ca cel creştin. Predica Mântuitorului începe şi se termină cu chemarea tuturor celor osteniţi şi împovăraţi la cea mai desăvârşită veselie. La instituirea cinei celei de taină Christos, scoţând în relief în faţa ucenicilor rezultatele activităţii lui învăţătoreşti în timp de peste 3 ani, le zice: «Acestea vi le spun ca bucuria mea să rămână întru voi şi bucuria voastră să fie deplină». (Ioan, XV, 11). Dacă în Evanghelie se vorbeşte atât de mult de Cruce, de suferinţi, de necesitatea necazurilor pentru ucenicul lui Christos, toate acestea, propriu zis, nu-s ceva indispensabil pentru împărăţia lui Dumnezeu, ci rezultatul împotrivirii împărăţiei răului împotriva ei. Apostolul Pavel scrie Corintenilor: «Trebue să fie şi eresuri între voi» (I. Cor. XI, 19) — Natural aici nu e vorba de o necesitate dorită, ci de o tristă necesitate inevitabilă. Calea spre adevăr e grea şi presărată de greşeli şi de lipsuri; certurile şi divergenţele de păreri sunt inevitabile. Tot aşa e şi calea care duce la Dumnezeu. Nu poate fi străbătută fără a simţi spinii de pe ea. Răul e tare în lume; fără luptă nu-şi depune puterea. În lupta contra iubirii şi adevărului pune în joc toate puterile răutăţii. Suferinţele, chinurile fizice şi morale, cu un cuvânt, tot ceeace se cuprinde sub numele de «cruce» sunt inevitabile. Şi răbdătorul de pe Golgota nu tace. «De m'au gonit pre mine» zice el, «şi pe voi vă vor gonì»; însă, prigonirile acestea nu trebue să întunece nădejdile noastre luminoase; niciodată ele nu vor fi în stare să distrugă opera începută odată, şi să oprească întemeierea împărăţiei lui Dumnezeu pe pământ. Cum dispare întunerecul nopţii înaintea răsăritului soarelui, aşa dispare şi răul în faţa puterii binelui. Ceaţa mlaştinilor, mirosul grămezilor de pae aprinse poate acoperì, uneori, pentru scurt timp, soarele luminos; însă, timpul trece, vântul împrăştie ceaţa şi norii de fum şi cerurile strălucesc iarăşi în frumseţa lor veşnică. Făţăria, minciuna şi violenţa au răstignit pe Christos pe Golgota, l-au închis

în mormânt, cu o piatră grea l-au pecetluit, au pus păzitori la mormântul lui și au sărbătorit într'o veselie răutăcioasă biruința asupra lui; însă, după trei zile triumful acesta s'a prăbușit: *Christos înviase*, și cu el a reînviat și binele și adevărul. Nu e forță așa de mare încât să poată învinge în totul adevărul; nu există margine care să poată împiedecà progresul iubirii triumfătoare. Ce poate fi mai frumos și mai înviorător decât credința aceasta în triumful adevărului, iubirii și al binelui! Oamenii, plini de această credință, vor puteà privì cu însuflețire în fața morții, se vor urcà pe rug cu inimă voioasă și în mânile călăilor vor zice: «E mai bine să suferi cu drepții decât să te bucuri cu nelegiuiții». In convingerea lor despre triumful veșnicului adevăr dumnezeiesc vor găsì antidotul necesar împotriva puterii sdrobitoare a nesuccesului lor. Uitați-vă la vechile catacombe creștine; în ele se află resturile a mii de martiri, cari au fost arși pe rug, sdrobiți de chinuri și sfâșiați de animalele sălbatice — și printre numeroasele tablouri sfinte de pe pereți și morminte nu găsim nici o aluzie la suferințele din vieața celor adormiți sau la grozăviile morții lor. Porumbei blânzi, păstorul cel bun, mielul, crinii câmpului sau vița de vie, iată veselele și împăciuitoarele tablouri, de pe ele. Astfel, chiar sub bolțile mormintelor celor mai mari răbdători, suspinele dureroase se topesc într'un imn voios cântat în onoarea iubirii triumfătoare. Privirea aurorii, ivite în lume din ziua Evangheliei, face pe creștini să uite toate durerile și neizbânzile lor. Ei știu că împărăția lui Dumnezeu se ia cu forța, că se dobândește cu multă osteneală și cu mari jertfe, și că numai «cei cari se silesc o răpesc pe ea» (Matei XI, 12), și de aceea, oamenii aceștia nu se îngrozesc de luptele și suferințele personale. Cu fiecare lacrimă vărsată pentru împărăția lui Dumnezeu, cu fiecare strop de nădușală, împărăția aceasta înaintează încă cu un pas și-i răsplătește însutit pentru ostenelile lor. După cum un artist genial rămâne extaziat când vede că în mânile lui tonul ia forma dorită, că în statue se încorporează ideea născocită de el, tot așa și lucrătorul Evangheliei, găsește un izvor de plăcere nesfârșită când transformă vieața după icoana dată lui de Mântuitorul. In comparație cu veselia aceasta a creștinilor, cât de mizerabilă și mică ne apare veselia lumei antice, care se încunună cu trandafiri și gustă din gros din cupele lui Bachus. Și cât de mult ar crește

dragostea aceasta de vieaţă, cu ce valuri ar cuprinde întreaga lume, dacă împărăţia lui Dumnezeu ar venì în inima omului în toată deplinătatea şi puterea ei! In ţinuturile polare soarele încălzeşte numai câteva săptămâni pe an şi e de ajuns ca vieaţa să răsară ca un izvor de apă rece. Tundrele (stepele din nordul Siberiei) se acoperă cu un covor gros de muşchi; spre ele sboară milioane de pasări şi se adună mari turme de rinoceri. Dacă soarele nu şi-ar schimbà aşa de repede poziţia, în câţiva ani, tundra s'ar acoperì cu o vegetaţie bogată, s'ar transformà într'o păşune bogată, şi în scurt s'ar garnisì cu oraşe. Tot aşa e şi cu vieaţa noastră. Dacă iubirea şi adevărul lui Christos n'ar fi numai nişte oaspeţi întâmplători în ea, dacă n'ar luminà numai cu o lumină trecătoare, ci ar devenì legea fundamentală şi forţa motrice a ei, peste lume ar strălucì un soare veşnic, vesel şi inima omului ar fi o împărăţie a lui Dumnezeu. Da, Doamne, vie împărăţia Ta! Amin!

*Dim. I. Cornilescu.*

---



## CÂTEVA REFLEXIUNI DESPRE STAREA RELIGIOASĂ A LUMII.

Starea religioasă a lumii se desinează din ce în ce mai limpede în ţările apusene ale Europei.

În sânul protestantismului francez trebue să constate oricine o mişcare exprimată către întoarcerea la principiul autorităţii în materie religioasă. Această mişcare are în mod evident ca cauză raţionalismul, care ameninţă să înghiţă Biserica reformată. Partida protestantă zisă *liberală*, abuzând de principiul interpretării individuale, a ajuns la descoperirea, că, în Evanghelie, tot ceeace se atinge de supranatural, este curat *simbolic*, şi în chipul acesta a ajuns să admită sfintele Scripturi fără să le atribue un caracter într'adevăr dumnezeesc; să proclame pe Iisus Christos de Fiiul *simbolic* al lui Dumnezeu; să se numească creştină, fără a admite ceva din ceeace constitue adevăratul creştinism. Atari abateri trebuiau să deschiză ochii protestanţilor, cari vreau să rămână credincioşi lui Iisus Christos. Ei s'au provocat deci la simboale, adecă, la doctrina *formulată*, la *tradiţiune*, pentru a combate nelegiuirile raţionalistilor sau liberalilor, pe cari ei îi

aruncă din Biserica reformată, în numele tradiţiunilor acestei Biserici. Ei nu se pot oprì la acest punct; căci tradiţiunile unei Biserici particulare nu pot aveà valoare, decât întrucât ele sunt conforme cu învăţăturile primitive, aşa cum au fost acestea transmise de către apostoli, aşa cum au fost ele crezute în cele dintâi veacuri, în acea epocă, când cuvântul dumnezeesc răsunà încă în lume, fie prin rostul acelora, cari îl auziseră, fie prin glasul sfinţilor, cari îl primiseră dela învăţăceii, cari văzuseră Cuvântul cel Intrupat.

Dacă protestanţii *ortodocşi* vreau să fie logici, atunci se vor ridicà la izvor; vor controlà tradiţiunile lor particulare, după cele ale Bisericii *universale* primitive, şi în chipul acesta vor ajunge să-şi completeze învăţăturile lor, şi să le dee acea bază într'adevăr dumnezeească, care nu există decât în mărturisirea Bisericii, care (mărturisire) a păstrat cu scumpătate şi cu credincioşie adevăratul înţeles al învăţămintelor divine.

În Germania, raţionalismul şi scepticismul, cari sfâşie filozofia şi-au degradat-o până la dispreţuirea cea mai absurdă a lucrurilor religioase, au produs tot acelaş rezultat, ca şi liberalismul protestant în Francia. Se poate susţine, că protestantismul german nu se mai întemeiază azi, decât pe principiul autorităţii. Cum însă, această autoritate doctrinală nu oferă garanţiile dorite, va fi de lipsă ca aceia, cari vor vrea să rămână creştini să se hotărască a se întoarce la unica bază raţională a autorităţii religioase: mărturisirea permanentă a Bisericii universale.

Biserica anglicană înţelege astăzi acest lucru mai bine decât oricând. Constituţiunea ei *episcopală,* tradiţiunile ei au scutit-o în mare parte de excesele comunităţilor creştine, cari au respins preoţia propiu zisă. Episcopatul este, în Bisericile Angliei şi ale Americei, o autoritate vie şi respectată. Dar lumea înţelege, în aceste ţări, că, dacă episcopatul unei Biserici particulare se bucură de dreptul de a conduce acea Biserică, luând de temeiu pentru această conducere regulele generale ale disciplinei apostolice, el n'are acea autoritate doctrinală, pe care o posede episcopatul întreg, reprezentând Biserica universală şi ecoul mărturisirei Bisericii. Aceasta este cauza acelei aspiraţiuni binecuvântate, care împinge Bisericile episcopale ale Angliei şi Americei către unirea cu Bisericile răsăritene, cari, fără a întrerupe conti-

nuitatea, se țin de Biserica primitivă, cari au păstrat, în toată puterea lui, principiul autorității sobornicești, fără a îngădui ceva absolutismului, dominațiunei.

Acest absolutism religios a înlocuit autoritatea în Biserica romană, care, mulțămită lui, se găsește astăzi înzestrată cu mai multe dogme, cari n'au nimic comun cu creștinismul. Absolutismul religios al papalității a dat naștere unei reacțiuni imense, care n'a fost nici decum în folosul adevăratei religiuni, ci spre binele raționalismului și al indiferentismului. Popoarele, cari aparțin, în aparență, la Biserica romană, necunoscând adevăratele temelii ale autorității religioase, ce le-au fost ascunse de multă vreme, n'au văzut decât jugul insuportabil, cu care vroiau să le împovăreze conștiința. Ele au scuturat acest jug și au rămas fără de religiune.

Dar dacă *nihilismul* religios poate conveni oare căror spirite slabe, el nu poate fi admis de bunul simț al masselor. Popoarele, cari poartă încă titulatura de *catolice-romane* și cari, în fond, sunt fără religiune, n'așteaptă așa dară, decât o rază de lumină, care să le lămurească asupra naturii adevăratei autorități religioase și să le facă să o deosebească de un absolutism, pe care conștiința lor cu tot dreptul îl respinge.

Din acest punct de vedere unirea Bisericilor episcopale din Anglia și din America cu Bisericile răsăritene va aveà rezultate nemărginite. Cu ajutorul unirii, Biserica cu adevărat *sobornicească* se va afirmà, cu autoritatea ei înaltă, în fața absolutismului papal și în fața raționalismului. De acì va reieșì o lumină mare, înaintea căreia se vor eclipsà tălmăcirile greșite, prejudecățile, erorile. Atunci va vedeà lumea adevărata Biserică strălucind nu numai în toată Europa, ci și în nemărginitele țări, pe cari le are Rusia, Anglia și America, în toată întinderea universului. Biserica nu va mai apare atunci, ca o instituțiune strâmtă, occidentală, romană, ci așa, cum o voiește Iisus Christos, anume, cu caracterul universalității. Absolutismul religios nu va mai existà atunci, cu ale sale pretențiuni învechite, cu al său codice local, cu exclusivismul său, cu a sa uniformitate în ce privește moartea inteligenții; nu va mai fi atunci, decât autoritatea dumnezeească, primită în mod rațional; o liberă expansiune, care nu va aveà alte limite în afară de doctrinele revelate; o unitate plină de vieață, în cele ale credinței.

La acest rezultat conduc *cu necesitate* atât acel abuz, de raţiune, pe care lumea e de accord a-l numì raţionalism, cât şi acel abuz al autorităţii religioase, care se chiamă *papism.*

Dacă acest sistem a sedus inteligenţe vrednice de remarcat, istovite de îndoială, prin aparenţele sale de autoritate, ce înrîurire va aveà oare autoritatea cea adevărată, când ea va fi pretutindenea afirmată şi cunoscută?

Această cunoaştere universală va fi consecinţa unirii. Să lucrăm aşa dară la această operă măreaţă, şi să sprijinim din toate puterile noastre planurile dumnezeeştei Provedinţe privitoare la Biserica Sa.

*I. Beleuţă.*

După W. G.

## CÂTEVA CAZURI DIN ADMINISTRAŢIA BISERICEASCĂ.

Purcezând din cazuri concrete, prezentez acì câteva întrebări şi răspunsuri din administraţia bisericească, pentruca dându-şi şi alţii părerea asupra lor, să se lămurească nişte chestiuni, cari în practică nu totdeauna se rezoalvă în acelaş chip.

1. Un credincios al bisericii gr.-ort. ***române*** din patrie se strămută cu locuinţa dintr'o parohie într'alta, ori într'un loc, unde din cauza numărului mic, credincioşii noştri nu sunt constituiţi în comunitate bisericească, — dar nu se însinuă nici la parohul din parohia de unde se depărtează, pentru ştergere dintre membrii acelei parohii, şi nici la parohul din parohia unde şi-a strămutat locuinţa, respective la parohul cel mai deaproape, pentru primire în sinul acestei parohii. Şi însinuarea aceasta nu o face mai cu seamă din cauza, ca să scape de cheltuielile împreunate cu susţinerea bisericei şi a şcoalei. Vine apoi la parohul din urmă şi se însinuă pentru trecere la altă biserică. Acesta îi ia însinuările la cunoştinţă,[1] iar biserica la care trece îl primeşte în sinul ei pe baza atestatelor de trecere şi avizează despre aceasta pe parohul la care s'a însinuat.

Întrebare: Este trecerea aceasta legală sau nu?

Răspuns: Nu este legală. — Pentrucă în sensul §-lui 3 al art. de lege LIII. din anul 1868, celce vrea să treacă dela o biserică la alta, trebue să se însinue cu martorii ***la parohul său:*** «Az áttérni kivánó, bármely egyházi tagja legyen, ebbeli szándékát önmaga által választott két tanu jelenlétében ***saját egyházközségének lelkésze előtt*** nyilatkoztatja ki», — iar ca ***paroh al său*** nu poate fi considerat încă parohul din parohia unde şi-a stră-

[1] Nu trebue să le ieę la cunoştinţă. N. R.

mutat locuinţa, pânăcând nu şi-a împlinit datorinţa prescrisă în §. 20 al aceluiaş art. de lege în care se zice: «Bármely bevett vallásfelekezethez tartozó oly hitsorsosak, a kik külön egyházközséget nem képeznek, kötelesek csatlakozni a saját vallásfelekezetökhőz tartozó s hozzájok legközelebb eső oly önálló egyházközséghez, mely a magyar állam területén belöl létezik», — datorinţă prescrisă şi în §. 4 din Statutul organic, în care se zice: «Dacă vre-un străin vrea să se aşeze într'o parohie şi să se facă membrul ei, este dator a se legitimà înaintea sinodului parohial, că este de religiunea greco-orientală, şi numai după astfel de legitimare în decurs de 6 săptămâni se và bucurà de încorporare în acea parohie şi de drepturile ei parohiale; dar va fi totodată dator a purtà şi greutăţile asemenea celorlalţi parohieni locali».

E bătător la ochi însă, că pânăcând datorinţa aceasta prin §. 20 al art. de lege amintit este impusă în mod categoric, «kötelesek csatlakozni», pe atunci în Statutul organic este fixată numai în mod facultativ — «dacă vrea».

2. Un credincios al bisericei gr.-ort. ***sârbeşti*** se strămută cu locuinţa într'o parohie gr.-ort. română, dar nu se însinuă pentru încorporare la această parohie, apoi vine la preotul acestei parohii şi se însinuă, că vrea să treacă la altă biserică. Preotul îi ia la cunoştinţă însinuările, iar biserica la care trece, îl primeşte în sinul său pe baza atestatelor de trecere.

Întrebare: Este trecerea aceasta legală ori ba?

Răspuns: Nu este legală. — Căci prin despărţirea bisericii gr.-ort. române de biserica gr.-ort. sârb. şi prin reînfiinţarea vechei mitropolii gr.-ort. rom. şi coordonarea ei cu mitropolia gr.-ort. sârb. fiind aceste biserici autonome şi, afară de chestiunile dogmatice, total independente una faţă de alta, ca două biserici deosebite prin legile de stat, — nici una nu are drept de ingerinţă nici într'un fel de afaceri asupra credincioşilor celeilalte biserici, cu toată comuniunea lor dogmatică (Stat. org. Dispoz. gen. p. IX.), în categoria căreia cad şi trecerile confesionale. Aceasta o invoalvă în sine Autograful împărătesc din 24 Dec. 1864 despre reînfiinţarea vechei mitropolii pentru românii gr.-ort. din Transilvania şi Ungaria, apoi art. de lege IX. din 1868 despre recunoaşterea ei din partea statului şi în urmă Statutul ei organic, sancţionat de Maj. Sa împărat şi reg. cu datul 29 Maiu 1869.

Pentru cazul acesta se pune însă întrebarea, cu aplicare şi invers, că oare în urma dispoziţiunii §. 20 din Art. de lege LIII. din 1868 citat mai sus: un credincios al bisericei gr.-ort. sârb. strămutându-se cu locuinţa într'o parohie gr.-ort. română unde nu este nici în apropiere parohie gr.-ort. sârb., este obligat să se încorporeze la parohia gr.-ort. română?

Eu cred, că nu este obligat, dar la cererea lui poate fi încorporat, din considerațiuni dogmatice și rituale, însă numai cu învoirea reciprocă a autorităților supreme ale ambelor biserici, pentru pacea dintre ele și pentru apărarea comună în contra proselitismului străin. Aceasta o invoalvă în sine chiar și Stat. org. la Dispos. gen. pag. IX.

*În urma acestora eu cred, că nefiind valide însinuările făcute la paroh străin, adecă la paroh gr.-ort., dar la care respectivii nu s'au însinuat pentru încorporarea la parohia lui, nu sunt valide nici trecerile făcute pe baza astorfel de însinuări, și dacă s'ar face arătare în contra bisericei, care a primit astfel de credincioși, ministrul de culte de sigur le-ar nimicì, și prin aceasta s'ar pune și oarecare pedecă la trecerile confesionale, ce se fac cu atâta ușurătate.*

3. Pentru credincioșii ambelor biserici, cari se strămută cu locuința dintr'o parohie într'alta, fie românească, fie sârbească, dar nu se însinuă pentru încorporare în sinul acelei parohii, se pune întrebarea: ce fel de servicii este obligat parohul acelei parohii să le facă?

Eu cred, că numai servicii, cari cad «in cura animarum» dela cari atârnă mântuirea sufletului și fericirea cea vecinică, precum: Botezul (dar numai după înmatricularea la stat), apoi Mirul, Mărturisirea, sf. Cuminecătură, Maslul, sf. Liturgie, Îmormântarea, Parastasul, Sfințirea apei și alte rugăciuni ocazionale, nicidecum însă servicii regulate prin vre-o lege pozitivă, cum ar fi d. e căsătoria, la care nu se poate ingerà fără observarea formelor statorite prin legea pozitivă bisericească ori civilă. Firește, nici pentru prestarea acestora nu se vor luà taxe mai mari decât cele obicinuite acolo; ba în caz de sărăcie se vor prestà și acestor credincioși în mod gratuit.

4. Dupăce în §. 4 din Statutul organic însinuarea pentru încorporarea străinilor într'altă parohie este fixată numai în mod facultativ — «dacă... vrea» — oare în virtutea §-lui 20 din art. de lege LIII. din 1868, prin care se face obligătoare în mod decisiv — «kötelesek csatlakozni» — nu s'ar puteà face încorporarea aceasta și din oficiu, fără însinuarea și fără învoirea respectivilor? și n'ar fi oare parohul chiar dator să o facă?

Eu cred, că da, căci dacă preotul este dator, a le face serviciile ce cad «in cura animarum», el are și dreptul asupra lor pentru de a-i face membri acelei parohii, ca să nu rămână fără păstor, în virtutea, că pe oaia cea rătăcită trebue să o caute și să o readucă la turmă; apoi chiar și pentru corectitatea datelor statistice bisericești, căci astfel de credincioși de comun se șterg din evidența parohială de unde s'au strămutat cu locuința.

Asupra astorfel de credincioşi însă, cari locuesc într'alte comune, se vor pune sarcini mai moderate pentru susţinerea parohiei şi a instituţiunilor ei, fiindcă ei sunt lipsiţi de unele avantagii de cari se bucură parohienii ce locuesc în parohie.

Lucru de sine înţeles, că parohienii locului şi cei fixaţi în §. 4 din Statutul organic pânăcând locuesc pe teritorul acestei parohii, nu se pot subtrage de sub jurisdicţiunea parohului locului decât numai în privinţa Tainei mărturisirei, dacă din acea cauză simţesc, că la el nu s'ar puteà mărturisì cum se cuvine, spre paguba lor sufletească.

5. În fine privitor la credincioşii, cari în virtutea §-lui 20 din art. de lege LIII. din 1868 şi a §-lui 4 din Statutul organic sunt încorporaţi la altă parohie, se pune întrebarea, că: noul lor paroh n'ar trebuì oare să înştiinţeze pe vechiul lor paroh pentru ştergerea lor din evidenţa lui, şi la trecerile confesionale, cum se face aceasta pe baza §-lui 7 din acelaş art. de lege din partea preotului bisericei la care au trecut respectivii?

Eu cred, că da. Şi aceasta deoparte pentru corectitatea datelor statistice, ca să nu fie ţinuţi în evidenţă în două locuri, iar de altă parte pentruca parohul cel vechiu să ştie unde îi recercà pentru achitarea contribuţiunilor bisericeşti, cu cari ar fi rămas în restanţă etc.

*Gavriil Hango*,
presbiter.

## ÎNTOARCEREA MEA.

(Din memoriile unui duhovnic).

Pururea vioi, comunicativ şi pornit a servì aproapelui, nicicodată egoist. Aşa erà părintele.

Adevăratul nume îi erà Popa Sandu. Oamenii din partea locului, un întreg corn de ţară, considerând darul ce-l aveà de a vindecà «bolnavii, orbii, schiopii», îi ziceau «mare tămăduitor» sau «doftor». Sub acest epitet erà cunoscut în toate părţile, de nume mai nime nu-şi aduceà aminte.

Ei bine! Până încă erà în vieaţă, venerabilul şi-a scris autobiografia, un fel de memoriu, în care înşiră experienţele sale pastorale, scrise ca să fie şi altora de învăţătură.[1] Căzându-mi în mână memoriul respectiv reproduc acì partea ce poartă inscripţia din fruntea acestor şire. Oferind interes, poate mulţi din noi vom găsì propriile frământări sufleteşti cetindu-le în pagini, nu mi-se va luà în nume de rău indiscreţiunea.

---

[1] Valoarea memoriilor de felul acesta am dovedit-o în articolul meu «Însemnări pastorale», publicat în fascicolul de pe luna Decemvrie 1911 a «Revistei Teologice».
*Autorul.*

Capitolul din chestie are următorul cuprins:

Lui Dumnezeu m'am mărturisit, poate m'a și iertat cum a iertat tâlharul ce pe cruce strigă: Pomenește-mă Doamne când voiu venì întru împărăția Ta (Luca 23, 42). Fac și înaintea posterității mărturisire, să știe cine am fost în tinerețele mele. Stă scris în faptele Apostolilor: Iară Saul năcăjià biserica, prin case întrând și trăgând pe bărbați și femei — le da la temniță (F. Ap. 8, 3). Erà grozav Saul. Nu numai pe uliță ucideà cu pietri, d. p. pe sf. Stefan întâiul mucenic (F. Ap. 7, 58—59), ci ca din temelii să stârpească biserica abià întemeiată, ca nici urmă de creștin să nu mai rămâie: întrà la oamenii pacinici prin case, trăgând la eșafod mulțime mare nevinovată. Ne înfioară fapta barbară a lui Saul. De mirat nu ne miră prea tare, căci el își iubeà și apărà biserica sa jidovească și în numele credinței sale aduce tunete și fulgere asupra bisericei lui Christos. Eu cu mult am întrecut pe Saul. Am năcăjit biserica în numele *necredinței*. Zice Domnul: Nu vă temeți de ceice ucid trupul, iară sufletul nu-l pot ucide, ci vă temeți mai vârtos de celce poate să piardă și sufletul și trupul în Gheenă (Mat. 10, 28). Și pornirea mea contra duhului bisericei erà îndreptată. Credința în Dumnezeu și biserică voiam a o stârpì, ca să înceteze funcționarea bisericei. Încetează a trăì arborele în care nu mai circulă sucul nutritor. Așa voiam să fie biserica, să se stângă încetul pe încetul prin lipsă de adepți. Ironia sorții — nu-i pot zice pe alt nume — a voit să fiu preot, ca germenele descompunerii bisericii să se afle în propriul corp sau organismul bisericesc. Tot sângele îmi sue în cap și mă cutremur din adâncuri de relele ce aduceam bisericei, dacă nu conlucrà pronia cerească la întoarcerea mea, ca să devin și eu din Saul: Paul.

Declamările patetice nu ar folosì prea mult. De aceea, în loc de fraze fără rost, trec la povestirea propriei vieți, să se vadă cine am fost și cum am devenit ceeace astăzi sunt.

Copilăria am trăit-o în mediu sănătos dela sat. Mama, fie iertată, nu m'ar fi lăsat a mă culcà ori sculà din pat fără rugăciunile prescrise pentru lumea întreagă. Ce fericire pe mine când pe la moș Crăciun o luam razna pe la casele oamenilor, ducând vestea micului Iisus! Dar apoi oauăle roșii dela sf. Paști!? Par'că aevea vedeam eșind în dimineața de Înviere pe Iisus Christos din mormânt... În școala din sat m'am pricopsit binișor în ale bisericei. Știam ceva din tipic, cântam în cor. De câteva ori am cetit «Apostolul» în biserică. Eram pe cale a devenì unul din cântăreții mai buni de strană. Bucuria mea, bucuria tatei și a mamei. Dorința vieții lor par'că erà întrupată în mine. Nu mi-a fost dat a continuà mult pe calea apucată. Părinții, mânați înainte de de-

ştepţăciunea mea, haid să facă om din mine. Destul le-a fost lor vieaţa de ţăran. Om puteam devenì numai prin şcoală şi carte. Deci haid copile la carte. Cartea multă, natural, numai la oraş se poate învăţà, căci acolo sunt şcoalele cele mari. Într'o bunădimineaţă mă pomenesc în căruţă şi iată-mă pornit spre oraş la învăţătură. Ce magic nume pentru mine pe atunci «oraşul» şi ce Sodoma mi-se pare el astăzi. În oraş nici pomană de deprinderile cu cari eram dedat acasă. Se culcă şi scoală oamenii ca dobitoacele, fără sf. cruce, fără Tatăl nostru. De biserică nu-i prea vorba. Le mai plac oamenilor teatrele, sgomotul din grădinile publice şi câte alte secături de distracţii. De aceste învaţă în oraşe şi copiii sătenilor. În felul acesta uşor uită datinile părinteşti din sat. Pe mine — din nefericire — părinţii mă aşezară în gazdă la un «liber cugetător». De câteori încercam a mă rugà, a mă provedeà cu semnul sf. cruci, haid pe mine: Iar faci vraje! Dacă mergeam la biserică — şi trebuià să merg, căci astfel nu aveam notă bună din purtare — la reîntoarcere eram luat în zeflemeà de gazdă: Iar ai miros de tămâie! Mie vezi bine nu-mi trebuie nici popă, nici tămâie şi tot trăesc. O sută de biserici de-ale tale nu face cât un teatru al meu. În teatru râd şi-mi petrec, în biserică numai nişte cântări monotoane, zberate fără rost...

Sărmani părinţi! Vă trageţi dela gură, răbdaţi sete şi foame, ca să susţineţi cu mari cheltuieli copiii pe la şcoale orăşeneşti, şi la adecă pe cine hrăniţi? pe nişte şerpi veninoşi, cari cu veninul otrăvesc şi mediul vostru. La ce să nu spun drept. M'a cucerit mediul în care trăiam. Curând am părăsit datinele de acasă. Biserica nu-mi mai trebuià, numai localurile publice de distracţii. Banii îmi curgeau, căci ce pricepeà tata din cele ce fac eu. Mă ştià om de carte şi-i păreà bine, că îi arăt atestate bune... încolo nimic îl interesà. O luasem acum şi mai pe sus. Ceteam însumi cărţi «ereticeşti». Ca mierea de fagur dulce îmi erà conţinutul lor. După opt ani de şcoală orăşenească m'am ales cu un atestat de «maturitate» şi cu un suflet săturat de idei anarhiste. În suflet eram «ateist convins». Conceptul meu nu mai admiteà deci, nici o ordine ierarhică. De preoţi şi de biserică nu-mi prea plăceà să aud vorbindu-se, sau mai bine zis: pentru preoţi şi biserică numai epitete compromiţătoare foloseam.

A sosit terminul alegerii carierei. Dorinţa mea erà să trec la universitate, să mă fac «filozof». Hotărîrea tatălui şi mamei sunà însă: Mai ai fraţi, am sărăcit cu totului, într'alt loc nu te mai poţi duce, decât la popie! Am făcut tot ce am putut, să schimb soartea. Am competat şi după stipendiu. Când stereotipa rezoluţiune sunà: Petiţiunea de astădată nu s'a putut luà în considerare — decisul părinţilor erà sigilat. Soartea nici într'un fel nu

a putut fi schimbată, şi eu am ajuns la *Canossa* mea sufletească. Simţul ruşinei de lume m'a cuprins la poarta seminarului, unde numai tras de alţi colegi, cari cunoşteau bine pornirile mele, am putut întrà.

Împacă-te cu soartea! îmi ziceau colegii. În lumea de azi mai nime nu se aplică unde-i place şi unde ar dorì el. Tinerimea, vezi bine, este aruncată ca sămânţa în ogor: cade care unde i-se nimere, nu unde ar trebuì să cadă. Tu ai căzut pe piatră, unde nu erà de tine. Caută totuş a te împăcà cu soartea. Nici noi nu toţi din plăcere am ajuns aici!...

Aveau multă dreptate colegii. Nu-i dat nimănui a-şi schimbà soartea, căci vorba cronicarului, nu-i omul peste vreme, ci vremea peste bietul om. Eu, fire pornită, totuş nu mă puteam mângăià.

Ce să spun acum de educaţia seminarială? Fiecine o judecă din al său punct de vedere. Pentru mine, pot să spun, nu erà educaţie. De douăori pe zi eram escortat la biserică şi îndărăt — după comandă. La comandă învăţam, mâncam şi dormeam; la comandă trebuià să stau înaintea corpului profesoral, ori a profesorilor singuratici. De conversări intime, de familiaritate, urbanitate, cum s'ar zice, nu puteà fi vorba. Teologii pe acea vreme erau un fel de material brut, care numai aşa se poate prelucrà dacă dai cu bâta şi cu ciocanul în el. Nici nu se căutà ca raporturile dintre profesori şi elevi să fie intime (intime cât permite autoritatea profesorului şi subordinaţia, respectul elevului). Profesorii adecă erau un fel de *nolli me tangere,* iar elevii *paria* ce nu are drept nici a cercà măcar. Educaţia seminarială semănà cu dresura, unde respectul îl susţine corbaciul, nu legătura sufletească. Asta mă făceà nervos. Tot mereu îmi eşiam din sărite, contravenind multor ordine de disciplină — foarte salutare altfel.

De ce să datoresc superiorilor respect, îmi ziceam, când ei atât de despotic se poartă faţă de mine şi de blândeţea evangheliei departe sunt ca cerul de pământ!

Nici cu studiile nu-mi mergeà mai bine. Forţa învăţăturei teologice de 3 ani mi-a alcătuit-o memorizarea tipicului şi dogmelor. Până la saturaţie măcinam la texte biblice, ca vezi Doamne să avem argumente la combaterea ereziilor din biserica creştină şi la susţinerea ortodoxismului nostru. Încolo nime nu-şi băteà capul să ne împrumute duh, ca să şi *simţim adevărurile învăţate* şi mai presus de toate să primim convingerea realităţii acelora. Un singur profesor ne-a spus odată, că de regulă omul trece prin necredinţă şi bătrân ajunge la credinţă. Atât a fost însă prea puţin. Vai cât de gol erà sufletul meu! Vai cât de cu puţin capital religios am părăsit institutul teologic!...

La anul după mântuirea cursului teologic eram în funcţia preoţească. Şcoala vieţii este şcoala adevărată, care nu dă greş cu teoriile. Al acestei şcoale eram şi eu elev. Peripeţiile prin cari am trecut le pot lăsà neamintite. Se pot ele cunoaşte dacă ştim rezultatul. Şi rezultatul în urma păstorirei de $1^1/_2$ ani a fost acela, că poporul — în urma ţinutei mele duşmănoase faţă de obiceiurile sale străbune şi totodată drept răsplată a ţinutei mele pline de bruscări — s'a revoltat formal contra mea, venind în massă la locuinţa preoţească şi cerându-mi capul. Scandalul l-am evitat, subscriindu-mi la moment dimisia şi părăsind grabnic comuna. Mi-a părut bine, că am scăpat teafăr.

E zisa, că cine caută mai bună pâne ca de grâu pe urmă nu are nici pâne de săcară şi cine tot alege — la urmă culege. Chiar eu am păţit-o. Parohia dintâi nu o am preţuit, că nu ştiam de ce e bună, decât a doua, în care m'am mutat, am căutat alta şi mai bună, în a treia a trebuit să mă stabilesc cu gând serios de a rămâneà pentru totdeauna acolo, căci mi-se dusese vestea acum, că eu sunt «popa satelor» — popa cel fără destul căpătâiu la minte. M'am domiciliat — mai mult de silă, ca de voie bună — în comuna Nevoieş, dupăce şi de sus dela vlădicie am primit aviz, că nu va fi bine de mine, dacă nu fac alt front carierei.



Înainte de ce aş istorisì cum a fost aşezarea mea în parohia Nevoieş, cum am început cu oamenii şi pe ce căi am putut realizà starea faptică de astăzi, trebue să dau seamă de ceva ce a fost hotărîtor în schimbarea sorţii mele.

Mama, auzind de păţania mea cu poporenii, şi înţelegând, că cauza revoltei oamenilor am fost chiar eu, care la toate ocaziile blamam convingerile lor religioase, declarându-le de bazme, ce n'au temeiu, ca creştină convinsă ce erà n'a putut suferì blamajul (infamia) fiiului său. S'a înbolnăvit şi curând a sucombat. Tata m'a exchis din moştenire, distribuind ce biet mai aveà celorlalţi fraţi. In cele din urmă a trecut şi dânsul la cele eterne... Conştiinţa, că eu aş fi cauza morţii părinţilor, mă mustrà. Nu mai puţin mă neliniştеau gândurile materiale. Se înmulţeà familia... eu om fără oficiu, fără venite... Din ce să trăesc?...

Atât de grav m'au copleşit din toate părţile greul vieţii, că în cele din urmă m'am desorganizat cu totului: şi trupeşte şi sufleteşte. Devenisem schelet viu. Desperarea mă stăpâneà. Cum meditam în singurătate, că ce e de făcut, pe ce cale să aflu scăpare, căci cu ideile mele şi aşa nu răsbesc, numai pe mine mă nenorocesc, iată că mă desmeteceşte din toropeală un glas (de om ori glasul îngerului să fi fost, nu ştiu, Dumnezeu ştie,)[1]

[1] Aluzie la vorbele sf. Ap. Pavel II Cor. 12, 2.

care mă agrăià: De ce te frămânți? Nu ai cetit cuvintele Apostolului neamurilor ce sună: *Ințelepciunea lumei acesteia nebunie este la Dumnezeu* (I Cor. 3, 19)?

Nici prin minte nu mi-a trecut vre-o dată, să mă îndeletnicesc cu cetirea Scripturei. Necum să fi cetit, dar nici știu să fi auzit cândva de aceste cuvinte ale Apostolului. In primul moment — știindu-mă singur — graiul mi-s'a părut halucinatic. Dupăce s'a repetat însă odată și încă odată, treaba nu mi-s'a mai părut înșelăciune. Am căutat a mă dumerì asupra adevărului. Am deschis deci Biblia și minune! la locul indicat cetesc aevea: «Ințelepciunea lumei acesteia nebunie este la Dumnezeu». Nu încăpeà îndoială, că nu am visat, că am de făcut cu realitatea. Trebuià deci să-mi dau seama asupra valorii sentinței biblice, cât și aceea, că cine cutează a-mi da lecții de conduită în felul obicinuit cu sfinții, nu cu un păcătos și necredincios ca mine.

*Ințelepciunea lumei acesteia nebunie este la Dumnezeu.* Tare mă agità sentința biblică. Ințelegeam bine, că se referă la *raționaliști*, căci ei declară mintea de stăpână absolută și știința de infalibilă, căreia ca unui idol îi tămâiază, însă nu încăpeà în mintea mea nici decât gândul, că știința, care scoate la iveală atâtea adevăruri mari, care risipește întunerecul și duce înainte omenimea pe calea civilizației, să fie nebunie. Chiar de aceea eram și eu libercugetător, ateist oricum m'aș mai numì pe mine, fiindcă înaintea mea știința stă pe temelii ce nu se mută. In cazul de față — contrazicerea dintre Biblie și judecata oamenilor de știință fiind evidentă — nu puteam aveà nici o îndoială, că adevărul nu pe partea Bibliei se află. Luând însă în considerare felul misterios în care mi-s'a impus spre meditare chestia, vrând-nevrând, a trebuit să mă opresc mai mult asupra lucrului. Indemnul intern îmi dictà: Nu te îndoì! Biblia nu propagă minciuni! și astfel — contra datinei de până acì — de data asta am ascultat și de inimă, nu tot de *minte*, cum eram obicinuit. Inima mi-a și spus numai decât: Nu e nici o combatere a științei în sentința biblică. Apostolul, vezi bine, folosește terminul «înțelepciune», nu zice «învățătură», nici «știință»; și folosește terminul «înțelepciune», spre a arătà, că graiul său privește «sofiștii», adecă acei oameni ce propagă învățături trase de păr.

Cum se varsă razele soarelui după risipirea negurei, luminând câmpul, așa dintr'odată s'a luminat întreg intelectul meu la șoapta inimei. Am văzut clar, că toate învălmășelile spirituale din societate le produc acei pretinși învățați, cari din observații puține și și acele nu destul de sigure, trag concluzii adânc tăietoare — unele revoluționare chiar, ca d. p. darvinismul, a cărui unde abià acum încep a se potolì, dupăce s'a convins lumea, că

legea *selecţiunei* nu e aşa de generală cum îşi făceà închipuire iscoditorul ei şi mai ales ea nu se poate referì la om şi îndeosebi la partea spirituală a omului, fiind deplin constatat, că un Aristotel în privinţa ingeniosităţii cu nimic n'a stat mai jos, ca cel mai mare geniu a timpului celui mai modern.

Curentele nesănătoase în cele mai multe cazuri se bazează pe teorii ce n'au nici o bază reală şi sunt întemeiate ori pé concluzii pripite, ori pe ceva speculă. (Naivitatea mulţimei, durere, de multeori vine speculată prin oamenii intereselor mârşave!) Adevărata ştiinţă ce rezultă din concluziile nefalsificate ale minţei rareori, se poate zice, nici când nu vine în contrazicere cu Dumnezeu şi creştinismul, pentrucă adevăruri ca aceste, ce temeiu sunt creştinismului: Pre Dumnezeu nime nu l-a văzut nici odinioară (Ioan 1,18), Duh este Dumnezeu şi cine se închină lui, se cade să se închine cu duhul şi cu adevărul (Ioan 4, 24) — nici când de nici o ştiinţă nu vor puteà fi atacate. Din contră, cu cât cercetările ştiinţifice se vor extinde peste câmpuri din ce în ce mai necunoscute (razele Röntgen, radiul etc.) şi cu cât va fi mai studiat mersul lumilor din infinitul văzduh, cu atât mai tare va eşì la iveală existinţa spiritului suprem, a lui Dumnezeu, care în mod concentrat, cu acurateţă matematică (fără greş) şi spre un scop comun dirige mişcările şi funcţiile astrelor şi a tuturor lucrurilor de pe ele — dela rotaţiunile sorilor şi până la grupările moleculelor invizibile. Admirabila unitate şi ordine în cârmuirea universului şi pentru fatalistul încăpăţinat trebue să fie neresturnabilă dovadă a existenţei unui singur principiu (Dumnezeu), în mâna căruia sunt concentrate toate forţele cu fire atât de complicate în univers, care cu «mână tare» conduce evoluţiile lumilor în direcţiuni dinainte preconizate, neabătându-le nici cât un fir de păr dela planul statorit. Principiul unic, repet, nici decât nu poate fi oarba întâmplare, căci atunci întâmplătoare ar fi şi evoluţiile, deci haos şi iarăş haos — spulberare, nimicire.

Câtă vrajă, câtă mângăere pentru mine în concluziile dobândite! Întorc şi resfoesc în filele Bibliei şi rând pe rând răsar înaintea mea textele ce deplin verifică concluziile la cari am ajuns. *Cele nevăzute, zice Apostolul, dela zidirea lumei, din făpturi fiind cunoscute, se văd şi puterea veşnică şi dumnezeirea o vestesc ca să nu poată aveà (păgânii) ce să respundă* (cu ce se desvinovăţì), (Romani 1,20). *Unde mă voi duce dela duhul Tău şi dela faţa Ta unde voiu fugì, strigă Psalmistul; de mă voi suì în cer Tu acolo eşti, de mă voi pogorî în iad de faţă eşti, de voi luà aripile mele de dimineaţă şi mă voi sălăşluì la marginile mării şi acolo mâna Ta mă va povăţuì şi mă va ţineà dreapta Ta* (Ps. 138, 7—10).

Altul eram, întinerit sufleteşte, parcă copilul de 12 ani, care ia parte alăturea de fiii ţăranilor la toate serbările religioase. Vedeam iarăş pe micul Iisus în ieslea vitelor şi mă bucuram, că pot să-i aduc inima mea drept prinos, căci a venit la noi în casă pela moş Crăciun. Purtam steaua şi viflaimul, purtam şi crucea şi Golgota, şi nu răzbiam din destul a mă minunà de datinele cele bune ale poporului, a căror valoare numai acum o ştiam preţuì.

Cu prefacerea sufletească mi s'au schimbat şi ideile relative la diregătoria ce o port. Nu mai erà înaintea mea oficiu de batjocură preoţia. Din contră, cea mai înaltă diregătorie din lume, pentrucă preotului nu s'a dat talanţi pământeşti a chivernisì. Preotul cârmue sufletele, conduce oamenii spre ideal — culmile cereşti. Cine astfel de diregătorie poartă nu numai că nu e om de rând, dar duce rolul oracolului delfian înaintea poporului. Ca atare nu câştigul, ci chemarea trebue să-l preocupe înainte de toate. Să fie apostol al neamului, care lucră şi sufere pentru neam şi biserică.

Eram firm decis a procede de acì încolo strict vederilor mele mai nouă şi abià aşteptam momentul să-mi pot ocupà noul post. Nu gândeam la greutăţi, nu la venite, numai să pot odată începe lucrul ca om nou.

Cui să mulţămesc întoarcerea? Dumnezeu ori îngerul meu cel bun a voit să revin la calea adevărată?... Aceste întrebări mă preocupau acum, când şi răspunsul venì la ele fără zăbavă. Venì înainte conştiinţa şi îmi grăì aşa: Nu te obosì în căutarea răspunsului. Eu ţi-am grăit ţie dela început, eu te-am deşteptat, pentrucă cum bine ştì, prin mine se rosteşte dumnezeirea, fiind eu un fel de organ al dumnezeirei. Ţi-am grăit eu de multeori, necontenit ţi-am vorbit. Tu însă preocupat în alte direcţiuni, nici când nu m'ai auzit. Pe semne e dat oamenilor a fi surzi la glasul meu, când bine le merge şi numai răul îi face ascultători de mine. Dacă îţi vei ţineà promisiunea solemnă ce chiar o făcuşi, să ştii că cu tine am să rămân toată vieaţa ta, te voi delectà mereu şi om mai mulţămit ca tine nu va fi pe faţa pământului, de ar dispune alţii de zeci de milioane averi şi tu poate ai aveà zeci de milioane de suferinţe!..

M'am lămurit. Ce mediul a stricat şi profesorii n'au ştiut trezì în mine: *conştiinţa,* a trezit-o năcazul. Conştiinţa vie mi-a fost de atunci şi până azi călăuza, şi har Domnului! nu m'a înşelat. Am avut-o şi o am ca pe unica amică deplin credincioasă.

***Vasile Gan***
protopop.

# NAUFRAGIUL TITANICULUI.[1]

Glasul Domnului tună peste
ape, Domnul peste ape mari.
Psalm. 29, 3.

Duminecă 1/14 Aprilie a. c., pe nemărginitul ocean, înaintà majestos un vapor măreţ, care se îndreptà pentru prima dată spre New-York. Erà cel mai mare, sau unul dintre cele mai mari, cari există actualmente. Aveà 268 metri lungime, ceva mai mult ca 28 metri lărgime, aproape 30 metri adâncime şi 6 caturi de punţi; în una din sălile de mâncare puteau încăpeà 500 persoane. Aveà 46 382 de tone şi puteà primì 3150 călători. Atunci duceà 2358. *Titanicul* costase societatea *White Star Line* 46 milioane lei. Afară de numeroşi călători, mai transportà diamante în valoare de 25 de milioane lei, fără a vorbì de faimosul diamant albastru, care singur costà un milion şi jumătate. Locurile cele mai scumpe costase 22.150 lei şi cele mai eftine 200. Fără îndoială că ziua Duminecii trecuse într'o linişte şi veselie nespusă: dimineaţa un număr de călători asistaseră la serviciul divin, care se săvârşeşte în fiecare Duminecă pe transatlanticele engleze. Cultul acesta fusese prezidat poate chiar de căpitanul Smith. Pe unul din poduri se jucase tennis până seara. Pe altul fusese un concert. Dedesubt, bazinul de înnot, ca întotdeauna fusese foarte mult vizitat. Dejunurile îmbelşugate se terminaseră.



Deodată, *Titanicul* întâlnì un gheţar, lung de 115 kilometri. O izbitură ce abià se puteà observà, o desmierdare aproape se simţì, şi după câteva momente se dete alarma aproape printre toţi călătorii. Gheţarul spintecase colosul. Cei zece păreţi impermeabili, un fel de porţi imense de aramă fuseseră tăiaţi ca cu sticla şi apa pătrundeà repede pretutindeni. Indată, cele 16 bărci de salvare fură aşternute pe mare şi umplute mai ales cu femei şi copii, după legea care cere, ca, în naufragiu, femeile şi copiii să fie scăpaţi în primul rând. Ce clipă sfăşietoare să fi fost momentul acelei despărţiri supreme, căci deşì îşi ziceau la revedere, mulţi nedându-şi seama de gravitatea situaţiei, toţi aveau totuş un fel de presimţire că se produsese o catastrofă grozavă.

---

[1] Scufundarea Titanicului, care a făcut ca 1600 de vieţi omeneşti să-şi găsească mormântul în apele oceanului, a produs o adâncă impresie asupra întregei lumi civilizate. Soartea oamenilor de pe Titanic şi atitudinea lor în faţa primejdiei şi a morţii au dat ocazie la multe reflexii asupra inferiorităţii ca şi a mărimei morale a omului, asupra raporturilor lui cu puterile naturii şi cu divinitatea. Dintre multele reflexii de acest fel, foarte frumoase şi pătrunzătoare sunt acelea pe cari le-a cuprins scriitorul şi predicatorul *Thomas Frank* în predica pe care o reproducem aici, după traducerea românească publicată în «Păstorul Ortodox» de dl *Dim. I. Cornilescu*, care este un preţios colaborator şi al revistei noastre. Reproducem, după predică, şi textul imnului religios, a cărui melodie a cântat-o orhestra de pe Titanic în clipele din urmă. Textul acestui pătrunzător imn, pe aripile melodiei şi cugetărilor căruia s'au ridicat sufletele celor de pe Titanic spre tronul marelui Dumnezeu, e tradus de P. C. Sa păr. arhim. *Iuliu Scriban* şi a fost publicat în revista «Viitorul».

Pe când bărcile de salvare se îndepărtau, orhestra *Titanicului* cântă arii populare şi vesele. Apoi, când imensul vapor începù să se scufunde, intonă imnul binecunoscut: «*Nearer to Thy my God*» (Dumnezeule, acum sunt mai aproape de tine), pe care o mulţime adânc mişcată, începu să-l cânte. Atunci partea dinapoi a vaporului se văzù deodată ridicându-se, mişcată parcă de o formidabilă putere misterioasă şi prada se cufundă repede. Vaporul dispărù în valuri târând cu el 1500 de persoane, din care cei mai mulţi aveau să-şi găsească moartea după o ultimă luptă în mijlocul valurilor, blocurilor de gheaţă şi resturilor. Călătorii salvaţi au povestit mai târziu că, timp de o oră aproape, auziseră oribilul sgomot al agoniei supreme; în urmă se făcù tăcere, încet, încet şi supravieţuitorii putură vedeà cel mai minunat răsărit de soare.

Din fericire, un alt vapor, *Carpathia*, fusese înştiinţat prin telegrafia fără fir; el sosì la 4 ore după izbitură şi putù scăpà aproape 800 de persoane refugiate pe luntrii şi plute, cel puţin pe acelea care nu muriseră din cauza frigului sau a durerii.

Iubiţi cetitori! Totul e gigantic în această catastrofă îngrozitoare: mai întâi numele vaporului, care ne aminteşte de Titani, acei uriaşi în număr de 12, 6 bărbaţi şi 6 femei, cari, după o veche legendă, au încercat să facă război zeilor, întinzând scări până la cer şi au fost trăsniţi de Jupiter. Apoi dimensiunile *Titanicului* şi gheţarului, numărul victimelor şi adâncimea de 3700 metri pe care o are marea în părţile acestea. Naufr. giul acesta e unic în felul lui; nimeni nu l-ar fi putut prevedea, dată fiind puterea colosului şi măsurile luate pentru a evita orice accident.

Noi creştinii, aflând de drama aceasta, am simţit mai întâi o tristeţă adâncă şi o simpatie imensă pentru număroasele victime şi pentru familiile lor, precum şi pentru cele două naţiuni, greu încercate, Statele Unite şi Anglia.

Adaug însă că, dacă am fost mişcaţi nu ne-am turburat, căci fiind creştini ne-am obişnuit să distingem, în diferitele întâmplări din vieaţă, marele glas al Dumnezeului nostru, glas când puternic şi îngrozitor, aproape, când blând şi gingaş. Glasul acesta l-am auzit foarte bine toţi care am călătorit pe mare.

Însă glasul acesta care vorbeşte pe ape mari mi s'a părut foarte puternic decând cu catastrofa *Titanicului*. Nu l-au auzit numai cei naufragiaţi, ci întreaga omenire civilizată, graţie relatărilor din jurnale, şi mai ales acelora care au avut destulă lărgime de spirit ca să publice textul unuia din cele mai frumoase imnuri, pe care l-au cântat cei ce aveau să moară.

Şi ce ne spune glasul acesta? Că omul e slab, că vieaţa lui e scurtă, şi că nu trebue să se bizuiască pe ziua de mâine, care nu e nici a miliardarului, nici a sărmanului emigrant. Mi se pare că el strigă mai ales către aceia cari au urechi de auzit, amintindu-le că, a fi om nu e glumă: ci e ceva serios, foarte serios, dramatic chiar, căci omul poate fi

mic, foarte mic, respingător chiar, dacă ascultă de instinctele lui inferioare sau mare, foarte mare, dacă ascultă de instinctele lui superioare. Glasul acesta ne descopere totodată micimea şi mărimea omului, amândouă nemăginite.

Micimea omului? Dar nu se vede ea oare într'o asemenea dramă? Oceanul e aşa de mare! In faţa lui omul nu mai e decât o trestie subţire, bătută de vânt, şi pe care o poate sdrobì un nimic. Poate să ia el tot felul de măsuri preventive, să-şi construiască cel mai grozav vapor, zadarnic, căci e deajuns un bloc de gheaţă, pe care razele soarelui îl vor topì, pentruca să fie distrus. Să aibă o avere mai mare ca alui Cresus, să cate să-şi astupe urechile ca să-şi uite slăbiciunea, să facă orice, degeaba! Vechiul refren: «Adu-ţi aminte că eşti om», pe care sclavul antic îl suflà la urechea biruitorului, e mai actual azi ca oricând. Cât de mic e omul acesta mai ales când îşi transportă până şi deasupra abisurilor conversaţiunile sociale, clasele sau castele lui, ca nişte pereţi impermeabili ai ordinii morale, care sunt tot atât de slabi ca oricare alţii.

Luxul acela ne mai auzit, podurile acelea suprapuse, piscinile acelea, circul, băuturile fine şi costisitoare şi toate lucrurile care-l ajută să stabilească între el şi aproapele distincţiuni adânci, nu fac altceva decât accentuează micimea nemărginită. De aci partea mişcătoare a urmărilor acestui lux, de pildă, cristalizată în numărul restrâns al bărcilor de salvare. Ar fi trebuit nu 16 ci 48 şalupe şi toată lumea ar fi fost scăpată. Numai că aveau prea puţin timp ca să se ocupe cu toate aceste accesorii care făceau pe om să uite că merge spre moarte. A trebuit să aleagă între luxul şi locul pe care-l cer plăcerile mai mult sau mai puţin legitime sau fictive ale pământului transportate pe mare şi între cele mai elementare măsuri preventive necesare.

Notaţi bine, eu n'am pretenţia de a acuzà pe nimeni. Tribunalele omeneşti, până la tribunalul suprem, vor stabilì responsabilităţile fiecăruia: însă, titlul meu de predicator al Evangheliei îmi impune ca o datorie să protestez contra *mamonismului*, a Capitalismului fără frâu, a cultului viţelului de aur, a căutării pasionate a plăcerii mai presus de orice. Sigur, nu sunt socialist, însă recunosc că au dreptate aceştia, când atacă *mamonismul;* nu zic capitalul, fiindcă-i absurd, ci capitalismul, adică domnia şi triumful banilor. Aveà dreptate Sf. Apostol Pavel să scrie la sfârşitul vieţii lui: «Iubirea de bani e rădăcina tuturor relelor» (I. Timoteiu VI, 10). Nu-i oare izbitor că printre victimele Titanicului se află şi curagiosul scriitor W. T. Stead, care acum câţiva ani a scandalizat foarte mult pe bogătaşi americani, scriind un roman întitulat: *Dacă Isus Christos ar venì la Chicago?...*

Da, îndrăsnim să mărturisim că glasul Domnului are dreptate să strige către om după ape mari, că e mic, foarte mic, deşi ar puteà fi foarte mare. Şi lucrul acesta îl găsesc mai grav ca sforţările făcute de cei 6 chinezi, cari, spre a-şi scăpà vieaţa, s'au refugiat într'o barcă de

salvare, supraîncărcată cu femei şi dintre cari trei au fost înăbuşiţi sub massa de oameni, mai grav ca purtarea acelor doi sau trei oameni cari s'au deghizat în femei spre a fi primiţi într'o barcă de salvare; mai gravă ca sforţarea celor trei italieni cari s'au căţărat disperaţi de o şalupă şi pe cari un glonte de revolver i-a doborît la pământ ca pe nişte brute, şi mai grav ca fapta omului acelui care s'a încercat să fure cutia telegrafistului în momentul în care acesta erà ocupat cu cererea de ajutor.

Nu admiteţi iubiţi cetitori, că omul e mic, foarte mic, când face ceeace a făcut telegrafistul, care, ascultând de un ordin superior, n'a vrut să transmită unele telegrame pe care vrea să le monopolizeze ca să câştige parale? Sau când, poate, din ură naţională sau rivalitate patriotică, insultă vaporul german *Frankfurt*, care se află foarte aproape şi care-şi oferià serviciile? Dacă-i aşa cinstea britanică n'a fost salvată decât în paguba a 1500 vieţi omeneşti. Nu-i oare mic omul când caută să-şi salveze onoarea cu asemenea sacrificii?

Să ştim dar să ascultăm glasul Domnului, când ne strigă, că omul e mic, să ne umilim de aceste fapte care ne arată părţile meschine ale naturii omeneşti. Cu toate pretenţiunile lui la mărire, supraomul de azi, ca şi cel din toate timpurile, e cu atât mai mic, cu cât e mai despărţit de Dumnezeu şi singur faţă de el însuşi cu pasiunile lui.

Din fericire însă, glasul Domnului ne-a spus altceva în timpul zilelor de doliu, prin care am trecut. El ne-a strigat cu atâta putere, că omul poate fi şi mare, foarte mare, în ceasurile lui.

Nu-i oare mare omul când poate construì asemenea vapoare şi izbuteşte să supună încet, încet, pământul şi marea? Nu-i mare când, prin telegrafia fără fir, ştie să comunice la mari distanţe cu aproapele său, anunţându-i primejdia în care se află sau cerându-i ajutor? Şi nu rămâne mare când luptă împotriva universului care-l sdrobeşte şi protestează înainte de a dispăreà în valuri? Nu-i cazul să cităm aci cuvintele lui Pascal: «Omul nu e decât o trestie, însă o trestie care cugetă» superioară universului, care o sdrobeşte fără să ştie, pe când trestia, care cugetă e conştientă de acest fapt, sufere şi protestează împotriva acestui univers?

In timpul acestui naufragiu s'au petrecut fapte într'adevăr eroice, atât din partea femeilor cât şi a oamenilor, a bogaţilor ca şi a săracilor, a călătorilor ca şi a marinarilor. Ce mărime mai frumoasă ca omul acela care rămâne stăpân pe sine, care-şi păstrează tot sângele rece şi nu piere în valuri decât atunci când nu mai poate face nimic altceva! Ce mărime în căpitanul acela, albit în serviciul companiei lui, şi care izbuteşte să împiedice panica. Ce mărime în şeful orhestrei care pare că-şi exprimase dorinţa ca în cazul când ar fi nevoit să moară într'o catastrofă, să cânte imnul pe care l-a executat în ultimile momente! Trebuià să aibă mare autoritate asupra muzicanţilor lui ca să-i facă să cânte până la ultima suflare. Ce mărire în acei umili mecanici şi fochiştii aceia şi mai umili,

cari, în adâncimile colosului, şi-au făcut datoria până la sfârşit, şi au trebuit să înfrunte, fără a fi văzuţi de cineva, una din morţile cele mai grozave şi mai întunecoase care se pot închipuì! Dacă am fost siliţi să roşim adesea că suntem oameni, în faţa unor asemenea fapte, dimpotrivă, trebue să fim foarte mândri de acest titlu.

Insă eu găsesc că omul acesta e şi mai mare când, în loc să se gândească la sine, se gândeşte la alţii, când vede nişte fraţi în tovarăşii lui de nenorocire şi când se devotează pentru ei ca şi cum ar fi fost într'adevăr membrii din familia lui. Nimic mai izbitor în privinţa aceasta ca ceeace s'a petrecut între călătorii diferitelor clase. Ceeace îi despărţeà eri, cu toate aparenţele, puţin lucru, încetă, deodată, primejdia făcù din două mii trei sute de călători o singură familie. Tocmai în momente ca acestea se realizează ceeace îi efemer în despărţirile omeneşti. Afară de rari excepţiuni, toţi s'au întrecut să vină în ajutorul unor persoane, pe care, în majoritate nu le cunoşteau. Se povesteşte că în momentul morţii, căpitanul izbutì să salveze pe mulţi între cari şi un copil mic pe care-l transportă înnot până la barca de salvare, refuzând să se urce el însuşi dupăce salvase copilul. S'a citat cazul unei dame, care, dupăce îşi aşezase servitoarea într'o şalupă, s'a suit pe *Titanic* să moară acolo cu bărbatul ei.

N'aveam eu deci drept să spun că omul e mare, foarte mare când se salvează singur, şi mai mare când se uită pe sine şi salvează pe alţii? Admir individul din om, însă admir şi mai mult pe omul care descopere în aproapele lui un frate asemenea lui, şi care se devotează ca să-l salveze.

Insă glasul Domnului de pe ape mari ne spune ceva mai mult: dacă omul vrea să atingă oarecum culmea măririi, trebue ca, luând cunoştinţă de micimea lui, să se arunce pe aripile credinţei până la tronul lui Dumnezeu. In epoca noastră de scepticism, în sânul unei generaţii, pe care ne silim s'o materializăm făcându-o să-şi uite adevărata ei natură care e dumnezeiască şi adevărata ei destinaţie, care e de a domnì cu Dumnezeu, e bine să avem ocazia să constatăm, odată mai mult, realitatea adâncă şi neperitoare a instinctului religios, care se află în orice suflet omenesc. Instinctul acesta poate fi uitat şi călcat în picioare, poate fi atrofiat şi distrus aproape în omul degenerat: el nu e mai puţin real, gata să se deştepte la prima ocazie, mai ales în clipa primejdiei care pune pe om în faţa realităţii. Cunoaştem cuvintele căpitanului către oamenii lui: «Dumnezeu să vă binecuvânteze!» Se ştie că pe o luntre un om propuse tovarăşilor săi să zică o rugăciune şi cu toţii, protestanţi şi catolici, credincioşi şi necredincioşi, repetară în cor rugăciunea domnească «Tatăl nostru». Unul din cei scăpaţi, Colonelul Gracie, din armata americană, povesteşte că în momentul când venì la suprafaţă începù să se roage neîncetat să fie scăpat, deşì erà convins că moartea erà aproape. Izbutì să se urce într'o luntre şi mulţi din aceia cari se luptau cu valurile şi-l vedeau la adăpost împreună cu tovarăşii lui, strigau: «Noroc şi Dumne-

zeu să vă binecuvânteze»! «Astfel trecù noaptea, adaugă el, în mijlocul valurilor cari treceau pe deasupra noastră, înecând mereu alte luntrii. Toată noaptea ne rugarăm; nu trecù nici un moment fără ca rugăciuni fierbinți să se înalțe deasupra valurilor. Mii de oameni, cari de ani de zile își uitaseră de Creatorul lor, își aminteau de rugăciunile din copilărie și începeau să le spună. De câteori n'am repetat împreună «*Tatăl nostru*» în timpul acestei nopți grozave!»

Insfârșit, cum să nu fiu mișcat, cum să nu consideri pe om mare, când, în clipa morții, l-auzi cântând și cântându-ne imnul de consacrare și de veselă nădejde? Căci adevărata mărime a omului e că în micimea lui poate căutà și găsì pe Dumnezeu, pe marele Dumnezeu al cerurilor și al pământului, singurul care-l va face într'adevăr mare. Sfințitul autor aveà drept să zică: «Glasul Domnului peste ape strigă, Domnul e peste ape mari».

Iată cum, în ora solemnă, fie aceea pe care au trăit-o călătorii de pe *Titanic*, sau aceea prin care a trecut o mare mulțime de oameni din orice popor, din orice țară și de orice limbă, omenirea vede că se află în fața a două căi între care trebue să aleagă: Sau să se îngâmfeze singură, să se afirme ca supra-om fără Dumnezeu, singur în fața universului, și să înfrunte oarecum cerul și pământul ca Titanii din legendă. Insă încercând să te scapi pe tine, te pierzi, căci te aruncă în prăpastie dupăce ai văzut scopul cel mai măreț. Sau pierzându-te din vedere pe tine, să te arunci spre Dumnezeul, pe care-l ghicești, izvorul oricărei iubiri, și să întrì hotărît în vieața aceasta de uitare de sine și consacrare în serviciul lui Dumnezeu, în serviciul fraților, care e cerul pe pământ până să fie cer în cer.

Intr'o mină de cărbuni de pământ părăsită, în Statele unite, s'a descoperit la 1896, zice L. Monod, patru schelete; lângă ele stà închisă într'o sticlă, o hârtie semnată Ioseph Edney, pe care erau scrise următoarele:

«2 Noemvrie 1863. — Mina s'a prăbușit și noi suntem prinsoneri; n'avem nici apă, nici alimente, iată acum e a opta zi decând stăm închiși».

«4 Noemvrie. — Ewing a ucis pe Akelson; stă cu cuțitul în mână și dansează ca un nebun».

«7 Noemvrie. — Am ucis pe Ewing care vrea să mă omoare și am închis noutatea asta într'o sticlă».

Acum câțiva ani, într'o mină engleză, la Seeham, măturându-se galeriile în cari pieriseră mulți mineri în urma unei exploziuni, s'au găsit următoarele cuvinte scrise cu creta de unul din ei pe o ușă de ventilație:

«La 3 ore suntem vii. Doamne fie-ți milă de noi! Ne-am rugat împreună pentru mântuire». Semnat: Robert Iohnson.

Și aiurea, pe o scândură:

«Domnul a fost cu noi, toți suntem gata pentru cer».

Semnat: Richard Cole.

Iubiţi cetitori! Iată cele două omeniri foarte diferite, opuse chiar, pe care ni le-a pus încă odată în faţă catastrofa *Titanicului.* Pe care voiţi s'o alegeţi? Eu mă rog lui Dumnezeu s'o alegeţi pe cea din urmă!

Trad. ***Dim. I. Cornilescu.***

---

**Mai aproape de Tine, Doamne...**

Mai sus, mai sus! strig către Tine!
Dacă trebue să-mi plec capul sub sabie,
Tot mai vreau ca sufletul să mi se înalţe
Mai aproape de Tine, Doamne, mai aproape de Tine!

Când în jurul meu se face întunerec,
Când rătăcesc singur în pustiul fără margini
Şi atunci din sufletul meu să se ridice strigătul:
Mai aproape de Tine, Doamne, mai aproape de Tine!

Ia-ţi, suflete, aripile credinţii,
Sboară peste munţi şi peste văi,
Cântă de-alungul şesurilor înstelate:
Mai aproape de Tine, Doamne, mai aproape de Tine!



Când Tu te vei întoarce, cerescule Impărate
Să mă iei în lumina ta cea curată,
Să zic şi atunci, în ceasul meu cel din urmă:
Mai aproape de Tine, Doamne, mai aproape de Tine!

---

# MĂSURI PENTRU COMBATEREA SECTELOR RELIGIOASE.

— Propunere prezentată Congresului nostru naţional bisericesc.

Un lung şir de ani a trecut, de când biserica noastră vie e bântuită fără întrerupere — cu o îndrăzneală şi încăpăţinare uimitoare de către secta nazareismului, iar mai nou şi a adventiştilor sâmbătari. In decursul acestei vremi, prada lor sfăşiată din trupul bisericei noastre a crescut din zi în zi tot mai mult, aşa, că până azi ajunse să ia proporţiuni într'adevăr înspăimântătoare şi îngrijorătoare. Numărul victimelor prinse în mrejea lor sporeşte mereu. Teren mai prielnic pentru răspândirea principiilor lor de credinţă găsiră în comunele noastre cele mai tari, situate îndeosebi pe câmpiile locuite de Români. Azi în cele mai multe din aceste comune, vezi ridicate edificii impunătoare, care au în frontispicii ca inscripţii citate din Sf. Scriptură, scrise

în două limbi: ungureşte şi româneşte ori numai ungureşte. Aceste edificii sunt casele de rugăciune ale fiilor noştri pierduţi. Răpiţi dela sinul bisericii lor, — mama bună, care le-a păstrat de veacuri în curăţenie nepătată, legea, datinile şi neamul, îşi pierdură cumpătul şi ca sub influinţa unui hipnotism puternic, în fanatismul lor orb, dupăce îşi dădură legea, îşi mai jertfesc şi obiceiurile şi avutul, ca în urmă să se lapede şi de neamul nostru.

Astfel bietul român zăpăcit, care se lăsă odată ademenit şi crezù vorbelor ispititoare ale duşmanului bisericei noastre, plătì scump pasul său nechibzuit, făcut într'un ceas slab.

Inainte cu o lună şi jumătate mi s'a dat ocaziunea să văd în Chitighaz — o comună puternică din apropierea noastră — casa nouă de rugăciune a baptiştilor de acolo. O sinagogă măreaţă, întărită cu o mulţime de stâlpi puternici, străluceà în vestmântul ei alb ca zăpada, iar în front litere mari de aur tălmăceau în limba maghiară şi română prin citate din Sf. Scriptură, menirea noului lăcaş. Cu durere trebue să mărturisesc, nu stà departe de a puteà rivalizà cu biserica credincioşilor noştri de acolo. O mână dintre fii bisericei, cari mai nainte — afirmative — din lipsă de mijloace lăsară a li se închide una dintre şcolile lor, iată-i acum, că fură în stare a ridicà palat întru preamărirea Dumnezeului necunoscut de străbunii noştri.

Şi mai primejdioşi vrăjmaşi ai bisericii şi neamului sunt apoi adventiştii, sâmbătarii. Misionarii acestora, pripăşiţi pe plaiurile noastre în mai mare parte de prin mahalalele Bucureştilor, dupăce fură conştiinţa nenorociţilor ţăreni, îi despoaie de avutul lor, făcându-i să plătească zeciuială din belşugul muncii lor, — căci numai aşa pot sperà mântuirea sufletului — cum spune «cartea a IV-a a lui Moise la cap 18 v. 21», zic ei. Iar bietul român cum să nu creadă, că doar din Scriptură le vorbeşte, şi încă din Testamentul vechiu, cel mai aproape de Dumnezeu. Încetul cu încetul apoi se desbracă de tot simţul românesc şi se apropie mai bucuros de jidan, cu a cărui credinţă şi datini se potriveşte mai bine şi felul lui de a fi de acuma. Amândoi mai aşteaptă venirea lui Mesia şi ambii se înfruptă cu aceleaşi mâncări curate prescrise de cartea lui Moisi. Cu diferite învăţături atât baptismul, cât şi adventismul sapă adânc sub zidul bisericei şi neamului nostru.

Şi e foarte trist, dar în timpul mai nou lucrarea lor distrugătoare e sprijinită chiar şi de alţi creştini, de altfel cu alte vederi în ale credinţei, dar streini de neamul nostru şi vrăjmaş lui. Aceşti oameni îşi dau bine de seamă, că întărind sectele ivite între Români, vor slăbì fiinţa lor naţională. Cine nu cunoaşte cazul, reprodus din jurnalele ungureşti şi comentat corect de foaia «Biserica şi şcoala», când un conte maghiar, fost comite

suprem al comitatului Arad, dărueşte una mie de coroane baptiştilor din Curtici, drept ajutor la edificarea casei de rugăciune?! Ce a îndemnat pe acest conte, mare catolic, la sprijinirea inimicilor bisericii sale? Desigur nu marinimia Domnilor. Mai bine de trei zile dângăniră clopotele comunei noastre Socodor, de jalea fie iertatului mare protector conte, păharnic al Majestăţii Sale. Iar familia întristată, al cărei fiu de prezinte e deputatul cercului nostru, ca recompensă cinstì biserica cu 4 (zis patru) coroane.

Acum veţi înţelege marinimia conţilor noştri.

E timpul suprem deci, să ne ocupăm odată serios aici în cel mai mare aeropag al nostru, de ciuma molipsitoare a sectarilor, care seceră fără milă în agrul nepăzit al neamului nostru. Destul am închis ochii şi să nu aşteptăm, ca rana ce creşte zilnic să ne pătrundă până la os, căci când va secà măduva credinţei străbune, ofilise-va şi fiinţa neamului nostru.

Iată ce m'a îndemnat pe mine — unul dintre cei mai mici între slujitorii altarului, dar fiu al acelui neam ce e ameninţat şi pentru a cărui durere şi eu am inimă ce simte şi sângerează, să am îndrăzneala să-mi ridic azi smeritul meu glas în faţa aleşilor neamului nostru, bătrâni şi cuminţi.

Permiteţi-mi dar măriţilor domni, şi mie celui mai mic şi neînsemnat, să cutez a vă atrage atenţiunea asupra leacului, ce cred a fi mai bun şi care deşì nu va aduce tămăduire desăvârşită, dar măcar va desinfectà pe cei neatinşi şi dacă şi nu de tot, dar măcar în parte va vindecà rana, de care sufere biserica şi neamul nostru.

Mărit Congres! De şase ani de zile trăesc în ţinuturi contaminate de aceasta boală. La începutul carierii mele m'am adresat cătră frunză şi iarbă, cerând lămuriri asupra cauzelor, cari au permis lăţirea acestor secte periculoase în poporul nostru. Răspunsurile au fost diferite ca: modrul bun, curentul, semidoctismul, boală epidemică şi altele. Atât însă pot să spun, că fiecare coleg, în parte ştià să-şi apere şi susţineà vederile sale în chip mulţămitor. Cercând apoi mijloacele de apărare faţă de aceşti sectari, iarăşi primìi diferite răspunsuri, anume: predica, discuţiunile, dispreţul, nepăsarea şi altele. Dintre armele înşirate nu putui primì de bune, decât predica şi discuţiunile ocazionale. Şi ca om tânăr, ieşit din şcoală nouă, m'am pus pe lucru. Observai totuşi mai târziu, că şi acum rămân mulţi neîndestuliţi.

Scrutând motivele neîndestulării lor — după o consfătuire avută cu colegul mai bătrân şi învăţătorii noştri, ne-am decis a ţineà alternative prelegeri de combatere în şcoala noastră, la cari azistară mai mulţi inşi şi dintre baptişti şi sâmbătari. După câ-

teva prelegeri și discuțiuni de aceste, ne am convins, că rezultatele ajunse sunt mai îndestulitoare, decât cele ce le-am putut atinge prin discuțiuni întâmplătoare, ori prin predicile din sf. biserică. Forma dialogică, ori de convorbire, natural, condusă cu mare grije — se adeverì de mai ducătoare la scop, ca predicile. Zădarnic predici în biserică — celui inficiat odată — nu te poate întrerupe, nu poate cere lămuriri asupra unor lucruri, ce el altfel le-a auzit interpretându-i-se și astfel inima infectată, în care a început deja a încolțì sеmința îndoielii, se depărtează nemângăiată și nemulțămită îndeajuns cu învățăturile, ce le-a auzit. Merge deci iar la adunare, unde vede cât de confidențial și prietenește discută explicatorul cu oamenii săi. Și așa fără să-ți spună, tot mai mult se înstrăinează, până-ce în fine îl perzi de tot.

Am puteà conchide deci, să țină toți preoții prelegeri și discuțiuni. Dar să băgăm bine de samă, că numai preotul singur nu mult timp va puteà ţineà lupta. Să permitem chiar, că toți preoții sunt la înălțimea chemării lor și își vor împlinì conștiințios datorința și nici așa nu vor puteà rezistà mult față de greutățile, ce le vor întimpinà, ca singuratici. Avizați sunt unii la ajutorul altora. Și numai sprijinindu-se reciproc vor puteà sperà a ajunge la izbândă. Chiar la acești sectari am observat, că atunci când oamenii lor încep a se prea obicinuì cu vreunul dintre explicatori, când devine prea comun și astfel nu-i mai poate ţineà în continuă agitație interesul, vin alții în ajutorul lui; iar oamenii grăbesc din nou însuflețiți la adunare, căci au prins de veste, că a venit un om nou, străin de tot, mai învățat; vor să-l vază, să-l cunoască, să-l audă; vor să știe, ce le va mai spune și acesta.

Astfel se perondează misionarii lor, iar preotul rămâne tot unul și acelaș și-s învățați cu dânsul ca cu sita veche.

Numai măsurându-ne puterile cu aceleași arme vom puteà fi siguri de biruință. De misionari veniți din afară avem dar lipsă și noi. De oameni străini, cari n'au nici un vrăjmaș printre oamenii noștri, nu trăiesc între ei, nu le cunosc daraverile zilnice, nu le știu păcatele. Aceștia le vor ațîțà interesul, pe aceștia îi vor ascultà cu mai încordată atențiune.

Din timpurile cele mai vechi a cunoscut societatea omenească importanța misionarismului. Mulțămită misionarismului stăruitor al apostolilor se lățì religiunea cea nouă mântuitoare a lui Hristos, cu o repeziciune uimitoare. În locurile cucerite așezară preoți și episcopi, dar adeseori se iviră certe și neînțelegeri dogmatice între creștinii noi, și când conducătorii lor nu mai puteau mulcomì pe cei răsvrătiți, alergau alți misionari trimiși, mai iscusiți, cari apoi domoliau spiritele agitate și lămuriau credințele. La caz când n'au ascultat de Petru mergeà și Pavel și astfel se perondau

până ce le succedeà a restabilì ordinea. Toate bisericile și-au avut misionarii lor şi cele mai multe și-i păstrează și azi înțelegând rolul lor important.

Şi noi dar, dacă nu-i avem azi, să ni-i creăm măcar acum, când le simţim lipsa arzătoare. Să ni-i formăm din ce avem noi mai bun, ca astfel cu încredere să fie primiţi de către credincioșii noştri. Să-i provedem bine cu armele cunoştinţei, căci adeseori vor aveà de lucru cu alţi misionari străini de asemenea bine pregătiţi.

Misionarii aceștia să formeze garda de apărare a bisericei noastre, stând la dispoziţiunea episcopului lor, care când va cere trebuinţa îi va aveà întotdeauna la îndemână și astfel va aveà pe cine trimite întru apărare păstoriţilor primejduiţi. Misionarii aceștia vor fi dascălii credinţei drepte, propagatorii vieţii religioase-morale și instructorii economiei raţionale.

Iar acum să-mi permiteţi a-mi expune pe scurt vederile contemplate din parte-mi, cu privire la instituirea acestei clase, ce n'o avem de prezinte.

In noua clasă s'ar înrolà elementele de lipsă din întreaga noastră preoţime în chipul următor: Inalt Prea Sfinţitul Domn Arhiepiscop și Mitropolit și Prea sfinţiile lor Domnii Episcopi, prin protopresbiterii P. S. Lor lor vor provocà preoţimea, ca din sînul ei acei cari se simţesc în stare şi au voinţa de a se înrolà în şirul misionarilor să se însinue protopopului concernent, ca el la rândul său să poată înaintà Ven. Consistor lista celor însinuaţi. Cei angajaţi vor aveà a merge în centrul diecezei, unde vor ascultà în timp de 3 zile prelegerile profesorului de specialitate, explicarea locurilor potrivite din sf. Scriptură, combaterea sistematică a principiilor propagate de sectarii, ce ne amenință. Dupăce vor fi primit toate indiciile necesare, informaţi în privinţa izvoarelor ce au a le folosì şi lămuriţi în privinţa materialului de studiu ce au a-l face, se vor depărtà cu îndatorirea, de a revenì preste 3 (trei) luni iarăşi în centru, unde cu aceasta ocaziune vor fi supuşi unui examen festiv, dar minuţios, la care va luà parte în frunte cu capul diecezei ori mandatarul acestuia, întreg corpul profesoral. Cu finea examenului, comisiunea examinătoare s'ar alcătuì în conferinţă, în care s'ar săvârșì cernerea. Pentru fiecare protopopiat ameninţat de sectarism s'ar alege mai puţin unul şi mai mult trei misionari. Aleşi vor fi aceia, cari mai mult s'au distins prin cunoştinţele lor şi îndeosebi prin talentele lor oratorice extraordinare. Noi aleşilor se vor extradà — din partea conferinţei — certificate în înţelesul, că au prestat examenul de misionarism şi ca atari sunt îndreptăţiţi la începerea turneului lor, care se va designà din partea autorităţilor superioare.

Activitatea misionarilor va aveà a se începe în fiecare an la 15 Noemvrie (începerea postului Naşterii Domnului) şi va durà până după Dumineca Tomii. Timpul cel mai potrivit, când adecă a încetat munca câmpului și plugarul — ne-având altă ocupaţiune — cu drag va luà parte la adunări. Prelegerile se vor ţineà numai în Dumineci şi sărbători p. m. Prin protopresbiter se vor avizà toate comunele de cu bună vreme despre prelegerile ce se vor ţineà, fiind îndatorat fiecare paroh a vestì în sf. biserică măcar odată credincioşilor terminul prelegerii de combatere. Toţi preoţii și învăţătorii din comuna respectivă vor fi îndatoraţi — sub urmări disciplinare — a fi prezenţi la prelegere. In comunele mai mari și mai mult ameninţate se vor nizuì misionarii a ajunge mai de multeori.

Prelegerile se vor ţineà în sala de propunere a şcoalei noastre confesionale. Despre materialul prelegerilor ţinute, precum şi despre numărul celor prezenţi, fiecare misionar va raportà cu finea excursiunei sale Consistorului, care la rândul său va face un raport amănunţit despre activitatea desfăşurată şi rezultatele ajunse de misionarii săi măritului Congres la proxima stagiune a acestuia. Intrarea în vigoare a eventualelor dispoziţiuni luate în aceasta cauză — să se fixeze pe anul următor 1913.

Iar acum cu permisiunea prealabilă voi amintì în câteva cuvinte modalităţile, prin cari s'ar acoperì spesele de lipsă pentru înfiinţarea și susţinerea acestei instituţiuni. Pentru apărarea bisericii o creăm și biserica s'ar îngrijì de susţinerea ei. Pe bisericile fiecărui tract protopresbiteral să se arunce suma minimală de 300 Cor. Aruncul l-ar face protopopul în conţelegere cu preoţii săi adunaţi spre acest scop într'o conferinţă preoţească. Aruncul aprobat din partea Consistorului să se ia de acesta ex offo în preliminarele bisericeşti.

Din sumele incurse s'ar destribuì tot prin Consistoare viaticul şi diurnele de lipsă pentru misionarii lor. Restul ar rămâneà spre îngrijire la Consistor, care l-ar manipulà sub numele: «Fond pentru misionari». In chipul acesta în scurtă vreme am aveà un fond, care ar promovà cultura religioasă; ar păzì nepângărită credinţa străbună; ar formà pavăza scutitoare a bisericii noastre ortodoxe române; ar fi straja pururea trează a neamului și legii noastre românești. Singurul mijloc de apărare — în contra tuturor valurilor năprasnice cari se isbesc în zilele de azi în corabia bisericii noastre — ar fi acesta.

Rog dar pe Inalt-Prea Sf. Domn Arhiepiscop și Mitropolit, precum și pe Prea Sf. Lor Domni Episcopi ai noștri şi întregul mărit Congres, să dea ascultare şi fiului lor celui mai mic și să pună sub pertractare încă în această sesiune propunerea mea.

***Aurel D. Pap,***
**preot.**

# PENTRU VREMEA, CE VA SĂ VIE.[1]

— Creşterea religioasă. —

In anul jubilar, când Biserica românească prăznuià centenarul naşterii mitropolitului Şaguna, am trăit un an bogat în amintiri înălţătoare, binevenite în împrejurările de sâlnicie şi primejdii, sub a căror povară purtăm crâncenul războiu al vremilor de azi.

Toată suflarea românească erà la prăznuirea noastră. Prilejul istoric erà de natură bisericească şi această împrejurare e de o rară importanţă, pentrucă s'a confirmat în modul cel mai splendid că biserica neamului e o instituţie de intâia valoare în conştiinţa obştească şi că prin urmare e cea mai nobilă slujbă a-i servì ei şi cea mai mare fericire a te numără între fiii ei.

Liga culturală din Bucureşti ţinù să eternizeze acel moment istoric, înfiinţând «*Bursa Şaguna*» cu destinaţia de a se trimite câte un tânăr absolvent de teologie de aici, la şcolile apusului, un ortodox şi apoi un unit — care întorcându-se acasă să muncească în slujba Românilor de aici. O faptă mare.

Mi-aduc aminte că atunci se prăsise multă vorbă şi discuţie pe tema destinaţiunei «Bursei Şaguna» a Ligii culturale. Se susţineà, că pentru biserică n'ar fi de prea mare folos bursa. Atâţia profesori români din această ţară sunt streini de mişcarea culturală, care porneşte din Bucureşti şi se revarsă departe în părţile locuite de Români, — să se deà acestora bursa pe câte un an ca să meargă la Bucureşti, căci aşa mai bun efect va dobândì bursa Ligii. Ideia n'a fost fără rezon, — dimpotrivă.

In toiul discuţiei însă m'am amestecat şi eu, şi «Tribuna» din Arad mi-a publicat prim articolul: «*Biserica culturală*», în care căutam să învederez că şi pentru biserică e binevenită bursa. Articolul cuprindeà o seamă de îndemnuri şi vederi nouă, pentruca să adăpostim în sfera vieţii bisericeşti unele probleme de ordin cultural şi religios, — nouă, moderne — şi metoade mai rutinate de activitate bisericească.

Scriam în articolul meu despre experienţele mele preoţeşti, despre activitatea şi metoadele noastre pastorale de azi, cari mi se par insuficiente cerinţelor vremii şi aminteam de căi şi de metoade de evanghelizare, cunoscute în străinătate, insistând să ne ocupăm şi noi cu atari înoiri folositoare, pentru aprofundarea vieţii noastre religioase şi pentru fortificarea bisericii.

Nu-mi făceam nici o iluzie din toată treaba scrisului meu. Nici o ambiţie, nici un câştig personal nu urmăream. Intru servirea unui ideal vremea şi împrejurările îşi aleg totdeauna pe oamenii necesari şi capabili, — precum îi şi avem. Chemarea vremii o poate înţelege însă oricine şi contribuţia oricărui, oricât de modestă nu e de despreţuit. Fraţii Schlägel

[1] Cetită în conf. preoţească la Sibiiu în 4 Oct. n. purtând titlul: Influenţele sociale (bune şi rele) sub cari stă educaţia tineretului adult dela 15 ani în sus în parohiile noastre şi mijloacele de îndreptare. Textul acelaş. Autorul.

— în fruntea şcolii romantice din Germania, pornind la 1802 revista lor «Athäneum» puseră la începutul revistei un credeu, în substanţă, de acest înţeles:

— Scrisul nostru nu porneşte din vre-o ambiţie deşartă, sau din vre-o maimuţăreală năimită a modei... ci dintr'o profundă necesitate sufletească, căreia nu putem rezistà a nu-i dà expresie. Scriem, fiindcă ne simţim chemaţi de a săvârşì un apostolat nobil. Aceste simbolice cuvinte pot justificà şi la noi orice îndemnuri bune şi lucrarea condeiului oricui întru susţinerea şi slujirea problemei noastre religioase, e binevenită, când ştie indicà căi nouă şi bune pentru de a o rezolvì norocos.

Tot atunci, arhimandritul Scriban din România cetind articolul din «Tribuna» îl reproduce în «Neamul Românesc» din 20 Iulie Nr. 85/1910 sub titlul: *Activitate constructivă în biserică*, făcând articolului această introducere:

«Dupăce s'a criticat şi s'a dărîmat atâta, se simte nevoe în biserică de o putere care să dreagă stricăciunile venite inevitabil cu tulburarea conştiinţelor. Se simte nevoia ca simţul religios să se clădească prin fel de fel de mijloace, cari stau la îndemâna unui om activ. Rolul de constructori vine în întâia linie preoţilor, deşi nici societatea laică nu trebue să fie rece faţă de aceste lucruri. In scopul de a arătà preoţilor câte căi de lucru li se deschid în această privinţă, reproducem după «Tribuna» din Arad observările interesante ale unui preot de dincolo care a trăit în America. (Urmează articolul). Şi încheie astfel:

«Adevărul acestor observări îl prinde nu acela, care nu s'a deprins să facă altceva nimic, decât ce a apucat, ci acela care mai ceteşte ce mai este pe aiurea. Din acestea el află căi nouă şi bune, cari pot fi întrebuinţate şi de el în îndeplinirea lucrului evanghelic. Şi văzând cum şi cu cât foc alţii lucrează, prinde şi pentru el indemn de a face asemenea. E necesar deci ca preoţii să cetească, să observe, să se îndemne şi să lucreze.»

Şi fără de o astfel de apreciere dreaptă, din partea unui bărbat strălucit al bisericii noastre aş fi urmat să scriu, ceeace am şi publicat în diferite ziare: chestiuni religioase de perpetuă actualitate şi valoare pentru situaţia sufletească de azi, dar mai vârtos pentru îmbunătăţirea ei în viitor, când după toate presemnele credinţele religioase vor fi mai expuse atacurilor ca până acum.

A negligà aceste chestiuni va fi o duplă nenorocire, pentrucă formarea caracterului şi a conştiinţei religioase obşteşti e o operă mai uşoară decât reformarea lor, iar cea dintâi ne cruţă munca celei de a doua.

Ce ne va aduce ziua de mâne nu ştim. Nădăjduim însă să putem fi pregătiţi, pentru ori-ce ne va rânduì Dumnezeu. Atâta putem conchide, că dacă ne vom îngrijì ca tinerimea de azi, care e primăvara neamului de mâne şi a bisericei viitoare, o vom creşte cu toată îngrijirea şi chibzuinţa — vom înfruntà ori-ce urgìi ale viitorului necunoscut.

E îndeobşte cunoscut, că între toate bisericile mai frecventate astăzi sunt cele catolice. A lipsì dela biserică catolicii socotesc a fi păcat de moarte.

Cum se explică aceasta?

Singura explicare e creşterea timpurie şi continuă a copiilor, a adulţilor şi a credincioşilor. Francisc Xavier ziceà: Daţi-mi copiii până la vârsta de 7 ani şi de aici în colo grijască ori cine de ei! Şi alergà pe stradele oraşului Goa sunând dintr'un clopoţel şi strângând pe copii şi pe sclavi la şcoală. Şi Xavier lăsă urme neşterse de misionar în India.

Târziu a înţeles şi înţeleg unele biserici cuvintele din Proverbe 22. 6: Invaţă pe copil calea, pe care trebuie să umble, şi când va îmbătrânì nu se va abate dela ea.

Să începi în familie şi să continui în biserică.

Dacă Fiul cel rătăcit din Evanghelie a putut scoborî atâtea trepte ale decădinţei şi depravării, pricina e că Părinţii şi Fraţii şi Preotul i-au fost complici.

Un tată, un bărbat, care nu e în stare să ţie familia sa alipită de Mântuitorul Christos, prin puterea atractivă a Mântuitorului cu viaţa sa proprie, nu e de dorit nici de ajutor nici în biserică. In locuri şi afaceri publice nu poate face nimica pentru Dumnezeu, acela, a căruia casă e pustiită şi sguduită de răsvrătiri împotriva lui Dumnezeu.

Cel dintâiu cerc al împărăţiei lui Dumnezeu este *familia.*

Christos a adus un copil în mijlocul ucenicilor săi şi-a zis:

«Unora ca acestora este împărăţia lui Dumnezeu» — Şi când negligăm pe aceştia, negligăm împărăţia lui Dumnezeu.

Dacă în casă nu se sălăşluieşte adevărul — în societate lipseşte sinceritatea; nu este onestitate în familie — lipseşte şi în public; nu e patriotism în familie — lipseşte curăţenie în politică. Biserica fără copii şi fără tinerime însemnează familie fără obiceiul rugăciunii; dacă lipseşte cucernicia în casă, şi în biserică lipseşte spiritul de cucernicie.

Observăm şi o fierbere în viaţa noastră internă, o prefacere spre bine anticipează cei tineri activi; o revoluţie fatală — clătină din cap bătrânii. Această prefacere e pe întregul vieţii.

Sunt şi apostoli ai desnădejdii, cari nu văd raze de lumină pe orizontul negru al vieţii, unde se adăposteşte necredinţa, scepticismul, nepăsarea şi în progresul netăgăduit ce-l facem ei nu văd decât vijeliile unei apropiate desolaţiuni, şi se plâng că biserica şi preoţii îşi pierd rolul cumpănitor în vieaţă.

Optimiştii, şi tot omul cinstit, integru şi cari în viaţa şi faptele lor se hrănesc din prisosul tăriei convingerilor profunde, şi se aruncă pe terenul muncii vieţii cu tot focul entuziasmului au drept să fie optimişti — sunt pe drum spre Emaus şi cu ei este Dumnezeu.

Ce va fi în viitorul Bisericii?

O vreme de fecunditate sufletească, anticipăm.

Insă ea nu se va pogorî din cer, ca oarecând îngerul tulburător de apă lecuitoare, ci ea se va înălţà de pe pământ, din oameni cu conştiinţă trezită, pe două căi:

1. Renaşterea activităţii personale şi
2. Renaşterea slujbei educative a Bisericii.

Deci din parohii, prin influenţa şi zelul preoţilor, apoi prin cooperarea tuturora. Noi, sarea pământului, avem să pregătim vremea cea bună, şi noi putem fi şi fatalitatea poticnirei.

Influinţele sociale de azi nu pot fi mai rele ca la întemeierea bisericii, dar nici cu mult mai prielnice. E plin pământul de creştini, dar Mântuitorul nu e deplin în inima şi în mintea lor. Şi conştient ori inconştient îl gonim de unde el trebuie să se sălăşluiască.

Din timpul goanelor inquiziţiei s'a păstrat o caracteristică legendă religioasă spaniolă. Intr'o noapte, paznicii păzeau în temniţe o ceată de creştini, destinaţi peirii. Unul din paznici avu peste noapte o viziune deosebită: Isus Christos îi se înfăţişă în haină albă strălucitoare, ca în dimineaţa învierii Sale, şi-i zise: Străjere, aruncă lăcatul temniţei şi sloboade mucenicii mei, e păcat să sângereze azi pentru mine! Paznicul se înduioşà, dar răspunse: Aşa-ţi trebuie Doamne, dacă ai lăsat să judece oameni pentru Tine! Lumina dispărú, rămânând străjerul în bezna fioroasă, în care s'a deşteptat cu frică.

Neamul nostru pe atunci dete multe şi măreţe dovezi de iubire pentru Christos. E un popor religios din instinctele sale cele mai profunde şi mai genuine. El a iubit Biserica sa chiar şi atunci, când stetea în faţa prigonirilor celor mai aprige, chiar lipsându-se de ori-ce înlesniri ale sorţii, încăpute vremelnic în mânile streinilor atotputernici.

Pe vremea epocei calvinizante din istoria bisericii noastre româneşti dietele ardeleneşti aduseră legi, cari probabil s'au şi aplicat, că credincioşii români sunt datori să cerceteze biserica şi să primească catehizare din partea preoţilor calvinizanţi, iar lipsirea de 3 ori nejustificată în mod acceptabil se pedepsea cu bătăi cumplite, cu închisoare şi chiar cu pierderea vieţii. (Vezi: Libertatea conştiinţei religioase în Ardeal, de prepozitul Moldovan, în «Arhiva»). Aceste drastice măsuri erau pentru înstrăinarea din ogaşia legii strămoşeşti.

În timpul mişcării prozelitiste, probabil s'a întrodus datina examenului religios, care-l prestau tinerii nupturienţi din religie, constătător din diferite rugăciuni şi simbolul credinţei. Această dispoziţie s'a abrogat deodată cu organizarea şcoalelor confesionale ulterioare, în cari instrucţia religioasă aveà să dobândească un teren mai corăspunzător şi o extindere mai însemnată, conform scopului urmărit în şcoală: formarea caracterului religios-moral. Dar tratarea religiei e atât de stingherită, încât pe cunoştinţele din şcoala de azi şi mai puţin se poate clădi, ca în trecutul de ignoranţă religioasă, când sufletul şi mintea erau mai netulburate.

După terminarea şcolii poporale, tinerimea se ştie că ajunge în astfel de stadiu de absolută libertate, încât părinţii nu o mai pot ţineà în frâu,

iar biserica nu se interesează de ea, şi abià se mai întâlneşte cu ei până când se însoară şi se mărită, când întră în şirul contribuabililor, cu datorinţele şi drepturile prescrise în Statutul organic.

Atunci ei şi-au uitat ce-au învăţat din religie în şcoală, iar dacă îşi aduc aminte de câte ceva — cunoştinţele lor sunt formaliste, moarte şi fără putere asupra caracterului, a voinţei şi a simţemintelor lor.

Instrucţia religioasă defectuoasă în şcoală, necontinuată şi neîndreptată în celelalte stadii ale vieţii destinate complectării culturii individuale, produce ravagii primejdioase atât în pătura de jos a poporului, cât şi în pătura intelectuală.

Ca un mijloc de-a îndreptà aceste stări şi a contribuì la o mai îngrijită educaţie a tinerimei, am pregătit şi noi *Regulamentul pentru tinerimea adultă* din protopopiatul nostru.

De când am adus acest Regulament, am căutat să-l întroduc şi în parohia mea, dupăce mai înainte organizasem întrucâtva tinerimea prin o societate de cântări şi de lectură, dar m'am încredinţat că cu regulamente, oricât de perfecte, nu se poate organizà vieaţa tinerimii. Regulamentul opreşte jocul în anumite vremuri, opreşte jocul de cărţi şi reglementează distracţiile tinerimii. Aceste prohibiţiuni şi restricţiuni le rezolvă de sine o educaţie religioasă timpurie şi sistematică, prin care omul ajunge la control propriu şi acesta îl determină a fi cumpătat în toate. Cumpătul şi decenţa sunt virtuţi numai atunci, când ele rezultă din libertatea individului, fără restricţiile legii şi ale regulamentelor.

Omul e făcut în parte cum face glăjarul sticla suflând din lăuntru, dar şi cum încheie ciubărarul vasul cu cercurile pe din afară, însă desvoltarea omului e ca desvoltarea floarei, care creşte sub îmbulzeala şi forţa vieţii lăuntrice şi problema creşterii religioase e, cum să creezi acea vieaţă lăuntrică, din care se desvoaltă caracterul adevărat nobil.

Necumpătarea, luxul, alcoolismul şi alte viţii îngrijitoare în stadiul acesta al vieţii dela 15 ani în sus se manifestează.

Ca şerpii înveninează sufletele adulţilor şi ca plăgile din Egipet năvălesc asupra lor.

Societăţile de moralitate ca şi regulamentele restrictive, ca şi predicele vehemente împotriva acestor viţii — n'au nici un folos statornic. Pe cei stăpâniţi de ele îi îndârjesc şi mai mult, şi îi îndepărtează şi mai tare de cuvântul preoţesc şi în biserică de preot.

Poţi oprì pe o vreme, cum opreşti apa ridicând un zăgaz în matca unui părăiaş. Dar acesta adunându-şi apa, atâta clocoteşte şi se înfuriază, încât sau rupe zăgazul şi se eliberează sau sapă găuri ascunse şi-şi continuă drumul.

Metodul de salvare e cu totul de altă natură. Principiul lui Christos e: a învinge răul cu binele, înfiinţând societăţi de distracţie pentru alungarea monotoniei vieţii adulţilor, iar mai presus de toate: angajându-o la o muncă spirituală serioasă şi sistematică.

Biblia întreagă se spicueşte în şcoală în excerpte, nu totdeauna norocos alese, astfel că elevii nu se aleg cu nici o ideie clară despre legile Bibliei, literatura, cronologia şi filozofia ei, rămânând afară chiar şi sublimele principii etice ale profeţilor, de o valoare educativă excelentă. Educaţia religioasă în situaţia actuală constă cu deosebire din lecţii omiletice, folosindu-se Biblia de magazin cu pasage sugestive pentru vieaţă. Ea nu dă sisteme complecte de idei religioase, cari singure sunt în stare a determinà felul de cugetare şi caracterul religios-moral al elevilor. În situaţia dată trebue să ne luăm refugiul la Biserică şi familie, adresându-ne părinţilor şi preoţilor şi punând în sarcina lor această mare responsabilitate pentru viitorul Bisericii.

Preotul însă să ştie cum să sfătuiască pe mame, cum să urmeze întru împărtăşirea copiilor de vieaţă sufletească. Apoi să înfiinţeze societăţi religioase de femei, controlând cum se respectă şi se aplică sfaturile sale!

Iată cum ar trebuì să înceapă cu mamele, arătându-le cum pot sădì copiilor vieaţa sufletească. Mama poate conduce pe copil, de când e mic şi silindu-l cu autoritatea ei să facă ceeace ea-i spune. Il poate învăţà cu cuvântul, cu fapta, cu exemplul, că ceeace săvârşeşte copilul să i se prefacă în obiceiu şi obiceiul să se preschimbe în a doua natură. Mama î-l poate obişnuì să-şi pună jucăriile în ordine la locul lor, când a isprăvit jocul. Il poate face atent la neajunsurile, cari îl vatămă pe el şi pe alţii din neglijenţa lui. Il poate deprinde la ordine.



Instrucţia, ordinea, exemplul poate desvoltà în el disciplinare proprie. Mama însă poate aspirà să ajungă şi la mai mult ca atâta. Să creeze în copil izvor de acţiune. Mai mult decât o ordine externă. Îmbrăcămintea ca şi adjustarea externă încă indică caracterul copilului. A-l creşte religios e mai mult decât a-l conduce şi a-l instruà. Să-i sădească în intern un caracter religios-moral, că dacă va ieşì în vieaţă de sub ochii şi de sub autoritatea ei, dacă va uità instrucţiile mamei şi va ajunge la alte exemple, decât cele văzute, să rămâie ceeace a dorit ea, păstrându-şi copilul izvorul vieţii nobile în sufletul său.

Dar mama, sau învăţătorul, sau preotul nu poate da nimănuia, ceeace însuşi nu are. Să-l îndemni să meargă la Biserică, iară tu nu mergi, să nu fumeze, iară tu fumezi! Îl poţi pe copil să-l opreşti a face ce tu faci, dar indignarea lui va fi nemărginită pentru astfel de oprelişti vremelnice. Fariseismul tău nu-l va acoperì nici nu-l va justificà micul observator.

Iar în chestiuni de credinţă e tot aşa.

Tu crezi că Christos e numai un chip pe pärete şi pretinzi ca copilul să crează şi să simţească că e viu, că-l aude, şi-i ajută.

Rugăciunea tu o consideri vorbărie seacă şi pretinzi ca el să aibă cea mai fină elevaţie sufletească când se roagă.

Nu pretinde însă a fi copilul tău, ce însuţi nu eşti. Nu'ţi pune mască pe obrazul tău, căci e rău şi nefolositor lucru. Copilul va îndrăgì o mamă reală, oricât de săracă, iar nu una falsă, oricât de bogată.

Nu eşti cucernic şi vrei să fie copilul tău, arată respect pentru cei cucernici, şi nu critică cele religioase în auzul copilului tău! Nu eşti religios? — Mergi la cei religioşi în biserică cu copilul tău, şi sprijineşte lucrurile religioase.

Iov ziceà:

O de-aş şti unde să-l găsesc,
Să mă duc înaintea feţii lui,
Să aştern înaintea lui toate durerile mele,
Să aud cu urechile mele ce-mi va grăì
Şi eu să simţesc ce-mi va spune mie! (Iov. Cap. 23, 3—9.)

Dacă n'ai fost religios — Dumnezeu e mulţumit să ai şi numai dorinţa ferbinte a lui Iov.

Preotul între adulţi să caute a întărì baza legăturilor familiare, punând în evidenţă temeiul ei religios şi moral. Concepţia sublimă a familiei să le fie clară şi vie, căci ea trebue să fie tipul ordinei sociale creştine, cu un tată ceresc, iar fiii pământului într'o desăvârşită frăţietate.

Familia e prima şi cea mai veche organizaţie din lume şi e mama tuturor organizaţiilor sociale. Din familia patriarhală s'a desvoltat biserica patriarhală şi din aceasta stăpânirea patriarhală. Poporul e doar colecţia familiilor, iar biserica o combinaţie a căsniciei. Precum e familia întâiu şi familia e mama societăţii, astfel familia e un tip.



«Tatăl nostru», e mai mult decât o recunoaştere a relaţiunei noastre faţă de Dumnezeu; ea e şi recunoaşterea relaţiunei dintre noi, şi relaţiunea dintre noi e relaţiunea ce o au fraţii într'o familie, precum relaţiunea faţă de Dumnezeu e relaţiunea fiilor faţă de Părintele lor.

Primul fapt ce trebue fixat e că temeiul legăturii familiei sunt părinţii.

Copiii nu de aceea sunt fraţi pentrucă au unele asemănări, temperamente similare, nu fiindcă în mod natural sunt originali, ci fiindcă sunt fii aceluiaş tată şi mamă. Alipirea şi loialitatea faţă de mamă şi de tată face familia una. Astfel loialitatea faţă de Dumnezeu, face rassa omenească una. Acesta e primul fapt fundamental.

O frăţietate a oamenilor? Pot înţelege pentruce sunt frate, cu omul, care mi-e congenial, care cugetă ce eu cuget, şi-i place, ce mie-mi place, de ce sunt frate cu celce e din neamul meu, din satul meu, din ţara mea, cu care mă întâlnesc zi de zi, dar n'aş înţelege de ce sunt frate, cu celce trăeşte pe cealaltă parte a globului, dacă n'aş şti că în Cer e «Tatăl nostru», care are atâta prisos de iubire, încât o putem simţì din belşug cu toţii, darurile lui şi binecuvântările lui.

A doua notă caracteristică a familiei sunt legile cari o conduc în relaţiunile reciproce, cari legi au a se proiectà în relaţiunile indivizilor din societate.

Legile societăţii de azi sunt cât se poate de antagoniste principiilor Evangheliei. Principiul curent al vieţii industriale ar fi acesta: *Plată lesne lucrătorilor şi preţul cel mai înalt al mărfii.* Ne întrebăm cu tot dreptul şi ne revoltăm în conştiinţa noastră de creştini: Ce armonie socială se

poate sălăşluì în societate cu un astfel de principiu! Să-l aplicăm la familie: tata şi mama care se jertfesc mai mult pentru copii, să aibă răsplata cea mai mică! Ce fel de familie ar fi şi aceea? Sau să luăm alt aforism social cu fatale consecvenţe în vieaţă: «Celce munceşte şi e harnic să trăiască, cel slab şi neajutorat să piară»!

Este şi aceasta o normă recomandabilă pentru interiorul vieţii familiare şi pentru ordinea socială care va să vie? Să analizăm însă puţin realitatea.

Copilul cel fraged stă înfăşat în braţele mamei sale. E creatura cea mai neajutorată dintre toate fiinţele de pe faţa pământului, căci toate la anumită vreme după naştere îşi caută singure hrana cea zilnică. Dar copilul cum creşte? Toţi din casă îi stau într'ajutor, dela frăţiorul cel abià răsărit, până la tatăl cu fruntea încreţită de griji. Toţi ai casei merg în vârful degetelor în jurul leagănului, ca să nu conturbe somnul lui de odihnă şi de tărie. Tatăl, când întră în casă vorbeşte încet ca să nu-l deştepte. Iar la miezul nopţii când micuţul plânge îl plimbă pe braţe ca să se domolească, să înceteze şi să poată adormì. Dela nici un serviciu nu-i dispensează micul rege. Pe el îl ţine în viaţă şi-l ajută să se desvoalte iubirea noastră, grija noastră necontenită.

Să transpunem acest principiu în toate daraverile vieţii şi ordinei sociale şi ne vom trezì că am rezolvat problema vieţii noastre, exprimată de Pavel apostolul zicând: «Purtaţi unul altuia sarcinile voastre şi aşa veţi plinì legea lui Christos!»

Tinerimea de ambele sexe are lipsă a se sălăşluì în această idilă a vieţii, a i-se repetà, explicà, a i-se întreţese în modul de judecare, prin educaţia de care se împărtăşeşte. La încheierea vârstei tinereşti trece însaşi în stadiul vieţii casnice, pentru care trebue să fie pregătită.

In anticitate Roma imperială nu aveà şcoli, nu erà educaţie, decât instrucţie în gimnastică şi oratorie. Dar tot în aceiaş vreme, în Palestina toţi copiii poporului erau primiţi în sinagogă pentru educaţie religioasă. Nu trebue să ne închipuim vre-un sistem modern de educaţie ca astăzi. Dar din sinagogă prin răspândirea creştinismului s'a transplantat în Europa şcoala confesională de azi. In sinagogele evreeşti se învăţă istoria poporului evreesc, zilele lui de mărire şi de încercare, faptele bărbaţilor celebri, Legea, genealogia părinţilor, se înfăţişà icoana cutărei familii evlavioase ori păcătoase şi sfârşitul lor.

Sfânta Scriptură se propune tinerimei de bisericile înaintate de azi în aşa numitele şcoli de Dumineca şi şcoli biblice, unde ziua Duminecii e într'adevăr ziua elevaţiei şi a zidirii sufletului obştesc.

Din raportul al 69-lea al Institutului şcoalei de Dumineca din Anglia scot aceste câteva informaţiuni: În anul 1911 au funcţionat 217,509 catiheţi, numărul elevilor sub 15 ani a fost 2.560,667, iar în clasele biblice 677,489 inşi. Au primit confirmaţia anul trecut 254,283 indivizi. Institutul dispune de o avere considerabilă, publică manualele din toate şcoalele şi

redactează o mulţime de broşuri religioase pentru familie, dispune în multe locuri de bogate biblioteci publice pe sama muncitorilor şi a publicului. Un muzeu biblic, cu vederi din pământul sfânt, cu obiecte descoperite, cu relievuri sfinte, cu animale, paseri, plante biblice etc. atrag la Londra imense cete de vizitatori din toate colţurile imperiului.

O mulţime de oameni de ştiinţă, clerici şi mireni, sunt angajaţi în slujba acestui institut, studiind, selectând materialul ce se propune în şcolile lor religioase. Adunările generale anuale ale şcoalei sunt împreunate cu mari manifestaţiuni culturale şi religioase.

Intr'un foileton al «Telegrafului Român» am arătat cum se distribue materialul în astfel de şcoli — dar ce poate demonstrà un picur de apă forţa şi influinţa acestui ocean, care stâmpără setea tineretului adult şi a întregei biserici actuale în Anglia!

Sfânta scriptură nu e o carte omogenă, dintr'un singur timp, ci e icoana diferitelor stadii de cultură, gama întreagă a temperamentelor omeneşti, a etăţilor, a mentalităţilor se oglindeşte într'ânsa. Sunt cărţi cu bună influinţă asupra tinerimii, şi ar fi interesant să studieze cineva sufletul tinerimei noastre, şi să deschiză sferele de imaginaţie cu ton curat şi idealist al cărţilor biblice. Să ne preocupe alcătuirea unei biblii pe sama tinerimei, cum se vorbeà anul trecut de o biblie şcolară. Cu păţăniile lui Iosif, cu Moise, cu tinereţele lui David, cu aventurile lui Samson, cu Rut virtuoasa, cu eroina Estira, cu casta Salomeia, cu Daniil şi soţii lui. Acesta e un principiu la alcătuirea Bibliei pentru tinerime. Şi să-l combinezi cu o biblie a vieţii rustice, cu oda plugarului, a economiei de vite şi a momentelor mai însemnate din vieaţa de fericire şi de încercare.

Ţinta întregei educaţii să fie fixată în formarea caracterului, în care să se proiecteze principiile etice ale profeţilor evreeşti şi complectarea lor prin Evanghelie şi întărit de harul tinereţelor creştineşti.

Astfel pregătită tinerimea noastră adultă să presteze un fel de examen de pietate cum se cereà de un binevoitor al bisericii noastre în vremea tulburărilor propagandei catolicismului manifestate cu prilejul procesului călugăriţelor catolice din Iaşi. Astfel de examen ar înlocuì la noi confirmaţia din Biserica latină, de care nu s'au putut despărţì nici protestanţii pentru bunătăţile ei.

In chipul acesta s'ar deşteptà o nouă vieaţă a sufletelor din biserica noastră, din candela căreia untul de lemn e pe sfârşit şi să nu aşteptăm până ce sectarismul îndrăsneţ şi falsa emancipare ne vor îmbià untul lor de lemn necuvios în candilele noastre stânse.

Aceste constatări şi propuneri le fac în adunarea noastră preoţească, ca noi întâi să le cunoaştem importanţa şi folosul. Moralitatea şi religiositatea obştească *dela noi* se îndrumă mai întâiu. E vocaţia noastră de mare valoare. Moralizatori publici mai sunt ei destui, înaintea şi în urma noastră. Şi influinţa noastră e paralizată, sau nemanifestată. Gazetarii profani încă nu declină vocaţiunea lor de moralizători publici. Dar între das-

călii morali sunt trei categorii şi gradaţiuni. Nu va strică să-i cunoaştem. Sunt dascăli morali empirici, legalişti şi spirituali. Nu-i mai socotim pe demagogii populari, prorocii cei falşi, cari n'au urechea îndreptată spre cuvântul lui D-zeu ci spre adâncul glasului obştesc, cari încurajează prejudiţiile şi alintează dorinţele cele păcătoase ale mulţimii. Demagogul nu caută să înveţe şi să ajute, ci să se vâre ca parazitul sub pielea mulţimei. Dascălul empiric observă vieaţa şi din observările lui deduce anumite maxime etice. Anumită conduită aduce bogăţie, tihnă, fericire, o numesc bună, care înlătură acestea o numesc rea. Ei cunosc unele norme, dar nu cunosc principii. Normele lor chiar şi legaliştii le condamnă uneori de neînţelepte şi de necorecte. Legaliştii, fie din experienţă, fie din observaţie stabilesc anumite legi de vieaţă, pe cari le sprijinesc pe anumite autorităţi, umane sau divine. Virtutea, după concepţia lor e supunerea faţă de lege — fără alte consideraţii.

Dascălul spiritual e superior faţă de cei doi amintiţi. El se întreabă: Pentruce s'a promulgat cutare lege, pentruce o susţine Biserica, pentruce o propune D-zeu? El socoteşte, că legile lui D-zeu sunt însaşi natura lui D-zeu şi legile lui D-zeu sunt şi legile omului, pentrucă e făcut după chipul şi asemănarea lui D-zeu. Autoritatea legii o consideră totdeauna internă, iar nu externă.

Dascălul empiric condamnă pe legalist, că e dogmatic, pe spiritual că e vag şi mistic.



Legalistul impută empiricului că e fără autoritate şi neştiinţific, spiritualului că e individualist şi mistic. Iar dascălul mistic are drept să-i critice pe amândoi, pe empiric că înlocueşte prudenţa cu virtutea, iar pe legalist că pune în locul vieţii spontane de iubire supunerea de frică.

Să cetim numai cu atenţiune Proverbele şi Eclesiastul şi ne vom convinge că empiricii nu sunt numai de azi, ci foarte vechi.

«Sprijineala omului necredincios în necazul tău e ca măseaua scorburoasă ca şi piciorul cel scrintit — detestând ajutorul deaproapelui. Aştepţi să te saturi în ea şi în toată clipa te poţi trezì cu o fulgerare în gură, sau vrei să duci povara din spate şi piciorul scrintit te doboară la pământ». Aceasta ţi-o repetă şi prudentul de azi, care te face atent cu cine să te însoţeşti.

Sau să ascultăm şi pe Ecleziastul VII 17—18: «Nu fii prea drept, nici să ajungi prea înţelept — de ce ţi-ai eşì din fire, nici prea imoral, nici prea prost — de ce să mori cu zile».

Concluzia satirică a Regelui Solomon sună: Fi numai atâta de virtuos cât cere opinia publică din vremea ta, mai mult decât atâta e periculos, mai puţin e fatal.

Dar astfel de enunţiaţiuni nu trebue să fie dătătoare de măsură pentru noi preoţimea, cari vrem să fim altfel de dascăli, decât empiricii.

*Nu fi prea drept?* Este aceasta vrednică maximă care să se proiecteze în faptele şi judecăţile noastre? Se pare că acest sistem de pru-

denţă apasă mult în cumpănă în biserica noastră democrată, la tot cazul spre compromiterea democratismului. Acest empirism şi pentru probleme spirituale bisericeşti crează numai soluţii de jumătate şi fărîme de reforme.

Laicizarea instituţiilor noastre se constată şi de personalităţi foarte marcante din sânul bisericii, e un fenomen caracteristic, care trebue pe noi preoţimea să ne deştepte şi să facem loc, pentru regenerarea vieţii sufleteşti obşteşti, soluţiilor întregi ale problemelor mari vitale din vieaţa bisericească.

Şi acum să reasumez făcând încheierile principale:

1. Să se introducă cursuri de Dumineca sistematice, pentru tinerimea adultă, propunându-se Sfânta Scriptură după principiile indicate, sau alte principii corespunzătoare în toate parohiile.

2. Să se iniţieze societăţii religioase pentru mame şi seniori.

3. Să se introducă prestarea examenelor de pietate pentru absolvenţii şcolii de Dumineca şi a celei biblice înainte de a întrà cineva în şirul parohienilor — spre care scop pe lângă Preasfinţiţii Arhierei să se institue organe speciale cu această destinaţie importantă.

4. Bărbaţi competenţi de ştiinţă să pregătească manuale corespunzătoare şcolii de Dumineca — să se tipărească la Tipografia Arhidiecezană şi să se pună la dispoziţia elevilor pe preţ mic.

Iar preoţimea abandonând sistemul *predicelor* vehemente în contra diferitelor viţii, să ne angajem cu toată însufleţirea creşterii sistematice religioase a tinerimei şi a poporului nostru. Căci ceeace se cere aici e numai o fărîmă din ceeace îndeplinesc alţi preoţi în aşa numita: Misiune internă religioasă, care dăinueşte de mult în alte biserici şi este forţa cardinală a preoţilor. *Tr. Scorobeţiu.*

---

## AMELIORAREA DOTAŢIUNII PREOŢILOR NOŞTRI.

Cu chestiunea aceasta ne-am ocupat mai pe larg într'un articol publicat în numărul 7—8 din acest an al «Revistei Teologice», în care am arătat fazele prin cari a trecut dotaţiunea preoţimii noastre până în prezent, cum şi împrejurările cari reclamă astăzi în mod imperios ameliorarea ei. Tot atunci aminteam şi de repeţitele promisiuni ale guvernului actual, că va face această ameliorare din visteria ţării şi că proiectul de lege referitor la ea e deja gata spre a fi prezentat cât mai curând parlamentului.

Faţă de aceste promisiuni ale guvernului, presupunând că ele aveau să fie aplicate cu dreptate şi faţă de preoţimea noastră, ni-se impuneà o atitudine de aşteptare şi în acelaş timp de pază, ca nu cumva, prin ajutorul la care avem şi noi acelaş drept ca

și preoțimea altor confesiuni, să ni se vateme drepturile autonome ale bisericii și postulatele juste ale preoțimii noastre. Dar din această atitudine de așteptare a dreptății și pentru noi ca și pentru alții, am fost mișcați prin niște știri îngrijitoare colportate prin publicistică și cari ne prevesteau o nouă nedreptate pe cale a ni-se face îndeosebi nouă, preoțimei ortodoxe române.

Ce s'a întâmplat?

In sezonul mort pentru ziaristică al lunilor de vară, câteva ziare ungurești și după ele și cele românești au adus știrea, că dela ameliorarea dotațiunii preoțești, contemplată a se face prin acordarea de cvincvenale, vor fi exchiși acei preoți, cari au o cvalificație mai inferioară de 8 clase liceale. Cum majoritatea covârșitoare a preoților noștri, din cauza lipsei de mijloace și a împrejurărilor grele de studiu, are numai o astfel de cvalificație, știrea amintită a stârnit amare nemulțumiri în sânul preoțimii noastre. Și cu drept cuvânt! N'a fost destul că în anul 1898, când s'a adus prima lege de congruă, preoțimei noastre i s'a făcut o mare nedreptate, acum la această nedreptate e vorba să se adaugă și o a doua. N'a fost destul că atunci s'au creat două gradațiuni de întregire a venitelor; până la 1600 cor. preoților cu 8 clase liceale și până la 800 cor. celor cu clase mai puține, evident, pentruca preoțimea noastră în majoritatea ei covârșitoare să poată fi așezată în clasa a doua, acum se spune că această nedreptate, în loc ca să fie ștearsă, va fi confirmată din nou și că preoții neîndreptățiți atunci pe jumătate, la noua ameliorare pusă în perspectivă vor fi neîndreptățiți pe de-antregul. Prin aceasta a doua nedreptate ar fi loviți mai ales preoții din parohiile mici și mai sărace sub raport material, deci tocmai acei preoți ai noștri cari au mai mare lipsă de ajutor. Cu timpul asemenea parohii ar ajunge să nu-și mai capete preoți, prin ceeace s'ar slăbì biserica și sentimentul religios-moral al poporului.

Dar, cum spun, știrea aceasta a fost răspândită numai de ziare, și noi nici până acum nu știm din izvor autentic, de este ea adevărată ori ba. Ce e drept, ea n'a fost desmințită direct, dar nici n'a fost confirmată dela locul competent. Dimpotrivă, bazându-ne pe niște mărturisiri ale contelui *Tisza*, ea pare a nu fi adevărată. In vorbirea prin care contele Tisza a deschis conventul de toamnă al bisericii reformate, ținut în Pápa, a spus din cu-

vânt în cuvânt următoarele: «cvincvenalele preoţimii sunt un lucru hotărît şi anume în aşa fel, că *fiecare membru* al corpului nostru preoţesc, *fără considerare la aceea că azi cum e dotat*, va primì cvincvenale și anume astfel, că pentru anul curent, fiecăruia care a servit mai mult de 5 ani, i-se cuvine un cvincvenal de 400 cor., iar începând cu anul viitor, preoţii cari au servit mai mult de 10 ani, vor primì cvincvenal de 800 cor.» Dacă contele Tisza e bine informat și dacă cuvintelor sale le dă înţelesul pe care-l exprimă, atunci şi preoţii cari au mai puţine de 8 clase liceale vor primì ameliorarea în rând cu ceilalţi. La alt loc al revistei reproducem întreagă partea referitoare la întregirea congruei din vorbirea contelui Tisza, ca cetitorii noştri să o comenteze înşişi. E rău, că în astfel de chestiuni, organele noastre superioare bisericești nu-și câștigă din bună vreme informaţiuni autentice, prin cari poate ar linişti preoţimea şi ar cruţa-o de agitaţii zadarnice.

*Consistorul mitropolitan*, apreciind situaţia precară ce s'ar creà preoţimei noastre, dacă s'ar adeverì svonurile îngrijitoare răspândite prin ziare, a făcut paşii necesari în chestia congruei. Despre aceşti paşi a raportat congresului, între altele, următoarele: «S'a înaintat *o reprezentaţiune la înaltul guvern pentru ameliorarea întregirilor dotaţiei preoţilor noştri* în măsura şi proporţiunea, în care vor fi împărtăşiţi preoţii celorlalte biserici din patrie, îndeosebi, pe lângă susţinerea gravamenului ridicat la timpul său *împotriva clasificării preoţimii în două categorii*, am cerut, ca ameliorarea contemplată prin adaus de serviciu să fie extinsă *şi asupra preoţilor noştri cu cvalificaţiune mai inferioară*. In afacerea aceasta va interveni şi *deputaţiunea* exmisă pentru regularea ajutorului dela stat».

*Congresul*, ocupându-se în sesiunea de curând încheiată cu chestiunea ameliorării dotaţiei preoţimii, a decis că: «ia act cu aprobare despre stăruinţa şi demersurile luate de consistorul mitropolitan pentru ameliorarea dotaţiunii preoţimii din mitropolie, *invitându-l totodată a continuà cu stăruinţele sale spre a da acestei chestiuni o soluţiune mulţămitoare*, şi anume, atât intrevenind la înaltul guvern pentru ameliorarea întregirii dotaţiei preoţimii noastre, în măsura şi proporţiunea în care vor fi împărtăşiţi preoţii celorlalte biserici din patrie, cât şi pentru îngrijirea de a se luà măsurile de lipsă pentru înfiinţarea şi sporirea fondurilor biseri-

ceşti în parohii şi prin zidirea de case parohiale, unde se iveşte trebuinţa».

Dacă aceste demersuri ale corporaţiilor noastre biariceşti vor obţineà rezultatul dorit, preoţimea noastră va fi satisfăcută. Nu cerem privilegii speciale pentru noi, ci cerem ca şi noi, preoţimea ortodoxă română, să fim trataţi cu aceeaş măsură de dreptate, care se aplică faţă de preoţii celoralalte biserici din patrie. Nu e numai o chestiune de ordin material, ci şi *o chestiune de demnitate* a bisericei şi a preoţimii noastre, ca să cerem acest lucru şi nu ne lăsăm desconsideraţi.

Aceste postulate ale noastre le va prezentà la locurile competente deputaţia exmisă de consistorul mitropolitan, în frunte cu toţi trei arhiereii noştri. Când vor apăreà aceste rânduri, poate se va şti rezultatul intrevenirii acelei deputaţiuni. Dacă în privinţa proiectatei ameliorări a congruei va primì asigurări mulţumitoare, că adecă acea ameliorare se va face şi pentru preoţii cu mai puţin de 8 clase liceale, atunci va trebuì să se întrepună cu toată stăruinţa, ca să se şteargă clasificarea preoţimii în cele două categorii de întregire a venitelor, prin care clasificare preoţii noştri au fost nedreptăţiţi. Se va spune că la sporirea salariilor învăţătorilor, notarilor şi a tuturor funcţionarilor publici nu s'au făcut categorii diferite de plată pentru cei cu mai multă şi pentru cei cu mai puţină cvalificaţie, ci precum li-s'a cerut muncă la fel, aşa li-se dă şi plată la fel; prin urmare nu e just ca numai faţă de preoţi să se procedeze în alt chip. Şi nu e lucru just să se procedeze în acest chip mai ales faţă de preoţimea bisericei noastre, care veacuri întregi a fost ţinută într'o stare de asuprire şi nu s'a putut reculege dintr'odată din urmările acelei asupriri, dar cu toate acestea ea aduce astăzi statului servicii cel puţin tot atât de importante, prin opera ei de educaţie a poporului, ca şi preoţimea bisericilor privilegiate de mai înainte. Dacă statul a acceptat astăzi principiul egalei îndreptăţiri faţă de bisericile dintr'ânsul, atunci trebue să-şi aducă aminte cu regret de nedreptăţile de mai înainte şi să-şi deà silinţa să le repare faţă de aceia, pe cari i-a neîndreptăţit. Ori, dacă guvernul voieşte ca prin legea de congruă să îndemne pe preoţi să-şi câştige cvalificaţie completă din şcolile secundare, atunci să normeze în acea lege că *pe viitor* se vor întregì veniturile până la suma maximală *numai*

acelor preoţi, cari vor aveà cualificaţie de 8 clase liceale. Aceste postulate juste suntem datori să le accentuăm până ce vor fi luate în considerare.

Dar străduinţele noastre trebue să le punem şi în ceealaltă direcţie indicată în concluzul congresului: să ne îngrijim şi de *mijloace proprii*, din cari la vreme de strâmtoare să ne putem susţineà preoţii. Biserica noastră în tot trecutul ei s'a susţinut prin puterile proprii. Aici zace meritul şi tăria prin care ne impune acel trecut. La principiul susţinerii *prin noi înşi-ne* nu e permis să renunţăm nici azi. O biserică, ca a noastră, care se poate mândrì că a trăit prin puterile ei şi care s'a menţinut secole întregi, chiar în mijlocul asupririi, numai prin dragostea cu care au ocrotit-o credincioşii ei, o astfel de biserică nu e permis să-şi lege soartea de factori externi. Drept aceea, unde încă nu s'au înfiinţat, să se înfiinţeze cât mai îngrabă fonduri prin parohii, iar pe lângă vlădicii, fonduri centrale, pentru o rea eventualitate. Dacă s'ar fi iniţiat acest lucru înainte de aceasta cu 50—60 de ani, astăzi cred că n'am aveà de ce să ne temem. Să ne îngrijim măcar acum, ca nu cumva peste alţi 50—60 de ani să ne blasteme urmaşii noştri de atunci, că nu ne-am împlinit datorinţa şi nu ne-am cugetat şi la viitor. Legile de azi se schimbă uşor dintr'un extrem într'altul; nu sunt legi pe cari să le scrii pe lespezi de metal. Nu cumva vre-o astfel de schimbare să ne aşeze într'o situaţie precară, din care noi n'am puteà eşì prin proprie ajutorare. Bine să ne gândim la acest lucru, căci merită mai multă importanţă decât i se dă de regulă.

***Nichita Albu.***

# DIN LUCRĂRILE SF. SINOD AL BISERICEI DIN ROMÂNIA.

In sesiunea extraordinară a sf. Sinod din 12 Martie a. c. s'au comunicat candidaţii aleşi de guvern, pentru împlinirea locurilor vacante de arhierei. După ceremonialul obicinuit şi după mulţămitele exprimate reciproc de P. S. membrii şi Ministrul de culte, sinodul recunoaşte pe noii arhierei. Singur chestiunea întroducerii în călugărie a păr. Al. Petrescu, care erà preot de mir, a trezit o discuţie până-ce s'a stabilit datoria de a merge întâi la mănăstirea Neamţu, şi a se supune noviciatului, pentru-ca apoi să fie tuns în schima monahală.

Sesiunea de primăvară s'a deschis în 15 Maiu. A fost un prilej de manifestare a bucuriei pentru liniştirea valurilor, ce au turburat adânc vieaţa bisericei şi a neamului din ţara românească. Din desbaterile şedinţelor publicate în «Bis. ortod». Nr. 4, ştim, că Sf. Sinod a cedat biserica Sf. Nicolae din Capitală Coloniei Albaneze pentru a-şi face aici slujba bisericească. S'au luat măsuri să se imprime înt'run volum toate legile şi regulamentele privitoare la biserică, începând dela 1872, anul înfiinţării Sf. Sinod. Pilda aceasta, şi mai mult, lipsa atât de simţită şi la noi ar trebuì să determine şi autorităţile noastre bisericeşti să strângă la un loc regulamentele diferite ce sunt în vigoare pentru administrarea lăuntrică şi conducerea vieţii bisericeşti şi însoţite de hotărîrile neabrogate ale diferitelor noastre corporaţii bis. să le tipărească pentru uzul oficiilor parohiale, protopresbiterale şi chiar consistoriale, ca să nu ne mai împedecăm des de neajunsul de a rezolvì chestiuni de aceiaş natură în mai multe feluri, după dispoziţii momentane, ci după anumite criterii bine stabilite. In acest scop de sigur se impune alcătuirea unui studiu de drept bisericesc propriu (special), care să aducă toate formele noastre de vieaţă constituţională în deplin acord cu canoanele bisericei ortodoxe şi cu diferitele ei hotărări rămase obligătoare. Un atare studiu de sigur ar aveà darul de a readuce constituţionalismul nostru de acum la noima adevăratului constituţionalism bisericesc, care nici cum n'a putut să existe în gândul creatorului său aşa cum noi azi îl practicăm, că adecă până şi subtile chestiuni duhovniceşti le facem pendente de sinod şi congres, cari în temeiul spiritului adevărat al bisericei creştine nu pot fi decât corporaţii administrative. O bună guvernare a vieţii bisericeşti nu se poate face fără cunoaşterea amănunţită a legilor ei. Şi în acest scop ar trebuì să le avem la îndemână după un sistem şi cu o tălcuire dreaptă şi îndrumătoare. Cu aceasta s'ar puteà încheià oarecum capitolul preocupărilor de până acum a bisericei noastre oficiale, care a fost absorbită de problemele de organizare şi administrare şi s'ar puteà ridicà pe planul întâi pentru viitor problema păstoririi duhovniceşti, problema educaţiei religioase-morale a credincioşilor, problemă negleasă până acì, dar cerută imperativ de duhul vremii.

Sf. Sinod a desbătut între altele şi chestiunea iconografiei bisericeşti atât de importantă din punctul de vedere al educaţiei religioase mai ales pentru popor. Şi osândindu-se abuzurile cu icoane străine de ritul şi spiritul bisericei ortodoxe româneşti, s'a detras însărcinarea «Librăriei naţionale din Bucureşti» şi s'a lăsat pentru viitor vânzarea icoanelor precum şi împodobitul lor pe seama Tipografiei Cărţilor bisericeşti. Desfacerea se va face prin comune de societăţile preoţeşti în profitul văduvelor şi a orfanilor clerului. Cum nici la noi nu se găseşte un depozit bine provăzut cu tot felul de icoane după cerinţele bisericei noastre, de dorit ar fi ca librăriile din centrele episcopeşti să intre în legătură cu Tipografia Cărţilor bis. şi să aducă în depozit permanent icoanele aprobate de Sf. Sinod. De altă parte să se aibă grija ca preoţimea satelor în «grupurile religioase» mai bine zis în *cercurile preoţeşti,* să facă obiect de preocupare chestiunea şi să stărue a pune capăt cumpărării icoanelor de târguri şi în locul acestora să răspândească prin casele creştinilor reproducerile autorizate de biserică, după pictura celor mai buni pictori bisericeşti români, câtă vreme acum se pot găsi cu preţuri modeste în editura Tipografiei Cărţilor bis. Şi aceasta ar fi unul din principalele mijloace de educaţie religioasă a poporului, de care noi preoţii satelor zilnic ne preocupăm.

Chestiunea zidirii unui adăpost şi a unei biserici româneşti la Ierusalism a preocupat de nou Sf. Sinod, dar fără să i-se dea o deslegare. D. Teodor T. Burada, preşedintele comitetului pentru zidirea unei biserici române monumentale în Sf. Cetate, raportează, că a cumpărat un loc şi cere binecuvântarea pentru a strânge mijloacele de lipsă. In Sf. Sinod s'au ivit însă îndoieli cu privire la modul de cumpărare a locului. Legile otomane nu îngădue să se cumpere pământ pe numele unui român, aşa locul l-a cumpărat un arab, care să-l transmită pe numele comitetului. Cum însă Sf. Sinod a încuviinţat cumpărarea şi a dat mijloacele are nedumerirea că s'ar transmite pe numele comitetului şi nu pe a Sf. Sinod. S'au cerut deci actele referitoare la cumpărare, şi peste tot actele, ce justifică întrebuinţarea banilor ridicaţi dela Sf. Sinod de comitet, s'a cerut planul locului cumpărat, apoi asigurarea arabului că tot neamul lui nu va pretinde vreun drept asupra locului, iar el însuşi renunţă la dreptul de cumpărător, şi când toate actele vor fi în bună regulă Sf. Sinod va îngriji şi de mijloacele de zidire, regulând şi chestia pantahuzei (colectei). Şi cu acestea s'a trecut la ordine.

Cântăreţii bisericeşti în congresul lor ţinut la Bucureşti 1911 şi-au fixat doleanţele pe care preşedintele Congresului acum le-a înaintat Sf. Sinod spre a fi considerate. Sf. Sinod a aflat de drepte cererile cântăreţilor şi a hotărît să mijlocească la Guvern pentru sporirea salariilor, a dreptului de gradaţiune, acordarea dreptului de pensiune, reducerea terminului de armată la un an, înscrierea lor ca alegători în colegiul al III-lea, dreptul de a fi aleşi în consiliul comunal, dreptul de a fi secretari la băncile populare, la cooperative, agenţi

sanitari, etc. Noi nu avem putinţa să dăm astfel de răsplătiri cântăreţilor bisericeşti. Dar în schimb avem şi noi datoria ca biserică, să îngrijim de creşterea ***cântăreţilor bisericeşti.*** Abia sporadic s'a încercat prin vreo două centre protopopeşti înfiinţarea de şcoale pentru cântăreţi. Indrăznesc să fixez aici o părere. Mânecând din împrejurările vitrege între cari trebue să ne susţinem vieaţa religioasă culturală tot mai strâmtoraţi, crearea unor noi slujbaşi bisericeşti se impune, după-ce cei şcolari — învăţătorii — ni-se duc rând pe rând în neputinţa parohiei de a ţineà şcoala, ori în neputinţa învăţătorului de a se păstrà pe sine pentru idealul neamului. Perderea lor trebue suplinită. Şi substituirea nu e suficientă prin preotul însărcinat cu catehizarea. Ii mai trebue un ajutor şi acesta poate fi foarte bine cântăreţul bisericei. Aşa gândesc eu o deslegare: Pe lângă seminariile noastre să se înfiinţeze un ***curs de cântăreţi,*** cu menirea de a da deocamdată măcar parohiilor lipsite de şcoală confesională un cântăreţ ***pregătit,*** care să poată şi ***propune*** cântările bisericeşti. Prin catehizarea preotului, cu care s'ar pune în legătură instrucţia necesară elevilor în cele ce nu li-se împărtăşeşte în şcoală străină, şi prin ajutorul obligător al cântăreţului, al vechiului nostru ***dascăl,*** în instrucţia cântărilor, a ritului, a textelor şi rugăciunilor rituale etc. s'ar puteà suplinì cu folos lipsa învăţătorului confesional. Cântăreţul şi-ar ţineà locul de cel mai ales la strană, având aptitudinea necesară cultivată la cursul de care e vorba, ar alcătuì modeste coruri de plugari şi în genere ar puteà fi mâna dreaptă a preotului în parohie, căutându-se bine înţeles a i-se da şi retribuţia cuvenită după puteri. Pe lângă venitele de cantor i-s'ar încredinţà purtarea sarcinei de epitrop, şi când vom aveà şi noi bănci săteşti, o funcţie la această bancă, care nu mai poate întârzià multă vreme, dacă vrem să împedecăm devalvarea materială a ţăranului nostru, care mai mai şi-a pierdut capul de mulţimea datoriilor la atâtea bănci. — Iacă aşa am puteà aveà fără multe jertfe şi fără a pune sarcini pe popor, un om, care în parte ar substituì pe învăţătorul confesional, acolo unde nu mai e, şi ar înălţà prestigiul serviciilor religioase în folosul vieţii sufleteşti a oamenilor şi acolo, unde mai este şcoală şi învăţător, până când le vom mai puteà numì ale noastre!

Ţinând seamă de vieaţa sufletească a poporului nostru, îngrijirea aleasă ce se dă cântăreţilor bisericeşti în Ţara românească îşi are rostul său adânc, pe care se pare noi încă nu-l înţelegem.

Despre alte obiecte desbătute în Sf. Sinod altădată.

Preot ***P. Moruşca.***

# DINTR'O SCRISOARE A UNUI PREOT DE-AL NOSTRU DIN AMERICA.

Părintele *Ilarie Sârb*, trimis ca preot la credincioşii bisericei noastre din America, într'o scrisoare adresată unui prietin al Sfinţiei Sale de aici, ne destăinueşte năcazurile şi greutăţile pastorale cu cari au să lupte preoţii noştri de pe celalalt continent. Punându-ni-se la dispoziţie această scrisoare, reproducem din ea câteva părţi mai interesante şi cari ne lasă să pătrundem în vieaţa sufletească a credincioşilor bisericei noastre emigraţi în America. Intre altele părintele I. Sârb scrie următoarele:

«Noi preoţii români din America avem aici o misiune cu mult mai grea ca cei de acasă. Noi trebue să grijim, ca acei Români — năcăjiţi, — cari au venit aici să-şi câştige o coaje de pâne pe care acasă nu o pot câştigà, să meargă acasă în satul lor, la soţiile lor, la părinţii lor, cu acelaş suflet cu care au plecat de-acasă; trebue să grijim ca să nu ducă de aici şi acasă germenele ucigător şi distrugător al tuturor boalelor sociale din aceasta ţeară liberă.

Şi lucrul acesta este greu şi, Doamne, cât avem noi de suferit aici dela mulţi, pentrucă apărăm, *numai noi singuri, 4—5 preoţi,* evangelia românească, credinţa strămoşilor noştri şi sufletul alor 150 de mii de Români adunaţi şi conglomeraţi din toate părţile lumii — aici.

Aici e ţeara libertăţii! Aici sunt bani mulţi şi ştì, că unde sunt bani mulţi, sunt şi multe dorinţe şi ispite şi deci multe păcate. Şi durere, că unii din Românii noştri înţeleg numai partea rea a libertăţii de aici; şi aceia sunt aici socialişti, baptişti, cărora nu le trebue preoţi, voiesc să stârpească de pe pământ rădăcina tămâiei şi detronează toate consistoarele din lume ş. a. Aceştia însă sunt puţini şi numărul lor, în urma modestului nostru zel preoţesc, începe a se micşorà.

Masa mare a Românilor însă este tot cam aşa ca cei de acasă, cu puţine modificări.

Închipueşte-ţi: Din înfundătura cutărui sat de munte din Ardeal sau Bucovina, nemaiputând suportà greul vieţii de acolo, porneşte un flăcău, sau un tată de familie tinăr în America, ca să câştige bani să-şi susţină părinţii sau familia de acasă.

Ajunge aici într'o lume străină sufletului lui, cu alte obiceiuri, cu altă atmosferă socială şi cu mulţi bani. Sufletul lui de om tinăr luptă cu multe ispite şi este înclinat cătră multe rele. Bea cam prea mult, înjură pe Dumnezeu, îşi uită de biserică şi aţâţat de alţii sufletul lui primeşte cea mai nouă axiomă socială: Jos cu domnii! Jos cu nădrăgarii! Jos cu aristocraţii noştri români din America! Aici în America clasa aristocraţilor o formăm noi cei 8 preoţi româneşti. Vezi Doamne, noi aristocraţi, când, dacă nu tatăl nostru, apoi desigur moşul nostru a umblat în cioareci şi opinci, şi nu în coif şi zale!

Şi vezi, acest român american care mai strigă la câte un chef: jos cu nădrăgarii! totuş vine la sf. biserică, ascultă cu smerenie slujba, dă o lumină să ardă pentru sufletul răposatei sale mame şi plăteşte o slujbă pentru păcatele şi fărădelegile lui. Şi când spui acestui flăcău, în predică, că noi Românii nu am venit aici de sburdaţi, nici ca să ne petrecem, ci ca să câştigăm ceva, ca să putem fi de ajutor celor de acasă, şi când le spui, că pe când noi aici mâncăm în fiecare zi carne, bem bere şi ne îmbrăcăm în haine cu 40 dol., nevestele, părinţii şi copiii noştri de acasă mânâncă mălai, mânâncă carne numai atunci când sau e găina beteagă, sau Românul beteag şi nu mai birue dările, nu au cu ce se îmbrăcà, şi doară şi lor le este frig şi foame. Pe când noi suntem îmbrăcaţi ca domnii şi avem chiar şi dinţi de aur în gură, pe atunci copilaşii, nevestele şi părinţii noştri nu au pe ce îşi cumpără opinci şi un cojocel; — şi când aminteşti acestui român toată tragedia vieţii noastre de oameni năcăjiţi, cari au trebuit «să luăm lumea în cap» ca să putem trăi, acel român îşi aduce în acele momente aminte, că, da, bea prea mult, înjură pe Dumnezeu şi a uitat de biserică şi de slujba lui Dumnezeu, şi-a uitat de nevasta lui care se chinuie acasă cu 4 copilaşi mărunţi; flăcăul îşi aduce aminte de satul lui, de casa părinţilor lui, de neputincioasa sa mamă care nu are nici un ajutor, nu mai are pe nime numai pe cel rătăcit pe aici, îşi aduce aminte de seninătatea şi nevinovăţia petrecerilor lui de acasă, de nopţile cu lună senină, când el nu mergeà la «salon» (birt) sau la teatru, ci mergeà cu boii la păşune de iarbă verde şi înrourată, şi gândindu-se la toate acestea sufletul lui se înmoaie ca ceara acolo în faţa altarului şi a preotului, care i-a amintit acestea şi bietul român începe a vărsà cele mai curate şi mai sfinţite dintre toate lacrimile!

Acest Român va beà poate şi mai departe, dar nu va mai înjurà pe Dumnezeu, îşi va face cruce când va auzì clopotele bisericei sale, nu va mai urî fumul de tămâie, nici preoţii, nici consistoarele şi se va gândì mai des şi mai serios la starea celor dragi, dar totuş săraci de acasă.

Cam aceasta este, iubite frate, starea sufletească a poporului român din America.

Noi preoţii de aici avem foarte mult de alergat în diferitele oraşe ale bisericei, ca să îndeplinim trebuinţele sufleteşti ale credincioşilor noştri. Eu sunt numai de 7 luni aici, dar am avut multă mângăere sufletească, văzând că totuş românii de aici în majoritatea lor covârşitoare ţin şi cinstesc preoţii ca şi acasă.

Mai ales când te duci într'un oraş unde nu au mai văzut preot de mult, te aşteaptă cu cea mai sinceră şi mai curată bucurie. Fie zi de lucru, pentru ei venirea preotului este sărbătoare; sufletul lor de creştini este sfârşit, este însetat după slujbă românească, după rugăciune, după miros de busuioc şi tămâie, căci nu au mai «văzut preot de 2—3 ani de zile». Şi când le predici acestor oameni, îţi sorb cuvintele şi când le aminteşti de datorinţele lor faţă de Dumnezeu, faţă de sufletul lor şi faţă de cei de acasă, pe cari ei nu le-au prea ţinut, se căesc şi plâng ca copii.

Am primit o scrisoare dela un cioban din statul Montana din «Wild-West-ul» Americii (cam ca Parisul de Sibiiu depărtare) în care îmi scrie ca să-i trimit sfintele Paşti, că de 5 ani este în America şi nu a mai auzit slujbă, nici nu «a văzut preot» nici nu a luat Paşti, dar să i le trimit cu două săptămâni înainte, ca să le aibă pe sărbători, pentrucă el este păcurar la o turmă de mii de oi şi locueşte pe câmp. Mă roagă apoi să-i trimit şi puţină tămâie şi un fir de busuioc sfinţit şi să obligă că va plătì cât cer.

Vezi, iubite amice, sufletul însetat al acestui cioban din Montana: Aici s'ar puteà zice că sufletul acestuia doreşte biserica «ca cerbul apa limpede a izvorului».

Şi am încă foarte multe exemple de aceste, care îţi înalţă sufletul şi inima.

Dară nu mai aduc exemple de aici, căci ar trebuì prea mult spaţiu şi timp şi timpul nostru este măsurat, ştii ca la englezi: «*Times es money*», dar recapitulez în câteva cuvinte: Vezi tipul românului de aici care strigă câte odată «jos cu Domnii!» totuş se doreşte la biserică, îţi trimite bani ca să-i ceteşti o deslegare pentru păcatele lui, să faci o liturghie pentru părinţii sau nevasta şi copiii lui, îi trebue sfintele Paşti, ar dorì barem să vadă un preot românesc, îi trebue tămâie şi ar dorì să mai simtă odată mirosul de «busuioc sfinţit». — Aşa e că sufletul acestor oameni nu este pierdut pentru biserica noastră; aşa e că aceşti oameni nu vor devenì nici socialişti, nici anabaptişti, ci sufletul lor este cel mult înţelenit într'un pământ roditor, pe care dacă îl cultivi şi desţăleneşti, dă roade din belşug ca ori şi ce pământ care nu a fost lucrat şi exploatat?.. Ţi-am scris cele premerse, iubite amice, ca să vezi cum e poporul pe aici.

Avem apoi aici şi o pătură pretinsă de cărturari şi inteligenţi; din asta fac parte: cocişi de prin România, hamali de gări, portari, foşti lachei din România, apoi câte un scriitor de cancelarie de pe la noi, câte un vicenotar suspendat pentru furt, câte un puşcăriaş de prin Gherla, birtaşi scăpătaţi şi comercianţi bancrotaţi, cu un cuvânt oameni cam certaţi cu legile civile şi morale a ţărei naşterii lor.

Aceşti «inteligenţi» sunt aici grozavi. Şi cu aceştia avem noi mai mult de furcă, pentrucă ei au şi «*pressa lor*». Aceşti oameni sunt certăreţi, ambiţioşi, le place să ajungă preşedinţi sau alţi funcţionari pe la cele 58 de societăţi româneşti de aici, le place să poarte la petreceri şi şedinţe cocarde şi exarpe naţionale uriaşe, le place să stee în fruntea meselor, le-ar plăceà ca preoţii să se facă «per tu cu ei» iară de nu vrei eşti «un mitocan Domnule!», un marţafoiu, un «individ»... ...chiar... le place să meargă în trăsuri şi automobile, dar mai cu seamă le place grozav *să ţină discursuri* «înflăcărate» *contra* ..... şi contra tuturor duşmanilor văzuţi şi nevăzuţi ai «mamei naţiuni».

Din cele scrise de părintele I. Sêrb se vede, că preoţii noştri din America au să întâmpine multe năcazuri, dar în schimb

au şi multe bucurii şi mângăieri de părinţi duhovniceşti. Credincioşii noştri ajungând în vârtejul vieţii de acolo sunt expuşi la multe ispite, şi numai prin o păstorire plină de iubire şi devotament vor puteà fi scăpaţi de cădere. De aceea, Consistoarele noastre trebue să aleagă bine pe apostolii pe cari îi trimit ca să întărească în credinţă pe credincioşii noştri de acolo, ca aceştia întorcându-se acasă, să nu importeze tot felul de idei şi rătăciri primejdioase pentru vieaţa noastră bisericească şi naţională.

## LUPTELE SÂRBILOR DIN TURCIA PE TERENUL BISERICESC.

In aceste timpuri furtunoase, când îngerul morţii seceră în peninsula balcanică mii de vieţi omeneşti şi când, după vorba regelui Ferdinand al Bulgariei, se poartă «cruciata» secolului al XX-lea, e de interes să cunoaştem nizuinţele popoarelor ortodoxe de acolo pe terenul bisericesc. In cele următoare dăm câteva informaţii, după revista «*Internationale Kirchliche Zeitschrift*», asupra tendinţelor bisericeşti ale Sârbilor de a reînvià patriarhatul dela Ipec. Informaţiile sunt datorite lui Iordan Ilici, colaboratorul sârb al numitei reviste.



«Când au venit Turcii în peninsula balcanică, au aflat, afară de patriarhatul ecumenic dela Constantinopol, încă două biserici autocefale slave: cea bulgară de Tirnowo şi patriarhatul sârbesc de Ipec, pe lângă patriarhatul grecesc de Ochrida. Cea dintâi biserică care şi-a perdut independenţa, a fost cea bulgară. După cucerirea statului bulgar prin Turci, la anul 1303, patriarhatul ecumenic a suspendat independenţa bisericii bulgare şi episcopiile ei le-a luat sub jurisdicţia sa, la anul 1402. Starea aceasta a durat până la 1870. In anul acesta biserica bulgară s'a despărţit de patriarhat, reînfiinţând patriarhatul de Tirnowo, pe lângă toate protestările patriarhatului ecumenic şi în contra legilor bisericeşti, cari spun că «Numai state independente pot aveà biserici autocefale». Patriarhatul ecumenic nu puteà recunoaşte ca legală autocefalia bisericii bulgare. După războiul ruso-româno-turc, în tratatul dela San-Stefano din Februarie 1878 s'a pus bază Bulgariei şi prin aceasta s'a pregătit terenul pentru o biserică autocefală. Patriarhatul sârbesc de Ipec n'a fost desfiinţat şi nici n'a fost incorporat de patriarhatul ecumenic. Turcii au ocupat ţările sârbeşti de pe teritorul patriarhatului de Ipec la 15 Iunie 1389, dar au lăsat biserica în pace. Dar îndată, după căderea capitalei sârbeşti Smederewo şi după desfiinţarea totală a statului sârbesc urmată la 1459, Turcii au desfiinţat patriarhatul de Ipec, alăturându-l la cel de Ochrida.

Nemulţumirea cu regimul turcesc s'a lăţit tot mai mult în sânul poporului sârbesc. Iar când nemulţumirea a pătruns şi în massele mari ale poporului şi când ideile de libertate au devenit tot mai clare şi mai puternice, o instituţiune sârbească a încheiat cu Turcii un compromis foarte favorabil, a cărui urmare a fost reînoirea patriarhatului de Ipec, la anul 1557. Meritul principal la realizarea acestui tractat l-a avut marele vizir Mechmed Socolovici, un Sârb din Bosnia. Ca prim-patriarh al patriarhiei reînviate a fost numit fratele lui Socolovici, călugărul Macarie. Patriarhatul a cuprins, afară de mici excepţii, aproape toate ţările sârbeşti şi el a fost singura organizaţie care a îmbrăţişat întreg poporul sârbesc. Cam la două sute de ani după aceea ambele patriarhate: şi cel sârbesc de Ipec şi cel grecesc de Ochrida, au fost desfiinţate din nou prin un ferman al Sultanului din anul 1766. Ambele au fost unite cu biserica mamă, cu excepţiunea diecezelor Carlovițului din Ungaria şi Cetinje din Montenegro, cari au devenit biserici autocefale. După revoluţia a doua sârbească din anul 1815, Sârbia şi-a câştigat independenţa politică, iar după înlăturarea episcopilor greceşti şi pe cea bisericească la a. 1831. Dacă numărăm şi bisericile din Bosnia, Herţegovina şi Dalmaţia, atunci avem astăzi 6 biserici sârbeşti: 3 în Austro-Ungaria, 2 în Sârbia liberă şi una în Turcia.

In timpul mai nou, de când Grecii şi Bulgarii stau în tratative pentru a aduce o apropiere între bisericile lor şi de când au păşit la o acţiune comună în Macedonia, în presa sârbească se vorbeşte tot mai mult despre despărţirea bisericii sârbeşti din Turcia dela patriarhatul din Constantinopol şi despre reînfiinţarea patriarhatului de Ipec. Dorinţa aceasta după despărţire s'a mărit şi mai mult prin nemulţumirea poporului cu regimul bisericesc. După revista bulgară «Zerkoven Wjestnik» Nr. 1 şi 2, patriarhatul a poruncit ca biserica sârbească din oraşul Kicevo să fie predată Grecilor. O nemulţumire şi mai mare a stârnit în timpul mai nou hirotonirea arhimandritului Dosici de episcop, în contra voinţei poporului. Ziarul sârbesc «Stampa» (pressa) într'un articol despre «Patriarhatul sârbesc» a spus «că reînfiinţarea patriarhatului dela Ipec nu atârnă dela Greci, ci dela Turci, şi că, precum prin un ferman al sultanului a fost desfiinţat, tot aşa, prin un alt ferman al sultanului poate fi înfiinţat din nou. Numai o biserică autocefală sârbească în Turcia — căci celelalte naţiuni o au [1] — va puteà asigurà interesele sârbeşti».

Starea actuală a bisericii sârbeşti din Turcia e următoarea: In anul 1892 au ajuns Sârbii cu regimul turcesc la o învoială, conform căreia s'a hotărît că, în episcopiile sârbeşti din Turcia, mai ales în Skoplje şi Prizren, numai candidaţii aleşi de poporul sârbesc vor puteà fi episcopi. Dreptul acesta al poporului sârbesc l-a recunoscut şi patriarhatul ecumenic şi l-a respectat până acum. Acum însă, după cum spun ştirile din urmă, vreà să şteargă cu totul acest drept, sau cel puţin să înlăture candidaţii.

[1] Afară de macedo-românii. (N. Red.)

Regimul turcesc şi-a revocat privilegiile acordate deja poporului sârbesc referitoare la inspecţiunea şcolară şi la numirea învăţătorilor ceeace a avut ca urmare un conflict între mitropolitul Nicefor din Prizren cu regimul turcesc. După o luptă lungă mitropolitul Nicefor a trebuit să cadă, fiindcă patriarhatul ecumenic n'a voit să-i steà într'ajutor în această luptă dreaptă. Urmarea a fost că Nicefor şi-a înaintat demisia, care a fost primită cu mare bucurie. Patriarhatul ecumenic, conform compromisului mai sus amintit, ar fi trebuit să sfinţească de episcop pe unul din candidaţii sârbeşti.

«Guvernul din Belgrad» — precum scrie revista rusească «Zerkownij Wjesnik» Nr. 2 — a destinat pentru scaunul acesta pe candidatul poporului Bogdan Radencovici, profesor gimnazial sârb din Uskubje. Patriarhatul însă a ales un alt candidat, pe arhimandritul Gavriil Dosici, pe care — cum se afirmă — îl sprijineşte guvernul din Montenegro. Dar poporul ortodox al mitropoliei de Prizren nu aflà vrednic pe Dosici pentru această funcţiune înaltă, căci se ştie că el e un candidat austriac; poporul a hotărît să protesteze contra alegerii lui Dosici, deoarece nu este candidat naţional. Fruntaşii poporului au ţinut o adunare, în care au hotărît să ceară ca să fie numit Radencovici. In acest sens au telegrafat patriarhului şi miniştrilor turci... dar înzadar, căci arhimandritul Dosici primise deja hirotonirea de episcop».

Când a auzit poporul de hirotonirea lui Dosici, s'au trimis din toate părţile telegrame de protestare, că: «Poporul nu voeşte pe Dosici şi va împiedecà cu orice mijloace venirea lui în Prizren». «Wardar» a fost plin cu astfel de telegrame, ca şi foile din Belgrad.

Revista bulgară «Zarkoven Wjestnik» scrie, că însuşi patriarhul ar fi sfătuit pe Dosici să-şi deà demisia. El a fost ales mai târziu ca mitropolit în Skoplje. Foaia sârbească «Politica» a scris «că poporul sârbesc din Turcia sau trebue să-şi apere drepturile sale, sau să se despartă de patriarhat». — Acum poate li se împlineşte visul — adăogăm noi — sub impresia ultimelor ştiri de pe câmpul de războiu.

Trad. ***M. Oprea.***

---

## MIŞCAREA LITERARĂ.

**De vorbă cu sătenii** de *Alex. Lupeanu.* O seamă de gânduri şi îndemnuri scrise pentru săteni.

Frânturi rupte dintr'un suflet bogat şi plin de dragoste pentru ridicarea şi înaintarea satelor noastre.

Floricelele acestea au răsărit mai de mult (în «Solia Satelor»), dar acum au fost strânse într'un mănunchiu, ca cu mirosul lor mai puternic, să poată atrage şi desfătà mai pe mulţi. Graiul acestor «vorbe de rând spuse cu potriveală» e duios şi dulce. Sunt mărturisiri sincere şi curate, de aceea îţi cade bine când le ceteşti. Sunt scrise cu căldura unui suflet tinăr, de aceea şi încălzesc.

O pagină e mai frumoasă ca cealaltă. Ne oprim asupra ideii cuprinse sub «Îndemnurile primăverii». Deodată cu renaşterea şi învierea naturii, să ne curăţim şi noi lăcaşul sufletului nostru. «Primăvara sufletelor» — iată o vorbă cât se poate de frumoasă. Îţi dă atâtea de gândit şi adâncită trezeşte în inimi atâtea porniri nobile. E cântată frumos în versuri de un poet tinăr: Volbură Poiană. Intre cărţile bune asupra cărora am atras atenţiunea cetitorilor noştri, o punem şi pe aceasta. Între podoabele caselor ţărăneşti, această cărticică va ocupà loc de frunte.

«Şi dacă cetitorii dela sate, cetindu-le, se vor alege cu vre-un grăunte de învăţătură ori îndemn — mi-am plinit gândul şi datoria, al cărei slujitor aş vreà să fiu din toată inima».

Cea mai preţioasă răsplată.

*

**Anuarul institutului pedagogic-teologic ortodox român din Arad.** Anul şcolar 1911/12, redactat de *Roman R. Ciorogariu,* protosincel, director.

Atragem atenţiunea asupra acestui Anuar, fiindcă are o importanţă mai mare de cum o au asemenea publicaţii, peste cari ne-am obicinuit să trecem repede cu privirile la sfârşitul fiecărui an de şcoală.

Institutul pedag. ort. rom. din Arad îşi va sărbà în Noemvrie împlinirea alor o sută de ani dela înfiinţarea lui. Va fi sărbarea celui dintâi institut pedagogic românesc, deschis de Preaînălţatul Împărat pentru luminarea «naţiunii valahe».



Cu această ocazie erà să se publice Monografia completă a acestui institut. P. C. Sa Părintele director ne spune însă, că «împrejurări neatârnătoare de noi au întrerupt firul lucrărilor începute pentru scrierea monografiei. S'a reluat însă firul altor lucrări, în proporţii mai mari, decât ca să poată fi terminate în intervalul scurt ce ne mai despărţeà de centenar, dela întreruperea lucrării. Ce am pierdut din iluziile de a prezentà pe 3/16 Noemvrie cartea trecutului nostru cultural, vom câştigà în valoarea ei».

Precum vedem, ni-se promite o lucrare în cadre mai mari, în care icoana istorică a acestui institut va fi zugrăvită în mod amănunţit. Istoria lui va fi o pagină din «cartea trecutului nostru cultural».

Căci «prin înfiinţarea preparandiei din Arad, cu un caracter român şi ortodox, s'a pus temelie solidă culturii româneşti în părţile ei mărginaşe şi mai ameninţate. Numai astăzi, când ni-s'a dat să vedem progresele mulţămitoare, ce le-a făcut neamul nostru, prin forţele sale proprii, pe toate terenele vieţii sale, putem aprecià pe deplin însemnătatea acestui eveniment cultural şi în urmările sale atât de binecuvântat. Ca un izvor cu unde line şi răcoritoare, îşi revarsă timp de un veac, acest modest focular de cultură «apa sa vie» în păturile largi ale poporului nostru, deşteptând la o vieaţă nouă, deamnă de om, făptura aleasă a dumnezeirii; un neam, care, desmoştenit prin legile artificiale, ce i-le croì sistemul feudal al vremilor trecătoare, părăsit de lamura elementelor sale conducătoare, robit sufleteşte şi încătuşat în manifestarea liberă a legii sale româneşti şi strămoşeşti, păreà a fi menit peirii, neavând instituţiuni

culturale, temelii de existenţă şi vieaţă în faţa lumii, ce se ivì după furtuna marilor evenimente dela sfârşitul veacului al XVIII-lea şi jumătatea întâi a veacului al XIX-lea».

Ceeace ne prezintă Anuarul sunt pagini scrise cu multă căldură sufletească, dar sunt numai începutul din o lucrare mai mare. Sunt numai «Cei dintâi ani din trecutul şi vieaţa preparandiei gr.-or. române din Arad».

Nu putem să nu ne oprim şi din aceste pagini frumoase, asupra unei părţi deosebit de luminoase. E înălţător chipul acelor «Dascăli strădalnici» Ţichindeal, Iorgovici şi Nicoară, mai mari cu «sufletul» decât cu ştiinţa. Inima ţi-se întăreşte, când vezi dragostea de neam a acestor fii aleşi. O rază de puteri noue îţi răsar în suflet, când vezi nestrămutata lor credinţă în vrednicia neamului lor şi în îndreptăţirea lui la binefacerile luminii. O durere dulce te cuprinde în faţa suferinţelor lor. «Trec înaintea ochilor noştri sufleteşti unii dintre aleşii neamului nostru: figurile măreţe ale regenerării şi deşteptării noastre naţionale-biericeşti; bărbaţi, cari, înţelegând rostul vremilor şi simţind trebuinţele arzătoare ale neamului, erau convinşi şi ştiau deplin, că fără biserică şi şcoală naţională nu poate fi nici cultură naţională, prin care se ocrotesc şi cultivă sentimentele religioase-naţionale şi patriotice ale unui neam, fără de cari existenţa şi vieaţa unui popor nu pot fi asigurate şi îndreptate spre folosul şi binele public. Şi aşa, deodată cu întemeiarea centrului cultural din Arad, începură o luptă intensivă pe faţă pentru desrobirea altarelor străbune: «a legii româneşti», de stăpânirea unui neam venetic, format prin împrejurări favorabile ca naţiune şi biserică privilegiată pentru vremi şi trebuinţi». Şi nu poţi să fi decât recunoscător acelora, cari cu multă pricepere, te poartă prin dumbrava plină de vraje şi de învăţăminte preţioase a unor zile trecute şi petrecute într'o luptă bună şi înălţătoare de suflete.

Lucrarea întreagă o aşteptăm cu nerăbdare şi dorim scriitorilor ei mult spor la lucru ca să o poată termină cu succesul şi seninătatea cu care au început să scrie această lucrare de valoare.

*

**Anuarul XLVIII al gimnaziului gr. or. român din Braşov, 1911—12,** publicat de *Virgil Oniţiu*, director.

*

**Anuarul institutului teologic şi pedagogic rom. gr. or. al diecezei Caransebeşului** pe anul 1911—12 publicat de *I. Olariu*, director. Pe lângă datele despre mersul învăţământului, se cuprinde şi descrierea frumoasei excursiuni, întreprinsă de câţiva elevi (clerici) în anul (şcolar) trecut, în grădina mult cercetată a fraţilor noştri Italieni.

*

**Cătră noua generaţie** de *S. Mehedinţi.* Motto: Adevărata renaştere a unui popor începe cu tinerimea sa, adevărata decadenţă tot de acolo începe. — Avem înaintea noastră o carte dătătoare de îndemnuri bune. Domnul profesor S. Mehedinţi dela Bucureşti şi-a strâns într'un

mănunchiu «câteva păreri cu privire la cultura noastră — îndeosebi la starea învăţământului şi a bisericii», rostite la diferite ocaziuni. Ieşirea la lumină a acestor mustrări binevoitoare şi îndemnuri calde către noua generaţie, o justifică următoarele rânduri puse în prefaţă:

«Vieaţa poporului nostru trece azi printr'o fază aproape haotică. Oamenii cari au batjocorit biserica au pretenţia să se îngrijească de soartea ei. Profesori al căror cuvânt e sărac de sinceritate şi bogat în contraziceri, se cred chemaţi să facă «şcoală» tineretului. Propoveduitorii internaţionalismului ajung purtători de cuvânt în partide ce se numesc naţionale. Arta se atinge din ce în ce mai mult cu banul; politica se amestecă cu afacerile; raţiunea statului face loc raţiunei intereselor personale».

«Cum va fi ziua de mâne, dacă nici tineretul nu va rămâneà cruţat de păcatele acestui venin de coborîre».

Ni s'a înveninat şi sufletul.

«In cultura morală, după modernizarea pripită a societăţii noastre, cucerită de mode străine, suntem în plină criză, iar îndreptarea se aşteaptă abià de acì înainte».

«Iată de ce, măcar tinerii — şi îndeosebi cei meniţi bisericii şi învăţământului — ar fi de dorit să rămână feriţi de molipsire. Obişnuindu-se a-şi formà singuri convingerile, să pornească cel puţin ei pe o cale mai bună decât a generaţiei tulburate de azi».

Din aceste cuvinte vedem deci, că tinerimea română are lipsă de îndrumători, de suflete mari şi pline de dragoste pentru viitorul mai bun al neamului nostru. Are lipsă de străji credincioase ale bunurilor noastre sufleteşti. De oameni cari să priceapă rostul vremilor trecute, din care să scoată îndemnuri pentru purcederea la fapte demne în prezent şi viitor. Şi oare cine alţii ar puteà fi aceşti soli, decât dascălii şi părinţii sufleteşti ai tinerimei. D-nul Mehedinţi este unul dintre profesorii, cari merită toată stima şi încrederea noastră, căci, «pe lângă destulă pregătire ştiinţifică, — pe lângă o vie preocupare de adevărul pedagogic în predarea unui obiect, mai are şi interesul superior cultural de a da neamului lor nu numai absolvenţi cu certificate, ci adevărate «valori sociale».

«E o liniştire sufletească să ştii că educaţia generaţiilor tinere e încredinţată unor astfel de conducători». Cu cuvântul unui suflet tânăr, dar şi cu cumpănirea omului matur, trecut prin şcoala vieţii arată calea cea dreaptă, mijloacele cele mai bune, de cari folosindu-se noua generaţie va ajunge mai bună ca cea de azi.

În 3 articole se extinde şi asupra unor lucruri bisericeşti, cari ne privesc şi mai deaproape pe noi.

E vorba de tristul an «1911» al clerului din Ţară. Autorul arată cauzele relelor cari au eşit la iveală atât de dureros în anii din urmă în biserica din Regat şi deschide căi luminoase de îndreptare.

Atragem mai ales atenţiunea tinerimii asupra acestei cărţi. Va găsì încă multe lucruri pentru cari nu poţi să fii decât recunoscător celui ce le-a scris.

***N. Ţandreu.***

# CRONICA BISERICEASCA-CULTURALĂ.

**Pentru cetitori.** Rugăm de scuze pe onoraţii noştri cetitori pentru întârzierea cu care apare acest fascicol al «Revistei Teologice». Pentru această întârziere recompensăm pe cetitori cu un material bogat şi ales. Urmând, ca şi în vara trecută, obiceiul altor publicaţii de felul revistei noastre, pentru timpul de vacanţă dela 15 Iulie—1 August n'am scos revista. In schimb vom dà cetitorilor, cari s'au achitat *întreg preţul abonamentului pe anul curent*, numărul 3 din *«Biblioteca bunului păstor»*, care conţine disertaţia dlui prof. A. Crăciunescu, rostită cu ocazia centenarului Seminarului «Andreian». — Numărul proxim al revistei va apăreà în curând aducând material de actualitate.

Rugăm însă din nou şi cu toată stăruinţa pe onoraţii cetitori să binevoiască a-şi achità abonamentul, căci ne copleşesc datoriile ce le avem pentru tipărirea revistei. In corpul numărului 12—13 am pus în fiecare exemplar câte un mandat poştal spre scopul acesta.

*

**Raportul consistorului mitropolitan către congres în chestia ameliorării dotaţiunii preoţimii noastre.** «Cu privire la ameliorarea şi regularea dotaţiei preoţilor am urmat concluzelor congresuale N-rii 76 şi 77 din 1909. — Pe lângă comunicarea acestor concluze cu datul 3/16 Noemvrie 1909 au fost recercate din nou autorităţile bisericeşti din mitropolie, spre a luà măsuri pozitive şi a pune în lucrare toate mijloacele disponibile în scopul înfiinţării şi sporirei fondurilor bisericeşti din parohii, având a raportà despre măsurile luate şi despre rezultatele obţinute.

Din rapoartele urmate se constată, că în toate eparhiile din mitropolie s'au luat măsuri pozitive în privinţa înfiinţării fondurilor parohiale, şi că în multe comune parohiale parte faptice sunt înfiinţate, parte s'a pus la cale înfiinţarea.

Din rapoartele urmate la concluzul congresual Nr. 77 în privinţa modalităţii de executare a legilor referitoare la întregirea dotaţiei preoţeşti dela stat, — cu excepţiunea unor cazuri sporadice şi neesenţiale, — în executare nu s'au aflat abateri esenţiale, cari să fi putut formà obiect pentru o nouă remonstraţiune la guvern.

Dupăce afacerea ameliorării dotaţiei preoţilor noştri prin întregire dela stat a fost sulevată în sinoadele eparhiale din anul curent, şi dela acelea a fost relegată la metropolie, — în scopul, de a cunoaşte mai în detail situaţia comunelor parohiale, am procurat date concrete atât despre parohiile, cari garantează dotaţia preoţilor săi, fără întregire dela stat, cât şi despre parohiile, cari nu pot asigurà dotaţia, şi în cari preoţii primesc întregire dela stat. — Din rapoartele întrate se constată datele următoare:

*În arhidieceză:*

*a*) Numărul comunelor parohiale fără întregire dela stat este 12, din cari însă numai parohiile din Braşov se pot susţineà fără întregire.

*b*) Numărul parohiilor cu întregire dela stat face 938.

*c*) Suma întregirilor primite dela stat pe temeiul legilor actuale face Cor. 744976·99.

*În eparhia Aradului*:

*A*) Districtul consistorului din Arad:

*a*) Comunele parohiale fără întregire dela stat: 40.

*b*) Numărul parohiilor cu întregire dela stat şi cari nu se pot susţineà fără ajutor face 356.

*c*) Suma întregirilor actuale face Cor. 205076·06.

*B*) Districtul consistorului din Oradea-mare:

*a*) Comunele parohiale, cari se susţin fără întregire: 2.

*b*) Numărul parohiilor, în cari preoţii beneficiază de întregire dela stat şi în cari nu se pot susţineà fără ajutor, face 259.

*c*) Suma întregirilor actuale face Cor. 150266·51.

*În eparhia Caransebeş:*

*a*) Numărul comunelor parohiale, cari garantează dotaţia preoţilor fără întregire, face 54.

*b*) Numărul comunelor parohiale, în cari preoţii primesc întregire dela stat, este 322.

*c*) Suma totală primită ca întregire dela stat face Cor. 146021·89.

Afară de întregirile la dotaţia parohilor biserica noastră mitropolitană mai primeşte anual 40000 coroane ca ajutor pentru capelani.

In meritul acestei afaceri consistorul mitropolitan în şedinţa plenară ţinută la 20 August (2 Septemvrie) a. c. sub Nr. 422 M. apreciind situaţia creată din toate privinţele a luat următoarele dispoziţii:

*a*) S'a înaintat o reprezentaţiune la înaltul guvern pentru ameliorarea întregirilor dotaţiei preoţilor noştri în măsura şi proporţiunea, în care vor fi împărtăşiţi preoţii celorlalte biserici din patrie, îndeosebi, pe lângă susţinerea gravamenului ridicat la timpul său împotriva clasificării preoţimei în două categorii, am cerut, ca ameliorarea contemplată prin adaus de serviciu să fie extinsă şi asupra preoţilor noştri cu cvalificaţiune mai inferioară. In afacerea aceasta va interveni şi deputaţiunea exmisă pentru regularea ajutorului dela stat.

*b*) Au fost recercate autorităţile şi organele eparhiale spre a stărui la comunele parohiale, în cari se iveşte trebuinţa, să procure local (casă parohială) potrivit pentru paroh, în care să poată fi instalat stabil oficiul parohial cu arhiva parohială, — apoi să continue cu măsurile în privinţa înfiinţării şi sporirei fondurilor bisericeşti în parohii, să ia dispoziţii de control energice pentru administrarea corectă a acelora, şi atât despre fiinţa, cât şi despre administrarea acelor fonduri an de an să raporteze sinoadelor eparhiale. — Măritul Congres va binevoì a luà act despre aceste dispoziţii».

*

**Cvincvenalele preoţimii.** Vestea, ce în timpul din urmă a alarmat vieaţa pacinică a preoţimii satelor noastre, că adecă acum la noua regulare a dotaţiei dela stat vor primì cvincvenale numai preoţii, cari au cualificaţie completă (8 clase), s'a menţinut fără să fie desminţită. Împrejurările noastre de vieaţă nu ne îngădue să avem informaţii întemeiate asupra gândurilor şi planurilor guvernului relativ la nici o chestiune. Şi aşa nici privitor la noua regulare a dotaţiei dela stat, care atinge soartea preoţimii noastre şi prin ea soartea bisericei însaşi, nu putem aveà decât indicii date de gazete, ori declaraţii făcute de oameni mai mult sau mai puţin în măsură de a se rostì asupra chestiei. Informaţiile ventilate până acum au fost dearândul deprimătoare faţă cu majoritatea covârşitoare a preoţimii, cari nu din vina lor, ci a împrejurărilor vremii, au rămas cu mai puţine clase. De curând însă, în sinodul de toamnă a bisericei evang. reformate, ţinut în Pápa, s'a rostit asupra dotaţiei dela stat, şi îndeosebi asupra chestiei cvincvenalelor, contele *Tisza,* în cuvântul său de deschidere. Dacă la spatele declaraţiilor sale categorice nu s'ar ascunde anume rezerve mentale, cari în consecinţele lor să fie vătămătoare pentru noi, atunci ar puteà aveà darul să liniştească şi rândurile noastre, să ne risipească grija.

Iată ce spune contele Tisza, dupăce mai întâi s'a ocupat cu dreptul învăţătorilor confesionali de a fi salarizaţi ca şi cei de stat. «Ceialaltă problemă de însemnătate mai mare e aranjarea dotaţiei preoţimii, despre ce nici odată nu am făcut taină din convingerea, că o ţin de mai grabnică decât regularea salarului învăţătoresc chiar, pentrucă dacă aprob îmbunătăţirea salarului învăţătoresc, la tot cazul salariile preoţeşti sunt acelea pentru care s'a făcut mai puţin în ultimii 16—20 ani. De aceea din parte-mi înţeleg pe deplin neastâmpărul ce s'a arătat şi se arată încă în parte în această direcţie şi înţeleg pe deplin şi aceea că corpul preoţimii noastre solicită satisfacerea îmbunătăţirii pusă în perspectivă. În privinţa asta am avut ocazie a mă pronunţà, ba poate tocmai în sinodul nostru de primăvară, şi aceasta o pot spune şi acum: *cvincvenalele preoţimii sunt un lucru hotărît şi anume în aşa fel, că fiecare membru al corpului nostru preoţesc,* ***fără considerare la aceea că azi cum e dotat,*** va primì cvincvenal şi anume astfel, că pentru anul curent, fiecăruia, care a servit mai mult de 5 ani i se cuvine un cvincvenal de 400 cor., iar dela anul viitor începând preoţii cari au servit mai mult de 10 ani primesc cvincvenal de 800 cor. Să nu vă neliniştiţi în privinţa asta, eu aşa cred, că dacă mă simt îndreptăţit a declarà aceasta, îşi are doară temeiul cuvenit şi în adevăr e superfluă nervositatea, dacă unii totuşi mai aleargă după informaţii în dreapta şi în stânga». Şi sfătue mai departe să nu se agite pentru ridicarea salarului la 2400 cor. căci aceasta ar aduce cu sine o daună tocmai preoţimii prin faptul, că ar trebuì din nou să se preţuiască stolele, cari atunci, la regularea congruei ar fi fost ieftin socotite. Ceeace e de importanţă în spusele contelui Tisza este împărtăşirea de cvincvenale a tuturor deopotrivă, fără considerare la dotaţia de acum, deci cu aceiaşi măsură s'ar da şi celor cu cvalificaţie inferioară.

Tocmai în temeiul neputinţei de a aveà informaţii exacte, decurând s'a lansat ştirea că în proiectul de lege despre regularea congruei, care stă gata în ministerul de culte, «se stabilesc cinci cvincvenale pentru preoţi şi se iau măsuri şi pentru îmbunătăţirea sorţii preoţilor cu pregătire inferioară.» Iar pentru acoperirea trebuinţelor în bugetul congruei s'ar fi luat un plus de 4 milioane.

Ştirile nesigure, cari se răspândesc pe o cale ori alta, ar trebuì să ne determine a folosì toate mijloacele îngăduite şi în aceiaşi vreme potrivite cu prestigiul nostru preoţesc, ca nu cumva să ne trezim prea târziu.

*P. M.*

*

«**Revista Preoţilor**» dela Timişoara Nr. 27 se apără de învinuirea, că ar fi compromis ideea organizării şi chestiunea dotaţiei preoţimii noastre. Fără să i-o fi spus noi a luat asupra sa această învinuire, de sigur, fiindcă o are pe conştiinţă. Dar cum se apără?

Cu privire la organizarea preoţimii noastre, spune, că «această idee nu a fost divulgată şi cerută prima dată de cei din jurul «Revistei Preoţilor». Noi o credem pe cuvânt, fiindcă până acum încă n'a ieşit nici o idee originală dela «R. P.» Idea organizării preoţimii noastre în reuniuni a fost discutată în repeţite rânduri şi înainte de anul 1905, când ea a fost oprită de a se realizà în dieceza Caransebeşului, şi după aceea. Şi «Revista Teologică» a militat pentru acea idee, arătând scopurile şi modalităţile realizării ei (vezi Nr. 8 şi urm. din 1909), încă pe când «Rev. Preoţilor» nici nu existà. A venit apoi «R. Pr.» şi, fără să precizeze măcar întru'n singur articol cu temeinicie şi cu convingere scopurile şi necesitatea infiinţării unei asociaţii a preoţimii noastre, a tratat-o cu obişnuita-i nervositate în articolaşe înţepătoare, a făcut un tărăboiu demagogic cu apeluri în toate părţile. până ce i-a reuşit să ridice aproape întreaga noastră presă în contra ideii de organizare a preoţimii şi să provoace cunoscutul concluz de opreli̦şte dat în această chestiune de consistorul mitropolitan. De atunci încoace oftează din când în când cu nemulţumire, că organizarea preoţimii nu s'a putut înfăptuì.

Judecând lucrurile aşa cum s'au petrecut, noi ne simţim datori să spunem, că «Revista Preoţilor», prin propaganda ei fără cap şi fără seriositate, a compromis idea organizării preoţimii noastre. Dacă va fi de lipsă, vom arătà cu citate din acea revistă cum pas de pas a compromis o chestiune importantă pentru biserica şi preoţimea noastră.

Dar cu agitaţia, tot pe atât de demagogică, ce a făcut-o în jurul ameliorării dotaţiei preoţimii, n'a ajuns la acelaş sfârşit? Noroc, că de data aceasta n'a reuşit să compromită însaş chestiunea ameliorării dotaţiei, ci s'a compromis pe sine şi acţiunile aventurioase ce le-a intreprins. Ce s'a ales de faimosul meeting al preoţilor ortodoxi români, convocat în Hotel London din Budapesta?! Şi bine să ne tragem seama, că o asemenea idee bizară a fost prezentată ca fiind o pornire a tuturor preoţilor noştri! Cum se prezintă preoţimea noastră în faţa bisericei şi a opiniei publice, pe

urma unei astfel de derute? A fost şi puteà fi acea acţiune într'adevăr o păşire impunătoare şi plină de demnitate a unei tagme de oameni, cum este preoţimea unei biserici întregi, pentru apărarea drepturilor sale? Lăsăm răspunsul la toate aceste întrebări la judecata cumpănită şi matură a cetitorilor noştri.

Se puteau face alte demersuri pentruca preoţimea să-şi prezinte postulatele şi să-şi reclame drepturile sale. Se puteà convocà aici la Sibiiu pe timpul duratei congresului, o conferinţă a preoţimii, în care reprezentanţii ei să-i destăinuiască durerile şi dorinţele în faţa arhiereilor şi a reprezentanţilor întregii noastre mitropolii, ca cu sfatul şi cu concursul armonic al acestora, să găsească căile ducătoare la scop. Câte lucruri bune şi potrivite pentru a lămurì situaţia, s'ar fi putut spune într'un astfel de sfat? Câte prejudiţii s'ar fi putut înlăturà şi de pe o parte şi de pe cealaltă, şi ce armonie şi înţelegere reciprocă şi necesară în cauze mari s'ar fi putut câştigà? Iar hotărîrile ce s'ar fi luat, aveau greutate şi garanţă mai mare că vor fi realizate.

S'au şi făcut paşi pentru convocarea unei astfel de conferinţe, dar s'a dat răspunsul că ea nu poate fi încuviinţată acum, dupăce P. S. Sa părintele episcop dela Arad oprise marele «meeting» dela Hotel London din Budapesta şi nu puteà fi desavuat prin o altă hotărîre. In acest chip un lucru slab a zădărnicit pe altul bun. Să mi-se răspundă: cine compromite chestiunile preoţimii?

Dacă «Revista Preoţilor» ar judecà obiectiv, ar trebuì să-şi recunoască greşalele. ***Nichita Albu.***

*

**Episcopia greco-catolică maghiară,** a cărei înfiinţare a fost decretată prin bula papală «Christifideles graeci» este pentru biserica soră şi pentru neamul românesc o primejdie de a cărei mărime abià ne putem da seamă. Vor fi oare fraţii noştri în stare să preschimbe această primejdie într'o binecuvântare pentru întărirea neamului nostru? Vor găsì ei calea spre vechea fortăreaţă, care ne-a apărat în toate vremile de urgie? In aceste vremuri critice, să ne rugăm lui Dumnezeu, ca să le lumineze cărarea spre această fortăreaţă nebiruită. Vom revenì mai pe larg în numărul viitor.

---

## Tipicul cultului religios.

*Cazuri liturgice, date şi indigitări tipiconale pe luna lui Octomvrie şi Noemvrie.*

**Joi în 25 Octomvrie la Vecernie:** Începerea cea obişnuită, cu binecuvântare, cetirea psalmului de seara şi ectenia cea mare de începere. La «Doamne strigat-am» se pun toate stihirile mineiului cu «mărire — Astăzi prăznuirea cea a toată lumea», şi «şi acum — Prea sfântă stăpână, ajutătoarea lumii». Vohod — Lumină lină — prohimenul zilei — paremiile — ectenia «să zicem toţi» — Învredniceşte-ne Doamne — ectenia «să plinim rugăciunea noastră cea de seara» şi stihoavna mineiului. «Mărire — Are prea dumnezeesc şi fără prihană sufletul Tău», «şi acum — Fecioară, ceeace nu ştii de mire». Acum slobozeşte Sfinte Dumnezeule — Prea sfântă Treime — Tatăl nostru. — După vosglas troparul Sfântului «Mare apărător te-a aflat întru primejdii lumea», «mărire – Cel ce cauţi spre pământ» troparul cutremurului; «şi acum» iară troparul sfântului. Incheierea ca de obiceiu.

**Vineri în 26 Octomvrie.** *Sfântul, măritul şi marele mucenic Dimitrie, izvorîtorul de mir şi pomenirea marelui şi înfricoşatului cutremur. La Utrenie:* Binecuvântare, cetirea psalmilor de dimineaţa şi ectenia de începere. La «Dumnezeu este Domnul» troparul cutremurului de 2-ori, «mărire» troparul sfântului, «şi acum» iar al cutremurului. Ectenia — seria I-ă de sedelne, ectenie — seria a II-a de sedelne din mineiu — Polileul cu pripelele Sfântului — ectenie — sedealna Polileului cu «mărire — Lăudămu-te pre tine cu credinţă» «şi acum — Ca celce te-ai uitat pre pământ cu groază» (antifon 4) — antifoanele glasului 4 la sărbători cu prohimenul mineiului «Minunat este D-zeu între Sfinţii lui, Dumnezeul lui Israil». Evangelia utreniei dela Matei «Zis-a Domnul învăţăceilor săi; iată eu trimit pe voi». După psalm 50 «mărire — Pentru rugăciunile purtătorului de chinuri Dimitrie», «şi acum — Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu» miluieşte-ne D-zeule — Astăzi împreună ne chiamă» şi catavasiile *Bunei vestiri.*

La peasna a 3-a condacul cutremurului, sedealna sfântului şi a cutremurului, la peasna a 6-a condacul şi icosul mineiului. Pesnei a 8-a îi premerge stihul «să lăudăm bine să cuvântăm» iar pesnei a 9-a imnul Născătoarei «măreşte suflete al meu — Ceeace eşti mai cinstită». După peasna a 9-a şi după ectenie urmează sfetilna «Mucenice a lui Christos Dimitrie», «mărire — şi acum — Pre Domnul, carele s'a întrupat din curat sângele Tău» şi hvalitele mineiului pe 4 — «Mărire — Pe cel ce şi-a câştigat cu suliţe», «şi acum — Izbăveşte-ne din nevoile noastre maica lui D-zeu» şi doxologia cea mare pe melodia antifonului glasului 4.

La liturgie fericirile pe melodia antifonului glasului 4 cu «mărire — Eu zice cel iubit, eu mire sârguesc în urma Ta», «şi acum — Cu moarte moartea s'a stricat». Apostolile şi evangeliile atât a cutremurului cât şi a Sfântului.

**Dumineca în 28 Octomvrie,** Dumineca a 24-a după Rosalii glas 7 voscr. 2 Evangelia la liturgie a VII-a dela Luca: «In vremea aceea venit-a un om către Isus, numele lui Iair».

**Duminecă în 4 Noemvrie** cuv. Ioanichiu, Dum. a 25-a după Rusalii glas 8 voscr. 3; Evangelia la liturgie a V-a dela Luca: Zis-a Domnul pilda aceasta: erà un om oare-carele bogat».

**Mercuri în 7 Noemvrie la Vecernie:** Inceputul cel obişnuit. Preotul dă binecuvântarea şi în decursul cetirii psalmului de seara, îşi ceteşte înaintea iconostasului în faţa uşilor împărăteşti molitvele de seara din liturgier. După ectenia de începere urmează «Doamne strigat-am» cu 8 stihiri ale mineiului şi cu «mărire — Bucuraţi-vă împreună cu noi toate căpeteniile cetelor îngereşti» «şi acum — bucuraţi-vă împreună cu noi toate cetele fecioarelor» tot din Mineiu. Vohod — «Lumină lină — prohimenul zilii — paremiile mineiului — ectenia «să zicem toţi» — Învredniceşte-ne Doamne» — ectenia «să plinim rugăciunile noastre» — stihoavna mineiului cu «mărire — şi acum — Ca cela ce eşti mai mare Cetelor şi începător». Acum slobozeşte — Sfinte Dumnezeule — Preasfântă Treime — Tatăl nostru» — După vosglas troparul «Mai marilor Voevozi ai oştior cereşti» de 2 ori, «mărire — şi acum — către Născătoarea de Dumnezeu acum cu osârdie să alergăm noi păcătoşii şi smeriţii» şi otpustul.

**Joi în 8 Noemvrie.** *Soborul mai marilor arhistratigi, Mihail şi Gavril şi a tuturor Puterilor cereşti celor fără de trupuri.* Inceperea ca de obiceiu cu binecuvântare, cetirea psalmilor, ectenia cea mare. La «Dumnezeu este Domnul», care se cântă de 4 ori pe melodia troparului glasului 4, se pun troparele dela încheierea vecerniei. Ectenia — seria primă de sedelne — ectenie mică — seria a doua de sedelne — Polileul şi pripelele praznicului — ectenie — sedealna Polileului cu «mărire — şi acum — Ceeace eşti de Dumnezeu dăruită» pe antifon 8 — antifoanele glasului 4 dela sărbători cu prohimenul «Celace faci pe îngerii Tăi duhuri şi slugile Tale pară de foc». Toată suflarea — Evangelia utreniei dela Mateiu «Zis-a Domnul, căutaţi să nu defăimaţi pe vre-unul din aceşti mai mici» — mărire — Pentru rugăciunile celor fără de trup — şi acum — pentru rugăciunile Născătoarei» — «miluieşte-ne Dumnezeule — Ingerii tăi Hristoase» ectenia «mântueşte D-zeule poporul Tău» şi catavasiile «*Bunei Vestiri*». La peasna a

3-a după ectenie pe antifonul glasului 4 sedealna mineiului cu «mărire — Cetele celor fără de trup» — «şi acum — Mulţămim Ţie pururea» pe antifonul glasului 8, la peasna a 6-a ectenie şi condacul şi icosul mineiului, la peasna a 8-a stihul «să lăudăm» la peasna a 9-a «măreşte suflete al meu – Ceeace eşti mai cinstită» — Ectenie — cele două sfetilne ale mineiului cu «mărire — Stăpâniilor, Puterilor», şi acum – Mai cinstită eşti» şi hvalitele mineiului cu 4 stihiri. «Mărire — Unde uimează darul tău Arhanghele» pe glas 5, «şi acum — Fericimu-te pre Tine» şi doxologia cea mare pe troparul glasului 5.

*La liturgie:* Fericire pe melodia antifonului glasului 8 cu «mărire» — Arhangelii lui Dumnezeu» «şi acum — Din pântecele celeia ce nu ştie de bărbat» dela peasna a 6-a a canonului.

**Duminecă în 11 Noemvrie.** Muc. Victor şi Mina, dum. a 26-a după Rosalii glas 1. voscr. 4. Evangelia la liturgie a VIII-a dela Luca: «In vremea aceea venit-a un legiuitor la Isus».

**Duminecă în 18 Noemvrie.** Muc. Platon, dum. a 27-a după Rosalii glas 2 voscr. 5. Evangelia la liturgie a 9-a dela Luca: «Zis-a Domnul pilda aceasta: Unui om bogat foarte i-a rodit ţarina».

**Marţi în 20 Noemvrie la Vecernie.** Inceputul cel obicinuit. La «Doamne strigat-am» stihirile mineiului pe 8, «mărire — şi acum — După ce te-ai născut Tu, dumnezeească mireasă, Stăpână», — Vohod, «Lumină lină» · prohimenul zilei — paremiile — ectenia «să zicem toţi», Invredniceşte-ne Doamne» ectenia «să plinim rugăciunile noastre cele de seara Domnului» şi stihoavna mineiului pe tropar 5. «Mărire — şi acum — Astăzi împreunările credincioşilor adunându-ne» pe troparul glasului 6 — «Acum slobozeşte — Sfinte Dumnezeule — Preasfântă Treime. — Tatăl nostru» — După vosglas, troparul praznicului de 3 ori — şi încheierea.



**Mercuri în 21 Noemvrie.** *Întrarea în biserică a Prea sfintei Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoarei şi pururea fecioarei Mariei.* La «Dumnezeu este Domnul» cântăm troparul praznicului de 3-ori. Urmează apoi sedelnele mineiului cu ectenie între ele. Polileul cu pripelele praznicului · ectenie · sedealna polileului — antifoanele glasului 4 dela sărbători cu prohimenul «ascultă fică şi vezi». Toată suflarea, — evangelia utreniei «In vremea aceea sculându-se Maria» dela Luca — psalm 50 stihirile mineiului şi catavasiile. Deschide-voi gura mea cu cele prescrise de minei la peasna a 3-a şi a 6-a. La peasna a 9-a în loc de imnul Născătoarei cântăm pripelele mineiului.

Sfetilnele — hvalitele mineiului cu «mărire — şi acum — Astăzi în biserică să aduce Fecioara». Doxologia cea mare pe antifon 2.

La liturgie. Fericirile pe tropar 1 cu «mărire — Părinte şi Fiule şi Duhule cel drept», «şi acum — In pântecele Tău încă fiind» dela peasna a 6-a a canonului. In loc de «Cuvine-să cu adevărat» cântăm irmosul praznicului şi la priceastnă «Păharul mântuirii voi luà».

**Sâmbătă în 24 Noemvrie, la Vecernie.** La «Doamne strigat-am» se cântă 10 stihiri şi anume 4 ale învierii din Octoic, 3 ale praznicului Intrării în biserică şi 3 ale sfântului Clement. «Mărire — După ce te-ai născut tu, dumnezeiască mireasă stăpână a praznicului, «şi acum» — bogorodicina glasului 3 din Octoic. Vohod — prohimenul zilei şi celelalte. La stihoavnă cântăm stihirile învierii din Octoic, cu «mărire — şi acum – Astăzi împreunările credincioşilor adunându-ne». După «Tatăl nostru» urmează troparul învierii, «mărire» a sfântului Clement, «şi acum» a praznicului.

*Cantor.*